

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

MANEVİ DANIŞMANLARIN GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
YURTLARINDA YÜRÜTTÜKLERİ DİN-AHLAK-DEĞER
EĞİTİMİ UYGULAMALARINA BAKIŞI: BALIKESİR ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMRAH BAKIRLI

BALIKESİR, 2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

MANEVİ DANIŞMANLARIN GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
YURTLARINDA YÜRÜTTÜKLERİ DİN-AHLAK-DEĞER
EĞİTİMİ UYGULAMALARINA BAKIŞI: BALIKESİR ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMRAH BAKIRLI

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. AHMET ALİ ÇANAKCI

BALIKESİR, 2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nda 202112571010 numaralı Emrah BAKIRLI'nın hazırladığı "Manevi Danışmanların Gençlik ve Spor Bakanlığı Yurtlarında Yürüttükleri Din-Ahlak-Değer Eğitimi Uygulamalarına Bakışı: Balıkesir Örneği" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 06/09/2024 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Prof. Dr. Şükrü KEYİFLİ

İmza

Üye (Danışman) Doç. Dr. Ahmet Ali ÇANAKCI

İmza

Üye Doç. Dr. Semra TÜFENKÇİ

İmza

Enstitü Onayı

ETİK BEYAN SAYFASI

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir; aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

06/09/2024

İmza

Emrah BAKIRLI

ÖNSÖZ

İnsanoğlu fitraten iyilik üzere doğar. İnsanın içinde bulunduğu bu iyilik halinin eğilimi, bireysel ve çevresel faktörlerin devreye girmesiyle değişkenlik gösterir. Değişkenliklerin meydana geldiği zamanlarda birey için bir kılavuz ihtiyacı doğabilir. Bu kılavuz, bireyin içinde bulunduğu durumu kontrol edebilir hale gelmesine yardımcı olur. Bu kılavuzluk görevini bazen bir eğitim kurumundaki rehberlik servisi bazen de hastane, cezaevi, öğrenci yurtları ve huzurevi gibi sosyal hizmet kurumlarındaki manevi destek birimleri üstlenmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), toplum için dini konularda referans olduğu gibi bünyesindeki personelleri ile de vatandaşın manevi ihtiyaçlarına yönelik hizmet vermektedir. DİB, değişen din hizmeti anlayışıyla beraber toplumun manevi ihtiyaçlarını göz ardı etmemiş, çeşitli kurum ve kuruluşlar ile işbirliği esasına dayalı önemli adımlar atmıştır. Bu hizmet türlerinin en önemlilerinden biri de Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) ile imzalanan protokol kapsamında GSB Yurtları'nda gençler için sunulan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetidir. Bu hizmetin temelini, gençleri anlama ve onlara bütüncül bir bakış açısıyla değer verme oluşturur. Bu hizmet ile amaçlanan en önemli hedef; gençlerin değişen dünyada din-ahlak-değer eğitimi ekseninde bilinçlenmelerine ve sosyal hayatlarına bu bilinci yansıtmalarına yardımcı olmaktır. Bu bağlam çalışmada manevi danışmanlar tarafından GSB Yurtları'nda gerçekleştirilen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları çeşitli yönlerden değerlendirilmiştir.

Bu günlere gelmemde maddi-manevi büyük emekleri olan aileme ve çalışmam boyunca her türlü fedakârlığı veren sevgili eşim Rahime Bingül Bakırlı'ya teşekkür ediyorum.

Çalışma serüvenim boyunca ilmî destekleri ile öğrenme arzusun hep diri kalmasını sağlayan danışman hocam sayın Doç. Dr. Ahmet Ali Çanakcı'ya verdiği her türlü katkılarından ötürü teşekkürü bir borç bilirim. Tezin değerlendirilmesinde bulunan ve değerli katkılar sunan Prof. Dr. Şükrü Keyifli, Prof. Dr. Hacer Âşık Ev ve Doç Dr. Semra Tüfenkci hocalarıma da şükranlarımı sunarım.

BALIKESİR, 2024

EMRAH BAKIRLI

ÖZET

MANEVİ DANIŞMANLARIN GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI YURTLARINDA YÜRÜTTÜKLERİ DİN-AHLAK-DEĞER EĞİTİMİ UYGULAMALARINA BAKIŞI: BALIKESİR ÖRNEĞİ

BAKIRLI, Emrah

Yüksek Lisans, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ahmet Ali ÇANAKCI

2024, 102 Sayfa

Toplumun dini ve manevi destek ihtiyacında en önemli referansı olan DİB, özellikle GSB Yurtları'nda yürüttüğü manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile gençlerin dini ve manevi problemleri ile başa çıkmada önemli bir görev üstlenmektedir. Burada yürüttüğü uygulamalar ile gençleri değişen dünyanın olumsuzluklarından uzak tutmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda çalışmada DİB'in GSB Yurtları'nda yürüttüğü manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetleri ile gerçekleştirilen din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları ele alınmıştır. Bu kapsamda DİB personelinin GSB Yurtları'nda gerçekleştirdiği din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları betimsel olarak değerlendirilmiştir. Çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş, ikinci bölümde kuramsal çerçeve, üçüncü bölümde yöntem, dördüncü bölümde bulgular ve yorumlar yer almakta; en son bölümü ise sonuç ve öneriler oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı, DİB ve GSB arasında imzalanan işbirliği protokolü kapsamında GSB Yurtları'nda DİB tarafından görevlendirilen manevi danışmanların yurtlarda gerçekleştirdiği etkinliklerin ve din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerinin betimsel olarak niteliğini ortaya koymaktır.

Buradan hareketle 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Balıkesir ili geneli GSB Yurtları'nda görevli 11 personel ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcılara sorulan sorular neticesinde yurtta sunulan manevi danışmanlık hizmeti çeşitli yönlerden analiz edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında sunulan hizmetin olumlu geri dönüşleri olduğu ve sahada uygulama

noktasında yaşanan birtakım problemlerin ortadan kalkması ile hizmetin güçlenerek devamlılığını sürdüreceği ulaşılan önemli sonuçlardandır. Özellikle din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarının yurtlarda gerçekleştirilen manevi danışmanlık hizmetinde büyük bir öneme sahip olduğu, bu hizmetin verimliliği ile beraber sunulan hizmetin dinamik, devamlı ve rağbet edilir olduğu elde edilen bulgular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Manevi Danışman, Din-Ahlak-Değer Eğitimi, Etkinlik, Yurt, Balıkesir.

ABSTRACT

SPIRITUAL COUNSELORS' PERSPECTIVE ON RELIGIOUS-MORAL- VALUES EDUCATION PRACTICES CARRIED OUT IN THE DORMITORIES OF THE MINISTRY OF YOUTH AND SPORTS: THE EXAMPLE OF BALIKESİR

BAKIRLI, Emrah

Master's Thesis, Department of Philosophy and Religious Sciences

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ahmet Ali ÇANAKCI

2024, 102 Pages

DIB, which is the most important reference for the society in terms of religious and spiritual support, undertakes an important task in dealing with the religious and spiritual problems of young people, especially with the spiritual counseling and guidance services it carries out in GSB Dormitories. It aims to keep young people away from the negativities of the changing world with the practices it carries out here. In this context, the study addresses the spiritual counseling and guidance activities carried out by DIB in GSB Dormitories and the religious-moral-value education practices carried out. In this context, the religious-moral-value education practices carried out by DIB personnel in GSB Dormitories were evaluated descriptively. The study consists of five main sections. The first section includes the introduction, the second section includes the theoretical framework, the third section includes the method, the fourth section includes the findings and comments; and the last section includes the conclusion and recommendations. The purpose of the research is to descriptively reveal the nature of the activities and religious-moral-value education activities carried out by the spiritual counselors assigned by DIB in GSB Dormitories within the scope of the cooperation protocol signed between DIB and GSB. Based on this, semi-structured interviews were conducted with 11 personnel working in GSB Dormitories throughout Balıkesir province in the 2023-2024 academic year. As a result of the questions asked to the participants in the interviews, the spiritual counseling service provided in the dormitory was analyzed

from various aspects. In the light of the obtained data, the important results obtained are that the service provided has positive feedback and that the service will continue to strengthen and continue with the elimination of some problems experienced in the field. Among the findings obtained are that especially the practices of religion-morality-value education have great importance in the spiritual counseling service provided in the dormitories, and that the service provided is dynamic, continuous and popular along with the efficiency of this service.

Keywords: Spiritual Counselor, Religion-Morality-Value Education, Event, Dormitory, Balıkesir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6. Tanımlar.....	4
2. İLGİLİ ALAN YAZIN	6
2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.1.1. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Tarihsel Gelişimi ve Hizmet Alanları	6
2.1.2. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri.....	11
2.1.2.1. Bağımlılara Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri.	16
2.1.2.2. Ceza İnfaz Kurumlarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri	20
2.1.2.3. Çocuk Evi, Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Destek Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri	22
2.1.2.4. Engellilere Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri ..	24

2.1.2.5. Hastanelerde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri	27
2.1.2.6. Huzur Evi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri	29
2.1.2.7. Kadın Konukevlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri	32
2.1.2.8. Gençlere Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri	34
2.1.2.8.1. Genlik ve Spor Bakanlığı Yurtları'nda Gençlere Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri	41
2.2. İlgili Araştırmalar	43
3. YÖNTEM	47
3.1. Araştırmanın Modeli	47
3.2. Evren ve Örneklem	47
3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri.....	49
3.4. Verilerin Toplanma Süreci	49
3.5. Verilerin Analizi.....	50
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	51
4.1. Katılımcıların Özellikleri.....	52
4.2. Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Faaliyetleri ile İlgili Bulgular.....	53
4.3. Din-Ahlak-Değer Eğitimi Faaliyetlerinden Elde Edilen Bulgular	57
4.3.1. Din-Ahlak-Değer Eğitimi Faaliyetleri	62
4.3.1.1. Atölyeler/Kurslar	62
4.3.1.2. Kariyer Buluşmaları	63
4.3.1.3. Özel Gün ve Geceler	64
4.3.1.4. Bireysel ve Toplu Etkinlikler	65
4.3.1.5. Dini ve Kültürel Etkinlikler	67
4.4. Sahada Yaşanan Problemler, Çözüm Yolları ve Öneriler	68

5. SONUÇ VE ÖNERİLER	72
5.1. Sonuç.....	72
5.2. Öneriler	76
KAYNAKÇA.....	78
EKLER.....	84

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo 1.</u> Diyanet İşleri Başkanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı	9
<u>Tablo 2.</u> Tutuklu ve Hükümlülerin Manevi İhtiyaçları	22
<u>Tablo 3.</u> Çocuk Evi, Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Destek Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri'ne Örnekler	24
<u>Tablo 4.</u> Engellilere Yönelik Yapılan Hizmetlere Örnekler	26
<u>Tablo 5.</u> Hastalar ve Yakınlarının Bazı Manevi İhtiyaçları	29
<u>Tablo 6.</u> Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerindeki Yaşlıların Manevi İhtiyaçları	31
<u>Tablo 7.</u> Konukevlerinde Bulunan Kadınların Bazı Manevi İhtiyaçları	34
<u>Tablo 8.</u> 2017-2024 Yılları Arası Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından Yapılan Manevi Danışman Görevlendirmeleri.....	40
<u>Tablo 9.</u> Gençlerin Bazı Manevi İhtiyaçları.....	40
<u>Tablo 10.</u> Katılımcıların Demografik Bilgileri	48
<u>Tablo 11.</u> Oluşturulan Temaların Kategorilere Göre Dağılımı.....	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil 1.</u> Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Alanındaki Tarihsel Gelişimi	15
<u>Sekil 2.</u> Bağımlılar ve Yakınlarının Manevi İhtiyaçları	18
<u>Sekil 3.</u> Bağımlılara ve Ailelerine Yönelik Manevi Danışmanlık Faaliyetinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	19
<u>Sekil 4.</u> Gençlik Hizmetlerine Bağlı Alt Birim ve Faaliyetler	39
<u>Sekil 5.</u> Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı ve Bağlı Birimleri	39
<u>Sekil 6.</u> Gençlik ve Spor Bakanlığı Yurtları'nda Gerçekleştirilen Bazı Din-Ahlak-Değer Eğitimi Uygulamalarına Örnekler	43

KISALTMALAR

ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ADRB	Aile ve Dini Rehberlik Büroları
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Bakanlığı
AMATEM	Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri
bkz.	Bakınız
ÇEMATEM	ocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
ODEM	ocuk Destek Merkezleri
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİB	Diyanet İşleri Bakanlığı
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
KHK	Kanun Hknde Kararname
KYK	Kredi ve Yurtlar Kurumu
md.	Madde
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MYK	Mesleki Yeterlik Kurumu
No.	Numara
s.	Sayfa
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve ocuk Esirgeme Kurumu
sy.	Sayı
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
YEDAM	Yeşilay Danışmanlık Merkezi
t.y.	Tarih yok

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi

İnsan, bedensel varlığının ötesinde, birtakım manevi potansiyel ve ihtiyaçlarla dünyaya gelir. Bu potansiyel ve ihtiyaçlar, varlığı ve yaşananları anlamlandırma, bedensel tatmin unsurlarını aşip değerler dünyasına bağlanma ve yeni değerler üretmesi için insana bir zemin oluşturur. Birey bu ihtiyaç ve potansiyelin sonucunda kendisinin ve tüm varlığın kaynağı ve amacına yönelik birtakım cevaplar arar. Tarih boyunca bireydeki bu manevi potansiyelin geliştirilmesinde ilk akla gelen şey din olmuştur. İnsanlık tarihi kadar köklü bir kurum olarak din her dönemde insanın anlamlandırma, aşkın âlemle ilişkisini düzenleme ve değer üretmede en büyük rehberi olmuştur. Çünkü inanmak bilişsel olduğu kadar duyuşsal ve sosyal bir olgudur. Yüce yaratıcıya dair manevi bir istek ile başlayan bu olgu onu bilmek ve tanımaktan güvenme, sevme, ümit besleme, saygı duyma vb. manevi boyutlara doğru gelişim gösterir. (http-1) Modernleşen çağımızda ise insan, psikoloji ve sosyolojinin gelişimi ile daha profesyonel ve kişisel destekler alma ihtiyacı hissetmiştir. Lâkin bu gereksinim daha materyalist bir çerçevede gerçekleşmiş, kimi zaman dini hassasiyetler göz ardı edilmiştir. Günümüzde ise manevi danışmanlığın dini referanslarla desteklenmesi ve hizmete sunulmasında Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) önemli bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda bireye yönelik manevi danışmanlık hizmetlerinden birisi olan gençlere sunulan manevi danışmanlık hizmetlerinin çeşitli yönlerden ele alındığı bu çalışmanın konusu, DİB personeli tarafından Balıkesir'deki Gençlik ve Spor Bakanlığı'na (GSB) bağlı öğrenci yurtlarında yürütülen din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerinin incelenmesidir.

Buradan hareketle araştırmanın temel problemi ‘‘Manevi danışmanlar, GSB’ye bağlı yurtlarda yürüttükleri din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarını nasıl değerlendirmektedir?’’ Şeklinde belirlenmiştir. Bu problem çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına cevaplar aranmıŐtır.

1. Balıkesir’deki GSB Yurtları’nda gerçekleştirilen din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları nelerdir?
2. Din-ahlak-değer eğitimi etkinlikleri nasıl belirlenmektedir?
3. GSB Yurtları’nda ne tür manevi danışmanlık faaliyetleri yrtlmektedir?
4. Manevi danışmanlık birimi tarafından dini gün ve gecelerde ne tür programlar gerçekleŐtirilmektedir?
5. Yapılan uygulamalar gençlerin beklenti ve sorunlarına yeterince karşılık vermekte midir?
6. Manevi danışmanların din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarında karşılaştığı sorunlar ve bunlara çözüm nerileri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, DİB ile GSB arasında imzalan işbirliği protokolü kapsamında; GSB Yurtları’nda DİB tarafından görevlendirilen manevi danışmanların yurtlarda gerçekleştirdiği etkinliklerin ve din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerinin betimsel olarak niteliğini ortaya koymaktır. Ayrıca yürütülen manevi danışmanlık hizmetlerinin genel çerçevesiyle uygulama noktasında yeterli ve yetersiz kalınan noktalarının tespit edilerek yürütülen faaliyetlerin daha sağlıklı bir Şekilde devamlılığına katkı sağlamaktır.

1.3. Araştırmanın nemi

Manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti toplumda her kesim için, içinde bulunulan sıkıntılı süreçleri en az manevi hasarla atlatmak amacıyla var olan bir alandır. Manevi danışmanlığın temelini, iyilik halinin ortaya çıkarılarak bunun

devamının sağlanması oluşturmaktadır. (Coşkun, 2022, s.83) Ülkemizde manevi danışmanlık hizmeti çeşitli kurum ve kuruluşlarda gerek kendi personeli gerekse çeşitli işbirliği protokolleri ile yürütölmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve GSB bünyesinde bulunan manevi destek birimleri bunlara örnek verilebilir. Hizmetin önemli yürütücülerinden biri de DİB'dir. DİB, hizmetlerini cami ekseninden dışarı taşıyarak toplumun her kesimine hizmet etme gayerindedir. Bu nedenle DİB, Türkiye Diyanet Vakfı aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine maddi destek sağlarken bünyesinde çeşitli kurs ve seminerlerle eğittiği personelini de toplum içinde çeşitli manevi hizmetlerde görevlendirmiştir.

DİB kurulduğu tarihten bu yana topluma din ve inanç konularında yol gösterici bir rol üstlenmiş ve DİB'in sunduğu hizmetler çeşitlenerek devam etmektedir. DİB'in günümüzde elzem hale gelen en önemli hizmetlerinden birisi de gençlerin manevi gelişimlerine katkıda bulunmaktır. Gençlik, bir toplumun bütün bilgi birikiminin bir sonraki nesillere aktarılmasındaki en önemli basamaktır. İşlenmeye uygun, eğitilmeye ve gelişmeye açık bir kuşaktır. Buradan hareketle gençlerin manevi yönden gelişmesinde katkısı bulunan DİB, ilk defa 2013 yılında GSB ile imzalanan protokol kapsamında Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) öğrenci yurtlarında gençlere yönelik Kur'an-ı Kerim öğretme kursları açarak bu yurtlarda personelini görevlendirmiştir. (ilgili protokol için bkz. Ek:4) 2015 yılına gelindiğinde ise imzalanan yeni bir işbirliği protokolü ile resmi olarak KYK yurtlarında DİB tarafından manevi danışman görevlendirilmesi yapılmıştır. (ilgili protokol için bkz. Ek:5)

Bu bağlamda GSB Yurtları'nda yürütölen din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarının manevi danışmanların gözüyle ele alındığı bu çalışmanın sonuçlarının, GSB Yurtları'nda uygulanan din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları ile ilgili güncel tespit ve değerlendirmelerin ortaya konulmasına, bu alanda yapılacak benzer çalışmalara ve ilgili literatürün, dini/sosyal bilimlerin zenginleşmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları şu şekilde ifade edilebilir:

- a. Katılımcıların, görüşme formundaki soruları anladığı kabul edilmiştir.
- b. Katılımcıların sorulan soruları sağlıklı ve içtenlikle cevapladığı kabul edilmiştir.
- c. Katılımcılara sorulan soruların araştırma için gerekli ve yeterli verileri sağladığı kabul edilmiştir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma; 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı içerisinde Balıkesir ili genelindeki GSB'ye bağlı 10 adet öğrenci yurdunda, Başkanlık tarafından görevlendirilen 11 manevi danışmana yöneltilen sorular ve verilen cevaplar ışığında elde edilen bulgular ile sınırlıdır. Ayrıca bu çalışma literatür taraması sonucu ulaşılan araştırma raporları, süreli yayınlar, makaleler, kitaplar, dergiler, lisansüstü tezler, bildiriler, konuşma metinleri, internet veri tabanları ve sözlükler gibi yazılı bilgi kaynakları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Din: İnsanın kayıtsız, şartsız var olan mutlak varlığa yönelişi ve onun tarafından kuşatılışıdır. (Bilgin, 1988, s.7)

Maneviyat: Dini normları da kapsayan fakat dini inançlardan daha geniş bir manası ile bireyin iç dünyasını anlamlandırmasının dışında diğer kişilerle, kâinatla ve Allah ile olan ilişkilerini kapsayan bir kavramdır. (http-2)

Eğitim: Çocukların ve gençlerin toplum içinde yerlerini almaları için gereken beceri, bilgi ve anlayışları kazanmalarına, kişiliklerini geliştirmelerine okul dışında veya okul içinde, doğrudan veya dolaylı yardım etme fiilidir. (http-3)

Din Eğitimi: Bireyin doğuştan gelen inanma duygu ve ihtiyacı çerçevesinde din olgusunun kavranmasına rehberlik edilmesi ve kabul ettiği dinin gerektirdiği yaşam biçimini öğrenmesine yardımcı olma sürecidir. (Okumuşlar, 2017, s.61)

Din Öğretimi: Bireyin inandığı dinin emir ve yasaklarını öğrenmesi, dini öğretme sürecidir. (Keyifli, 2013, s.118)

Ahlak: Yaşanılan bir toplumda bireylerin uymakta zorunlu oldukları olumlu davranış biçimleri ve kuralları. (http-4)

Değerler Eğitimi: Kişiyne değerler hakkında öğretim yapma çabasıdır. (Ulusoy, 2010, s.34)

Manevi Danışmanlık: Zor durumda kalan ve anlam arayışına giren kişilerin kaybettikleri anlamı ve kontrolü kazanma süreçlerinin birtakım manevî referanslarla desteklenmesidir. (Ayten, Koç ve Tınaz, 2016, s.8)

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

İnsanlık tarihinde yaşanan doğal afet, salgın gibi insanın elinde olmayan nedenlerden kaynaklanan olaylar sonucunda, insanlık çaresizliğe ve kaybettikleri yüzünden çeşitli olumsuzluklara maruz kalmıştır. Yaşanılan bu olumsuz durumlara karşı bireyin kendini manevi açıdan güçlendirme gereksinimi meydana gelmiştir. Bu durumlarda olan vatandaşların manevi yönden desteklenmesi ülkemizde çeşitli kurum ve kuruluşlar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Ülkemizde bu hizmetin yürütücülerinden olan DİB, manevi danışmanlık hizmeti alanında eğitim verdiği personeliyle çocuklardan yaşlılara, dezavantajlı konumda olan ve manevi desteğe ihtiyaç duyan her bireye ayırım yapmaksızın hizmet sunmaktadır. Manevi danışmanlık hizmeti sadece manevi problem yaşayan kişilere değil, aynı zamanda sağlıklı bireylere de sunulmaktadır. Bu bağlamda teorik çerçevenin çizildiği bu bölümde, DİB'in tarihsel gelişiminden hareketle sürdürmekte olduğu manevi danışmanlık ve rehberlik hizmet çeşitleri ele alınmıştır.

2.1.1. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Tarihsel Gelişimi ve Hizmet Alanları

DİB, toplumumuzda eski dönemlerde farklı isimler ile adlandırılrsa da vizyonu itibariyle toplumu dini konularda aydınlatan, ibadet, inanç ve ahlak ile ilgili işleri yürüten resmi bir kurumdur. Aynı zamanda ülke genelinde bulunan İslamî ibadet yerlerini yönetme ve idare etme vazifesinde bulunur. Buna bağlı olarak DİB

taşra, merkez ve yurtdışı teşkilatları ve bu birimlere bağlı alt birimlerden oluşmaktadır.

Cumhuriyet henüz ilan edilmeden önce içinde bulunulan savaş hali devam ederken ve henüz devletin kurulma aşaması tamamlanmadığından olağanüstü kararlar alınmak için TBMM Hükümeti kurulmuştur. Ülkenin kuruluş döneminde din hizmetleri ihmal edilmemeye gayret edilmiştir. Bu süreçte 3 Mayıs 1920’de Şer’iye ve Evkaf Vekâleti adı altında bir bakanlık oluşturulmuş; oluşturulan bu bakanlık Osmanlı’daki Şeyhülislamlık makamı ile Diyanet’in kurulacağı 3 Mart 1924’e kadar geçen süreçte bir köprü vazifesi görmüştür. 3 Mart 1924 tarihli ve 429 sayılı Kanun ile Başbakanlığa bağlı “Diyanet İşleri Reisliği” kurulmuştur. Kurulan bu reisliğin vazifesi kanunda “*İslam dininin itikat ve ibadet alanıyla ilgili işleri yürütmek ve dini kurumları idare etmek*” şeklinde belirtilmiştir. Bu kanunda, DİB’in teşkilat ve kadroları hakkında kapsayıcı bir bilgi yer almamıştır. 1924-1926 yılları bütçe kanunlarında kadro dereceleri ve sayıları belirtilmeksizin merkez teşkilatında sadece çeşitli kadroların maaş yekûnları yer almıştır. Diyanet İşleri Reisliği’nin merkez ve taşra teşkilatlarının idari yapısı ilk defa 1927 yılı Bütçe Kanunu’nda gündeme gelmiştir. Buna göre 71’i merkezde olmak üzere toplam 7172 adet kadro tahsis edilmiştir (Yücel, 1994, s.455-460). Bir sonraki kanunî gelişme 1931 yılı Bütçe Kanunu ile bütün cami ve mescitlerin idaresi ve bunların görevlileri, Evkâf Umûm Müdürlüğü’ne devredilmesi iledir. Bu kanun ile DİB’in yetkisinde bulunan ibadet yerlerinin idare yetkisi sınırlandırılmıştır. Bu kanun ile DİB’in hizmet altyapısı güç kaybına uğramıştır. Bu güç kaybı 1950 yılına kadar devam etmiştir. 29.04.1950 tarihinde yürürlüğe giren 5634 sayılı Kanun’la beraber kurumun adı Diyanet İşleri Reisliği’nden Diyanet İşleri Başkanlığı olarak değiştirilmiştir. Aynı zamanda bu kanunla 1931 yılındaki kanunun getirdiği kurumun güç kaybeden hizmet akışı, bütün cami ve mescitlerin idaresi ve bunların görevlilerinin tekrar Diyanet’in himayesine geçmesiyle ivme kazanmıştır. 15.08.1965 tarihinde yürürlüğe giren 633 sayılı “Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun”, DİB’in görevleri açısından önemli bir adım olmuştur. Bu kanunda İslâm dininin ahlakî boyutları ile ilgili işleri de yürütmek söz konusu görevler arasında kanunî bir boyut kazanmıştır. Bu Kanun’da DİB’in görev tanımı “*İslâm dininin inançları, ibadet ve ahlâk esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek*” şeklinde yapılmıştır. DİB’in şu anki teşkilat yapısının oluşması ise

01.07.2010 tarihli ve 6002 sayılı Kanun ile gerekleŒmiŒtir. Bu kanun ile 633 sayılı “Diyanet İŒleri BaŒkanlıđı KuruluŒ ve Görevleri Hakkında Kanun”da kapsamlı deđiŒiklikler yapılmıŒtır. Bu kanun ile DİB’in hiyerarŒik statüsü genel müdürlükten msteŒarlık seviyesine yükseltilerek kurumsal açıdan önemli birçok kazanım elde edilmiŒtir. Bu minvalde DİB’in hizmet ağı, kurumsal açıdan güçlü yapılanması ve toplum tarafından kabul grmŒlđ ve buna ek olarak sunulan hizmetler açısından eŒitlilik ve verimliliği günden güne artmaktadır. DeđiŒen dünyada toplumun ihtiyaç, beklenti ve talepleri doğrultusunda, çağın getirdiği gerekliliklere göre teŒkilatlanan DİB, yalnızca ülke sınırları içinde değil, küresel anlamda hizmet sunan bir kurum hline gelmiŒtir. (http-5)

DİB’in merkez, taŒra ve yurt dıŒı teŒkilatları ile bunlara bağlı alt birimlerden oluŒan idari yapısı aŒađıdaki gibi gösterilebilir.

DİB, ülkemizde ve yurt dışındaki vatandaşlarımıza din hizmeti sunan resmi bir kurumdur. Vatandaş için din hizmetlerini meşrep, mezhep, yorum, anlayış ve uygulama farkı gözetmeksizin kuşatıcı ve bütünleştirici bir yaklaşımla sunmaktadır. Ayrıca DİB'in, kurulduğu tarihten bu yana topluma din ve inanç konularında yol gösterici bir rol üstlenmesinin yanında, sunduğu hizmetler çeşitlenerek devam etmektedir. Hâlihazırda DİB'in hizmetlerini din ve eğitim hizmetinin dışında temel başlıklar halinde sayacak olursak bunlar: "Hac ve Umre" hizmeti, "Dini Yayınlar" ile ilgili hizmetler, "Yurt Dışı" ile ilgili din hizmetleri sayılabilir. DİB'in, günümüzde önem arz eden hizmetlerinden birisi de bireylerin manevi gelişimlerine katkıda bulunmaktır. Bu hizmet Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

31.07.2017 tarihli ve E.66202 sayılı Başkanlık onayı ile yürürlüğe giren Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesi'nin 9'uncu maddesinde yer alan Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı'nın görevleri şu şekilde sıralanmıştır: (http-6)

- a) Toplum için milli ve manevi değerlerin canlı tutulması amacıyla sosyal ve kültürel içerikli çalışmalar yapmak.
- b) Sosyal yapılanmalar, dini teşekküller ve geleneksel kültürel oluşumlarla ilgili çalışmalar yapmak.
- c) Ramazan ayında sosyal ve kültürel içerikli faaliyetler planlamak ve yürütmek.
- ç) Dini bayramların kutlanmasına yönelik gerekli iş ve işlemleri yürütmek.
- d) Kurban ibadetinin dini hükümlere, sağlık şartlarına ve çevre temizliğine uygun olarak yerine getirilmesi için çalışmalar yapmak.
- e) İlgili kurumlarla işbirliği içerisinde Vekâletle Kurban Kesim Programını yürütmek.
- f) Helal gıda konusunda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile yürütülecek iş ve işlemleri koordine ve takip etmek.
- g) Gençlerin manevi gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla çalışmalar yapmak.
- ğ) Geleneksel İslam sanatları ile ilgili farkındalık oluşturucu çalışmalar yapmak ve bu kapsamda Başkanlık personelini ilgili alanlara yönlendirmek.

- h) Diyanet okuma salonlarının fiziksel ve işlevsel standartlarını belirlemek ve gerekli görülen yerlerde açılmasını sağlamak.
- D) Toplumsal huzuru tehdit eden terör ve şiddet gibi olumsuzlukların önlenmesi hususunda ilgili kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütleriyle yürütülecek iş ve işlemleri koordine ve takip etmek.
- i) Sosyal ve kültürel içerikli din hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve verimliliğinin artırılması amacıyla projeler üretmek, kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde çalışmak.
- j) Başkanlık Tasavvuf Musiki Korosu ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- k) (Değ:28.11.2019 tarihli ve 774510 sayılı Başkanlık Onayı) Dini/milli özel gün ve haftalarda camilerde gerçekleştirilecekler ile bunların devamı niteliğinde olanların dışında kalan faaliyetleri yürütmek ve planlamaları yapmak.
- l) Görev alanı ile ilgili konularda verilen diğer görevleri yapmak.

2.1.2. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

Günümüzde hızla artan tüketim, haz ve hızın değişen dünya hayatında insanı mutlu etmede bazen yetersiz kaldığı söylenebilir. İnsanın kendi iç huzurunu temin etme noktasında bazen yetersiz kaldığı, bu nedenle bireyin manevî bir arayış, içerisine girdiği zamanla meydana gelen bir gerçekliktir. Söz edilen bu arayış dünyada birçok alanda modernleşmenin bir karşılığı olarak zamanla yaygınlaşan bireysellik ile hız kazanmıştır. Birey, sosyal hayatı içerisinde geniş bir problemler dünyasında çıkmaza girdiğinde, karşılaştığı bu çıkmaz problemlerin üstesinden gelmek için bireyin birtakım profesyonel ve etkin çözümler araması kaçınılmaz hale gelmiştir. İnsanoğlunun yaşadığı olaylar karşısında başvurduğu klasik psikoloji alanının dışında din ve maneviyat alanına yönelmesiyle yeni alanlar ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu alanlardan birisi de manevi danışmanlıktır. Manevi danışmanlığın odak noktasında bireyin, yaşadığı problemleri veya psikolojik travma süreçlerini yönetme konusunda birtakım manevî referanslarla desteklenmesi yatmaktadır. Örneğin Hz. Muhammed (SAV)'in hasta ziyaretini ashabına emretmesi (Ebû Dâvûd, Cenâiz, 3), kişiye yönelik manevi danışmanlığa örnek gösterilebilir.

Manevi danışmanlık, insanlık var olduğu müddetçe farkında olunmadan gerek formal gerekse informal bir şekilde hep var olmuştur. Geleneksel toplumlarda, olağanüstü süreçler karşısında insanın yaşadığı duygusal çöküntüler, yakınlarının destek ve tesellisi ile atlatılmaya çalışılmıştır. Günümüzde ise manevi danışmanlığın temelinde Orta Çağ Avrupası'ndaki günah çıkartma fiilinin olduğu zikredilmektedir. Buradaki günah çıkartma işi rahip ile günahkar kişi arasındaki manevi bir terapi gibi addedilmektedir. Aslında işte tam da bu noktada Orta Çağ Avrupa'sında yapılan eylem, manevi danışmanlıktan ayrılır. Çünkü manevi danışman kişiye vaaz vermez ve psikolojik danışmanlık yapmaz. Kişinin inanç ve maneviyatla beslenen bir bakışla anlam arayışına katkı sağlar. Manevi danışman sadece problemler karşısında destek olmayı değil, iyilik anlarını artırarak insanın iç huzuruna katkı sağlamayı amaç edinir (Martı, 2019, s.7-8). Modernleşen çağımızda ise insan, psikoloji ve sosyolojinin gelişimi ile daha profesyonel kişisel destekler alma imkânına sahip olmuştur. Lâkin bu imkânlar daha materyalist bir çerçevede gerçekleşmiş, kimi zaman dini hassasiyetler göz ardı edilmiştir. Oysaki manevi danışmanlıkta dini referansların kullanılması gerekmektedir (Sözgün, 2017, s.208).

Sevde Düzgüner ve Ali Ayten'e göre manevi danışmanlık ve rehberliğin tanımı, *'danişanın kendi hayatında önem verdiği unsurları fark etmesi, kendi anlam kaynaklarını keşfetmesi ve inanç dünyasının hayatına etkilerini bilmesine yardımcı olma sürecidir'* şeklinde yapılmıştır. Bu manevi danışmanlık ve rehberliğin temelini, bireyin hayatı boyunca çeşitli evrelerde zor zamanlar yaşaması ve anlam arayışına girmesine bağlı olarak bu bireylerin giderek kaybettikleri anlamı ve kontrolü yeniden kazanma serüveninin dini ve manevi bir takım referanslarla desteklenmesi oluşturur (Düzgüner ve Ayten, 2021, s.41). Manevi danışmanlığın iki temel amacı vardır. Bunlar; manevi açıdan problem yaşayan kişiyi destekleme ve manevi açıdan iyilik halini destekleme/devam ettirmedir. Aynı zamanda problem yaşamayan kişilerin de manevi yönden iyiliğinin devam etmesi de manevi danışmanlığın bir diğer amacıdır. Manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti, manevi yönden zorluk yaşayan bireylerin içinde buldukları süreci atlattıklarına yardımcı olur. Bu, bireylerin zor zamanlarında onların yanında olma, başa çıkma sürecinde destek olma, manevi alan ile ilgili soru ve bilgilendirme ihtiyaçlarını karşılama ile gerçekleşmektedir (Düzgüner ve Ayten, 2021, s.42,44).

Bugün küresel anlamda manevi danışmanlık ve rehberlik, vatandaş için kanuni bir haktır. Bu hak devlet açısından ise anayasal bir yükümlülüktür. Ülkemizde 633 sayılı Kanun'la manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini yürütme görevi DİB'e aittir. DİB tarafından benimsenmiş olan din hizmetlerinin tanımı, insanlığın yararına olan her türlü iş ve faaliyetin yanında bunların din ve maneviyat ile ilişkili olduğunu ve din hizmeti kapsamına girdiğini söylemektedir. Bu nedenle DİB bireyin, toplumun ve insanlığın hayatını güzelleştirmek, barışı beslemek ve sorunları çözmek için gayret edilen her türlü iyilik hareketini din hizmeti olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda DİB'in kanunî görevi; *“öğrenci yurtları, eğitim kurumları, gençlik merkezleri ve kampları, ceza infaz kurumları, sağlık kuruluşları, sosyal hizmet kurumları ve benzeri yerlerde işbirliği esasına göre manevi danışmanlık ve din hizmeti sunmak, ayrıca göçmen, engelli, bağımlı gibi desteğe muhtaç kesimlere yönelik manevi danışmanlık hizmetleri yürütmek”* olarak tanımlanmaktadır (2./7/2018-KHK/703/141 md.; Değişik: 2/7/2018-KHK/703/141 md.; , Düzgüner ve Ayten, 2021, s.11).

DİB'in yürütmüş olduğu hizmet türlerinden birisi de manevi danışmanlık hizmetleridir. DİB'in sunmuş olduğu hizmet çeşitleri, tarihsel gelişimi boyunca artarak devam etmiştir. DİB toplumun dini konularına ışık tutmanın yanında manevi ihtiyaçlarına da karşılık vermektedir. Bu alanda eğitim verdiği personeliyle DİB, bireysel açıdan ve toplumsal büyüklükteki manevi kriz ve ihtiyaçlara, tutarlı metot ve yollar ile sahih dinî bilgi ve tecrübeyi esas alarak rehberlik etmektedir. DİB özellikle bağımlılara, cezaevlerinde bulunanlara, çocuk destek merkezlerindekiilere, engellilere, hastanelerde, huzurevlerinde ve kadın konukevlerinde bulunan bireylere manevi danışmanlık hizmeti vermektedir. Yukarıda zikredilen kurum ve kuruluşlarda görev yapan manevi danışmanlar, kişinin hayatının madde ile sınırlı olmadığını hatırlatırlar. Anlam arayışı içinde olan kişilere hayatı anlamlandırmada yol gösterici olmak manevi danışmanların temel görevlerindedir. Manevi danışmanlık hizmetinin belirtilen bazı alanlarda yoğunlaşması, toplumsal ve manevi bunalımların ortaya çıktığı zaman diliminde bireyin karşılaştığı sorunlarla başa çıkma ve içinde bulunduğu anlam krizini çözmesinde yardımcı olunması, zorlukları aşmasında kendisine eşlik edilmesi sunulan hizmetin önemli amaçlarındanındır (Düzgüner ve Ayten, 2021, s.38).

Önceleri cezaevi vaizi, manevi destek birimi gibi başka isimlerle anılsa da DİB personelinin kurum dışı hizmetleri artık manevi danışmanlık ve rehberlik başlığı altında toplanmıştır. Yukarıda zikredilen 633 sayılı Kanunla birlikte manevi danışmanlık hizmeti sunma görevi DİB'in Din hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir (http- 7, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Madde-7).

DİB'in manevi danışmanlık ve rehberlik alanındaki tarihsel gelişimi genel olarak şu şekilde de ifade edilebilir (Düzgüner ve Ayten, 2021, s.66):

Şekil 1. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Alanındaki Tarihsel Gelişimi²

² Bu şekil, Düzgüner ve Ayten (2021)'den yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

2.1.2.1. Bağımlılara Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

Hızla değişen dünyada kişiler uyuşturucu, alkol ve sigara gibi maddeye bağlı bağımlılıklar ile sanal oyunlar, kumar, sosyal medya gibi gerçek veya sanal boyutlarıyla davranışsal bağımlılıkların etkisinin giderek arttığı görülmektedir. Bu bağımlılık çeşitleri genç kuşaklarda da görülmekte ve hızla yayılmaktadır. Günümüz dünyasında bağımlılık; alkol, sigara, madde, teknoloji gibi bütün çeşitleri ile nice gençleri toplumdaki koparan, nice sağlıklı vücutları zehirleyen ve bir ülkenin en önemli zenginliği sayılan insan gücünü esir alan ve sosyal hayattan koparan, toplumların istikbalini tehdit eden bir düşmandır. Küresel olarak büyük olumsuzluklara yol açan, bir yandan birilerini zengin ederken diğer yandan sayısız canları yakan böylesi bir problem ile topyekûn mücadele edilmesi gerektiği gayet açıktır.

Manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin dinamik olduğu alanlardan biri de bağımlılıkla mücadele alanıdır. Bu alanda yürütülen çalışmalar gerek devlet eliyle gerekse sivil toplum kuruluşları tarafından oldukça önemsenmekte ve çalışmalar hassasiyetle yürütülmektedir. Vatandaş zararlı alışkanlıklardan, bireye ve topluma zarar veren kötülüğün her çeşidinden korumak, devletin vatandaşlarına karşı önemli vazifelerindedir. Bu amaçla oluşturulan kurullar ve ilgili kurumların da katılımı ile hazırlanan strateji belgesi ve eylem planı çerçevesinde iş birliği esasına dayalı bir şekilde bağımlılığa karşı mücadele çalışmaları yürütülmektedir. DİB de bu kurullarda etkin görev almaktadır. Başta camilerde halka yönelik vaaz, hutbe, konferans, radyo ve televizyon programları olmak üzere çeşitli yöntemler ile çocuklara, gençlere ve ailelerine ulaşıp bağımlılığa karşı onları bilgilendirici ve önleyici çalışmalar yürütmektedir. DİB bağımlılık ile ilgili bazı kurum ve kuruluşlar ile de iş birliği içerisinde. Geçtiğimiz yıllarda Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Yeşilay Cemiyeti ile bağımlılığa karşı çeşitli protokoller imzalamıştır. İmzalanan bu protokoller kapsamında AMATEM (Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri), ÇEMATEM (Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi), YEDAM (Yeşilay Danışmanlık Merkezi) gibi merkezler ile ceza infaz kurumları vb. mekânlarda tedaviye devam eden ya da bağımlılıktan kurtulmuş kişilere ve ailelerine yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti ile destek olunmaktadır. (http-8)

a. Diyanet İşleri Başkanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti Arasındaki İşbirliği Protokolü

18.09.2014 tarihinde Yeşilay Cemiyeti ile imzalanan protokol kapsamında, insanları alkol, sigara/tütün ve uyuşturucu maddelerden, kumar ve teknoloji dâhil her türlü bağımlılıktan korunması için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu amaçla cami, Kur'an Kursu ve diğer alanlarda bağımlılığa karşı gerekli faaliyetler başlatılmıştır. Yapılan bu faaliyetler kapsamında özellikle din görevlilerinin düzenli olarak yapmış oldukları toplantılarda ve hizmet içi eğitimlerde gerekli bilgilendirilmelerin yapılması ve bu bilgilerin vatandaşlara aktarılması suretiyle gerekli olan duyarlılığın sağlanmaya çalışılması ön plana çıkmaktadır. DİB ve Yeşilay Cemiyeti arasındaki işbirliğinin usul ve esaslarını, özellikle halkın dikkatini çekecek şekilde basılı, görsel ve işitsel yayınlar aracılığı ile toplumun bağımlılık karşısında aydınlatılması ve bilinçlendirilmesi gibi konular oluşturmaktadır. DİB bu protokol kapsamında kendi bünyesinde koordinatörlük kurmuş ve bu koordinatörlüğe sahada aktif bir rol icra ettirmektedir. Koordinatörlüğün görevlerinden bazıları şunlardır: (http-9)

- DİB tarafından toplumun her türlü bağımlılığa karşı bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesinde aktif rol almak
- Bağımlılıkla mücadele kapsamında planlı bir şekilde il ve ilçelerde toplumu uyarıcı eğitim, konferans, çalıştay, panel, toplantı ve benzeri programları koordine etmek
- Aile ve Dini Rehberlik Büroları, Kur'an kursları, Cami, gençlik merkezleri, öğrenci yurtları ya da müftülüklerce uygun görülen mekânlarda öğrenciler, gençler ve vatandaşlar için eğitici toplantılar düzenlemek
- AMATEM, ÇEMATEM ile iletişim ve iş birliği içinde olmak

Bağımlılara yönelik sunulan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde muhatabın ihtiyacına uygun hizmet verilmesi, manevi danışmanlık sürecini daha işler hale getirecektir. Bu nedenle bağımlılar ve yakınlarının bazı manevi ihtiyaçları aşağıdaki gibi belirtilebilir (Gürsu ve İşbilen, 2020, s.43-51):

Şekil 2. Bağımlılar ve Yakınlarının Manevi İhtiyaçları³

Bağımlılara yönelik sunulan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Zira muhatap olunan kişi, sıradan bir vatandaş değil, hayatının zor döneminden geçen bir bireydir. Bağımlı birey tedavi sürecinde zihnini karıştıracak davranış, tutum ve yöntemlere maruz kaldığında kişinin tedavi süreci olumsuz evrilebilmektedir. Örneğin, manevi danışman düşüncelerini danışana kabul ettirme cihetine gitmemelidir. Gelen soruları vaaz verir gibi, nasihat eder gibi cevaplaması danışma sürecini inkıtaya uğratabilmektedir. Önemli bir diğer husus da manevi danışmanın tedavi sürecine aileyi de dahil etmesidir. Ailenin farkında olmadan yapabileceği damgalama ve benzeri zarar verici eylemler konusunda farkındalık oluşturmalıdır. (Gürsu ve İşbilen, 2020, s.22)

³ Bu şekil, Gürsu ve İşbilen (2020)'den yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Sunulan manevi danışmanlık hizmetinde bazı konu başlıklarına dikkat etmek, sürecin olumlu yönde ilerlemesinde önem arz etmektedir. Manevi danışmanlık hizmetinde dikkat edilmesi gereken bazı hususlar aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Gürsu ve İşbilen, 2020, s.52-58):

Şekil 3. Bağımlılara ve Ailelerine Yönelik Manevi Danışmanlık Faaliyetinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar⁴

⁴ Bu şekil, Gürsu ve İşbilen (2020)'den yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

2.1.2.2. Ceza İnfaz Kurumlarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

İnsanlık boyunca bir kişinin yaptığı iyiliklere karşı mükâfat, kötülöklere karşı ise cezalar verilmiştir. Verilen mükâfatlar iyiliğın devamını, cezalar ise olumsuzluk ve kötölüğün terkedilmesini amaçlamaktadır. Her türlü ödöl iyilik halini devam ettirebilir lakin verilen her ceza ya da ceza sürecindeki yapılanlar kötölük halini ortadan kaldırmayabilir. Ceza sürecindeki yapılacak her fiilin suçlunun geleceğine olan etkisi yadsınamayacak kadar önem arz etmektedir. Ceza sürecinde bireyi topluma kazandıracak uygulamalar yapılmalı ve kişiyi iç muhasebeye sevk etmek suretiyle kendine önemli kararlar aldırması sağlanmalıdır. Böylelikle kişi yaptığı hataların farkına vararak bir daha aynı hataları yapmama adına kendine söz verecektir (Işık ve Karaman, 2020, s.33).

Ceza infaz kurumlarında yürütölen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin tanımı şu şekilde yapılabilir: *“Hükümlü ve tutuklu olarak ceza infaz kurumunda bulunan veya tahliye olan erkek kadın ve çocukların hem ceza infaz kurumunda buldukları süreçte hem de tahliye sonrasında karşılaştıkları fiziksel psiko-sosyal ve manevi sorunları aşmalarına manevi destek sağlayarak yardımcı olma sürecidir”* diye tanımlanabilir (Işık ve Karaman, 2020, s.13-14). Sunulan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetinde ahlaki, dini ve psikolojik bütüncöl ve kuşatıcı bir yaklaşım hâkimdir. Ayrıca sunulan hizmette etkin dinleme, empati kurma, danışmanlık yapma, cesaretlendirme, arkadaş olma, iyilik halini destekleme, kılavuzluk etme, problem çözme ve uzlaştırma yoluyla danışanın hayatını anlamlı kılmasını sağlama ve kendi hakkında olumlu kararlar almasını sağlamak amaçlanır (Işık ve Karaman, 2020, s.13-14).

Öteden beri DİB ve Adalet Bakanlığı'nın çalışmalarıyla hükümlü ve tutuklularla ailelerine yönelik çeşitli hizmetler yürütölmektedir. Zira bir şekilde ceza evinde mahkûm olan kişinin ve ailesinin içinde bulunduğu süreçte rehabilitasyonu ve sonrasında toplumla uyumlu olması, kendisi ve çevresiyle barışık bir birey olarak hayatını devam edebilmesi için manevi desteğe ihtiyaç duyması mümkün haldedir. Bundan dolayıdır ki DİB, iş birliği esasına göre cezaevlerinde bulunan bireye yönelik

söz konusu hizmetleri yıllar öncesinden gündemine almıştır. 1950 yılında o dönemin DİB Başkanı olan Ahmet Hamdi Akseki cezaevlerinde yürütülecek olan mahkûmlara yönelik sunulan hizmetlerde öncü olan bir eser kaleme almıştır. Hazırlamış olduğu “Cezaevinde Verilecek Vaazlar” adlı eser, tarihî arka planı göstermesi ve o dönem için cezaevlerindeki DİB hizmetleri açısından önem arz etmektedir.

1982 yılında cezaevlerinde din ve ahlak bilgisi dersleri için müfredat programları hazırlanmıştır. 1983 yılına gelindiğinde ise 7114 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 214 adet cezaevi vaizi kadrosu ihdas edilmiştir. 30 Mart 2001 tarihinde DİB ve Adalet Bakanlığı arasında imzalanan “Tutuklu ve Hükümlülerin Dini ve Ahlaki Gelişmelerini Sağlamaya Yönelik İşbirliği Protokolü” cezaevlerinde sunulan hizmetler için önemli sayılacak dönüm noktalarından birisidir. İmzalanan bu protokol 2011 yılında revize edilerek sunulan hizmet, 2019 yılına kadar devam etmiştir. İlerleyen süreçte hem kurumların yapısı ve işleyişinden kaynaklı hem de DİB mevzuatı ve hizmet perspektifindeki değişiklikler nedeniyle protokolün güncellenmesi ihtiyacı doğmuştur. Böylelikle 3 Aralık 2019 tarihinde Adalet Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı İşbirliği Protokolü imzalanmış ve böylece sunulan hizmetler yeni bir döneme girmiştir. (http-10)

Buna göre yapılan protokol; din hizmetleri, manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin sunulması, toplum içinde suç işleme eğiliminin azaltılması ve yeniden suç işlemelerin önüne geçilmesi ve hükümlülerin dini ve ahlaki duygularının geliştirilmesiyle topluma kazandırılması amacı gütmektedir. (http-11) DİB bu doğrultuda hükümlülere yönelik Kur’an-ı Kerim dersleri, koğuş sohbetleri ve bireysel görüşmeler gibi faaliyetler yapmakta ve çeşitli konferanslar, dini bilgiler yarışması, hatim okuma gibi etkinlikler düzenlemektedir. Bu tür faaliyetler ile mahkûmların rehabilitasyonuna olumlu yönde katkılar sağlanması amaçlanmaktadır. Özellikle son dönemde cezaevlerindeki hükümlülerden hafızlık yapanlara şahit olunmakta ve DİB de bu gibi durumlarda hafızlık icazet merasimi gibi diğer hükümlüleri de teşvik edici etkinlikler düzenlemektedir.

Yürütülen hizmette tutuklu ve hükümlülerin manevi ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması ve hizmetin ona göre dizayn edilmesi, sunulan manevi danışmanlıkta verimliliği arttıracak önemli hususlardandır. Buna göre tutuklu ve hükümlülerin bazı manevi ihtiyaçları aşağıda tabloda belirtilmiştir (Işık ve Karaman, 2020, s.47-54):

Tablo 2. Tutuklu ve Hükümlülerin Manevi İhtiyaçları⁵

TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERİN MANEVİ İHTİYAÇLARI	
1. Değer Görme İhtiyacı	6. Yapıcı Bir Duruş Sergilenmesi İhtiyacı
2. Kendisini İfade Etme İhtiyacı	7. Din Eğitimi İhtiyacı
3. Zamanını Değerlendirme İhtiyacı	8. Eşit Mesafede Görülme İhtiyacı
4. Yeni Hayatına Uyum ve Anlam Katma İhtiyacı	9. “Biz” Dili İhtiyacı
5. Yaşadıklarını Anlamlandırma İhtiyacı	10. Zorluklar ve Sıkıntılarla Başa Çıkma İhtiyacı

2.1.2.3. Çocuk Evi, Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Destek Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

Çocuk bir toplumun geleceğidir. Kişi geçmişinden ibret alıp gelecekte değerlerine bağlı bir nesil görmek isteyebilir. Bu da çocukların küçüklüğünde ilmi ve ahlakî açıdan iyi eğitilmesiyle paralellik göstermektedir. Bu nedenle çocuklara maddi yatırımın yanında manevi yatırımda da bulunmak gerektiği aşikârdır.

Hayat herkes için aynı şartlarda devam etmemektedir. Çeşitli sebeplerle aile bütünlüğü bozulmuş çocuklar, devlet kontrolünde sevgi, şefkat ve merhamet gibi değerlerden mahrum bırakılmadan çocuk evi, çocuk evleri sitesi, çocuk destek merkezleri gibi kurumlarda koruma altına alınmaktadır.

Hz. Muhammed (SAV)'in “*Müslümanlar arasında en hayırlı ev içinde kendisine iyi davranılan bir yetimin bulunduğu evdir. Müslümanlar arasında en kötü ev ise içinde kendisine kötü davranılan bir yetimin bulunduğu evdir.*” (İbn Mâce, Edeb, 6) buyurmuştur. Bahsedilen bu hadis, İslam dininde çocuğa verilen değer önemli bir göstergesidir. Çocuğa dini açıdan verilen değer yanında sosyal açıdan da değer verilmesi bütün toplumlarda var olagelen bir durumdur. Ülkemizde de

⁵ Bu tablo, Işık ve Karaman (2020)'den yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

durum böyledir. Devlet kamu kurum ve kuruluşları kimsesiz ve sevgiye muhtaç çocukları koruma altına almakta ve onları himayesinde yetiştirmektedir. Aynı zamanda devlet, himayesinde bulunan çocukların ilmi gelişimlerinin yanında manevi gelişimlerine de katkıda bulunmaktadır. Çocukların manevi gelişimlerine katkı sunan bir kurum olan DİB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile bir iş birliği içerisinde bulunarak devlet himayesindeki çocuklar için yürüttüğü manevi danışmanlık hizmetleri ile onların manevi gelişimlerine katkı sunmaktadır.

26 Ekim 2011 tarihinde DİB ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında bir iş birliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokol ile aile, kadın, çocuk, genç, yaşlı ve engelli bireylere yönelik eğitim, danışmanlık ve sosyal hizmet modelleri geliştirmek; bu modellerin uygulamasına yönelik öneriler ortaya koymak ve materyal hazırlamak amacı güdülmüştür. İmzalanan iş birliği protokolü, çocuk evleri ve çocuk destek merkezleri gibi sosyal hizmet kurumlarında sunulan hizmetler için önemli dönüm noktalarından birisi olmuştur ([http-12](#)).

Zikredilen bu protokol 13 Kasım 2018 tarihinde güncellenmiş olup halen devam etmektedir. İmzalanan bu protokol ile; *“aile, kadın, çocuk, genç, yaşlı ve engelli bireyler ile toplumun sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan diğer kesimlerinin yaşadıkları sorunlara ve bu kapsamda sunulan koruyucu ve önleyici sosyal hizmetlere yönelik bilinç ve farkındalıklarının artırılması ile sosyal ve manevi destek hizmetlerini güçlendirmeye yönelik ortak çalışmalar yapılarak problemlerin çözümüne katkı sağlanması”* amaçlanan hedefler arasındadır ([http-13](#)).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bulunan kurum ve kuruluşlardaki çocuklara manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunan DİB’in önem verdiği konuların başında değerler eğitimi faaliyetleri gelmektedir. Böylelikle çocuklara “değer” kazandırmak amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra DİB, sosyal ve kültürel aktivitelerle desteklenen yaz ya da kış kamp programları, dini değerleri ve kültürel mirası yarınlara taşıyan büyükler ile buluşmalara, koruyucu aileliği teşvik eden farkındalık çalışmalarına kadar geniş bir yelpazede faaliyetler yürütmektedir (Koç Kanca, 2019, s.122). Yürütülen bu çalışmalar dini gün ve gecelerde düzenlenen programlar ile birlikte; hutbe ve vaaz gibi toplum nezdinde duyarlılık oluşturan irşat çalışmaları, yazılı, görsel ve dijital yayınlar ile güçlendirilmektedir. Çocukeyi, çocukeyleri sitesi ve çocuk destek merkezlerinde sunulan manevi danışmanlık ve

rehberlik hizmetlerine aşağıdaki gibi örnekler verilebilir (Göktepe ve Coşkunsever, 2020, s.55-59):

Tablo 3. Çocukeyi, Çocukeyleri Sitesi ve Çocuk Destek Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri'ne Örnekler⁶

<u>Çocukeyi, Çocukeyleri Sitesi ve Çocuk Destek Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri'ne Örnekler</u>	
Yazılı Etkinlikler	Duygu ve düşüncelerini bir kâğıda yazmak suretiyle yazdıklarını arkadaşlarıyla paylaşma, dini içerikli günlük tutma (1 Ayet, 1 Hadis, 1 Dua gibi)
Fiziksel Etkinlikler	Kişiyi hareketli kılan; grup halinde oyun oynama, dini içerikli tiyatro sergileme, diğer arkadaşlarına bir hadisi anlatma (sessiz sinema gibi)
Hayal Gücüne Dayalı Etkinlikler	Hep beraber hayal kurarak hayal edilen anı, soyut olarak yaşamayı sağlayan etkinlikler yapma; yarım bırakılmış bir hikâyeyi tamamlama etkinliği
Sözel Etkinlikler	Karşılıklı diyalog kurmayı amaçlayan etkinlikler yapma (karşılıklı tanışma, en sevdiğin renk, yemek, şahıs kimdir gibi sorular sorma)
Sanatsal Etkinlikler	Herhangi bir enstrüman çalma, resim yapma, tezhip, hat ve ebru gibi etkinlikler

2.1.2.4. Engellilere Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

İslam dinine göre engelli ya da engelsiz her insan değerlidir. İnsan olması hasebiyle hürmete layıktır. Dolayısıyla her engelli birey, kendisine saygı gösterilmesini ve gerekli olduğu durumlarda hizmet almayı hak etmektedir (Çınar, 2018, s.35).

⁶ Bu tablo, Göktepe ve Coşkunsever (2020)'den yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

İnsanın başına sosyal yaşamında bilinçsizce ya da bir kaza sonucu birtakım istenmeyen olaylar gelebilir. İstenmeyen olaylar bazen de herhangi birinin eylemiyle gerçekleşmeden genetik ya da kalıtsal yollarla da gerçekleşebilir. Bu tarz olayların yaşanması neticesinde kişinin hayatını olumsuz yönde etki edebilecek birtakım engellilik durumu ortaya çıkabilir. Bu durum bireyi diğer kişilerden gerek sosyal açıdan gerekse psikolojik açıdan dezavantajlı duruma düşürebilir. Kişi böyle bir durum ile karşılaştığında, içinde bulunduğu durumu anlama ve anlamlandırma çabasına girer. İçinde bulunduğu bu çaba sürecinde sorunlarına çözüm yolları arayışına girer (Kula, 2009, s.115).

DİB engelli bireylere yönelik var olan bilinç, farkındalık ve duyarlılığı arttırmak; engelli kişilerin dini ritüellerini kolay bir şekilde yerine getirebilmelerine yardımcı olmak ve din hizmetlerinden daha fazla istifade edebilmeleri amacıyla birçok çalışma yapmaktadır. Engelli bireylerin ve ailelerinin manevi yönden desteklenerek motivasyonlarının artırılması ve hayat şartlarını kolaylaştırarak toplumda etkin bir şekilde rol almalarını sağlayacak faaliyetler gerçekleştirmektedir. Camilerin ve Kur'an kurslarının engelli bireylerce ulaşabilir ve kullanılabilir hale getirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. Bunlardan bazılarına işaret diliyle vaaz ve hutbe sunumu, görsel ve işitsel özel yayınların hazırlanması, ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde eğitici, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenmesi gibi faaliyetler sayılabilir (Kesgin, 2019, s.560). Cami ve Kur'an kursları müstemilatına engelli rampalarının yapılmasına dikkat edilmesi, engellilere verilen öneme somut bir diğer örnektir. Buna ek olarak 2020 yılında çıkarılan "Sorulu Cevaplı Engelliler İlmihali" adlı eser de engelli bireylerin dini sorularına cevap niteliği taşıyan önemli bir kaynaktır.

DİB'in müstakil manada protokol yapmadığı manevi danışma ve rehberlik alanı, engellilere yönelik olan alandır. DİB manevi desteğe ihtiyacı olan grup arasında engelli ve onların ailelerinin de olmasına dikkat etmektedir. Bu bilinçle engelliler ve onların ailelerine yönelik projeler yürütmektedir. Yürüttüğü projeler kapsamında bu alanda koordinatör olarak görev yapan din görevlileri aracılığıyla 81 ilde engellilere ve ailelerine manevi rehberlik hizmeti sunmaktadır. Her koordinatör kendi görev yaptığı ilde kaç engelli vatandaşın bulunduğunu, bu engelli bireylerin nerede, kim ile beraber yaşadığını ve ne işle meşgul olduğu konusunda bilgi elde ederek aileleriyle belli aralıklarla görüşmeler gerçekleştirmektedir. Bu proje ile

bilgilendirme çalışmaları, sunumlar ve toplantılar yapılmaktadır. Engellilerin katılımı ile yapılan bu sunumlarla engelli bireylerin hayata tutunmasının kolaylaştırılması hedeflenmektedir (Kesgin, 2019, s.565).

DİB'in engellilere yönelik hizmetleri genel manada aşağıdaki tablo ile örneklendirilmiştir (Kula ve Sel, 2020, s.17-20):

Tablo 4. Engellilere Yönelik Yapılan Hizmetlere Örnekler⁷

<u>Engellilere Yönelik Hizmetlere Örnekler</u>	
Fiziki Açıdan Yapılabilecek Hizmetler	Engelli rampaları inşa etmek, imkan dâhilinde engelli asansörü temin etmek, abdesthaneleri engelli bireylere uygun hale getirmek, engelli cemaate yönelik işaretler kullanmak
Psikolojik Hizmetler	Birebir görüşmeler gerçekleştirmek, çeşitli aktiviteler düzenleyerek engellilerin sosyalleşmelerini sağlamak, kendilerini değerli hissettirmek
Dini Bilgi İçerikli Hizmetler	Yayınlanan engelli ilmihali, Braille alfabesine göre hazırlanmış ayet, hadis, dua metinleri
Toplumu Bilgilendirici Hizmetler	Engelli bireylere karşı farkındalık oluşması için vaaz, konferans, seminer gibi etkinlikler düzenlemek

⁷ Bu tablo, Kula ve Sel (2020)'den yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

2.1.2.5. Hastanelerde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

İnsanlar elde olmayan sebeplerden ötürü hastalık, doğum, ölüm gibi birtakım istenmeyen olaylar ile karşı karşıya kalabilirler. Kimi zaman ise bu olaylar ruhsal çöküntüyü de beraberinde getirir. Bu kişiler ruhsal çöküntü döneminde içinde bulunulan durumu bazen anlamlandırma çabasına girmektedirler. Birey içinde bulunduğu durumu anlamlandırarak bu süreçle başa çıkmaya imkân aramaktadır. Lakin kişi içinde bulunduğu kriz durumundan özellikle geçiş dönemlerinde ve anlamlandırma evresinde kendi başına herhangi bir sonuca ulaşamayabilir. İşte bu dönemde profesyonel bir destek alma ihtiyacı hâsıl olur (Özkan, 2019, s.1).

İnsanoğlunun en çok başa çıkmaya çalıştığı ruhsal problemlerin başında ölüm korkusu gelmektedir. İnsanların gerek yaşlılığa bağlı gerekse herhangi bir kaza/olaya bağlı olarak hastanelere yolu düşmektedir. Gerek iyileşme sürecinde gerekse palyatif süreçte birey, kendi nefisini muhasebe edecek vakit bulmaktadır. Bu muhasebe iki şekilde gerçekleşir: Bunların ilki, yaşadığı olay sonucunda ibret alıp hayatında bazı önemli kararlar alma gereksiniminde bulunmasıdır. İkincisi ise artık ölümü bekleme noktasında çaresiz kalıp bu çaresizlik ile başa çıkma, durumu kabullenme şeklindedir. İşte tam da bu noktada ilgili sağlık kuruluşunun manevi destek birimi devreye girmektedir. Hastanede manevi destek biriminde görevli personel, herhangi bir tıbbi tedaviye müdahil olmaksızın yukarıda zikredilen kısımlardaki hastalar ile görüşme sağlayıp talep eden hasta, hasta yakını veya hastane personeline dini konularda danışmanlık/rehberlik yapmakta; moral, motivasyon ve manevi destek sağlamaktadır (Ayten ve Özkan, 2020, s.14-16).

Sağlık kuruluşlarında gerçekleştirilen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri bazı Batı ülkelerinde uzun süredir devam etmektedir. Fakat ülkemizde henüz daha yeni sayılabilecek bir hizmet türüdür. Bu hizmet türünün geç kalmasında sunulan hizmetin öneminin geç farkına varılması, hizmet için gerekli sistem ve planlamada bilgi eksikliği gibi etmenler sayılabilir. DİB tarafından hastanelerde yürütülen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin tarihi seyri iki döneme ayrılmaktadır. Bu dönemler 1994-1996 yılını kapsayan birinci dönem ve 2015 yılından günümüze devam eden ikinci dönem çalışmalarıdır. Türkiye’de hastalara yönelik manevi danışmanlık hizmetinin temeli 1994 yılında gündeme gelen “yatarak tedavi gören hastalara din ve moral hizmetlerinin sunulması” olarak belirlenebilir.

Bu gündem karşısında DİB, 19.01.1995'te yayınlamış olduğu bir genelgeyle hastanelerde din ve moral hizmeti vermeye başlamıştır. Sunulan hizmetin temel amacı, hastanede yatarak tedavi gören hastaların dini ve moral ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yapılan bu uygulama o dönem için çeşitli yönlerden tenkit edilmiş ve Ankara Tabip Odası bu uygulamanın iptal edilmesi ve yürütmenin durdurulması için dava açmıştır. Açılan bu dava 12.04.1996 yılında sonuçlanmış, böylelikle daha yeni başlayan bu uygulama, resmi olarak yürürlükten kaldırılmıştır (Altıntaş, 2018, s.224-225).

Her ne kadar faaliyet yürürlükten kaldırılrsa da ihtiyaç hep var olmuştur. Nitekim 2015 yılına gelindiğinde konu yeniden gündeme alınmış ve 07.01.2015 tarihinde DİB ile Sağlık Bakanlığı arasında "Hastanelerde Manevi Destek Sunmaya Yönelik İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır. Protokolün imzalanmasına müteakiben, alana yönelik eğitim ve çalışmaları bulunan personel tespit edilmiş ve bu personeller Sağlık Bakanlığı ile birlikte belirlenen bir program çerçevesinde hizmet içi eğitim seminerine alınmıştır. Eğitimi başarıyla tamamlayan ve uygun görülen 20 personel aracılığıyla Ankara, İstanbul, Erzurum, Kayseri, Samsun ve Ordu illerindeki 12 sağlık tesisinde pilot uygulama başlatılmıştır. (Ayten ve Özkan, 2020, s.9-10. Ayrıca bilgi için bkz. Çanakçı, 2019)

17 Şubat 2024 tarihinde açıklanan DİB idari faaliyet raporuna göre ise 21 Ocak 2023 tarihinde 2023 yılında Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerde, manevî danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulması amacıyla 76 ilde ve 184 hastanede 250 personel görevlendirilmiştir. Görevlendirilen personel hasta ve hasta yakınlarına manevi destek hizmeti sağlamıştır. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2024)

Manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetinde öncelikli bulunulacak hastalar ise beden imajı bozulan hastalar, yatağa bağımlılar, palyatif bakım hastaları ve kanser hastalarıdır. Bu hastalık gruplarındaki kişiler içerisinde buldukları ruhsal dönemi yoğun geçirmekte ve çeşitli çöküntüler yaşamaktadırlar. Bu nedenle çoğu zaman kendilerini anlatabilecekleri bir manevi danışmana ihtiyaç duymaktadırlar (Ayten ve Özkan, 2020, s.32-34).

Manevi danışmanların ise görüşme yaptığı hastaların manevi ihtiyaçlarını bilmesi, sunulan hizmetin verimliliğini arttırabilecek önemli etmenlerdendir. Hasta ve yakınlarının bazı manevi ihtiyaçları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir (Ayten ve Özkan, 2020, s.36-41):

Tablo 5. Hastalar ve Yakınlarının Bazı Manevi İhtiyaçları⁸

<u>HASTALAR ve YAKINLARININ BAZI MANEVİ İHTİYAÇLARI</u>			
Hastalığı anlamlandırma	Manevi inançlarının desteklendiğini görme	Ölümü kabul etme ve başa çıkma	Affetme ve affedilme
Hastalık sürecinde şükretme	Umut hissetme	Sosyal destek	Kontrolü sağlama

2.1.2.6. Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

Yaşlanma, bireyde görülen fiziksel ve ruhsal yönden uğranılan değişimler olarak tanımlanabilir. Bazı toplumlarda yaşlılık hali saygı duyulan, değer gösterilmesi gereken bir dönem olarak değerlendirilir. Bir kişinin yaşının ilerlemesi, vücudunda değişim ve gelişimin gözlemlenmesi fizyolojik bir süreçtir. Fakat yaşlılık denilen şey yalnızca somut olarak görülen değişimlerin meydana gelmesi değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel boyutu da olan bir süreçtir. Yaşlılık hayatın diğer evreleri gibi doğal ve kaçınılmazdır. Bütün varlıklar değişim ve gelişim içinde zamanın akışına kapılıp dünya hayatının son demlerine ulaşırlar. Ulaşılan bu son demler yaşlılığın yaşandığı dönemdir. Buna göre yaşlılık hali kişilere göre farklılık gösterir. Bu hal, sosyal ve kültürel çevrenin etkisiyle erken ya da geç, sorunlu ya da az sorunlu olur (Karakuş, 2018, s.20).

⁸ Bu tablo, Ayten ve Özkan (2020)'dan yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Yaşlı olan kişi koca bir ömür geçirmiş, tecrübe sahibi olmuş dolayısıyla onun bu birikimi saygı ve sevgiye değerdir. Birçok medeniyette yaşlılara hürmet etmek hem dini hem de ahlaki bir sorumluluktur. İslam dininde yaşlıya saygı ve hürmetin öneminden bahseden ayet ve hadislerin olması konunun önemini vurgulamaktadır (Rûm, 30/54; Tirmizî, Birr, 75). Yaşlıların/büyüklerin, aile ve toplum içinde hak ettiği saygı ve sevgiyi görmeleri, ayrıca sahip oldukları birikim ve tecrübelerini genç kuşaklara aktarmaları toplum açısından önemli bir husustur. Bazı olumsuz gelişmeler neticesinde hayatlarını aile içerisinde devam ettiremeyen yaşlı bireyler, yaşamlarını daha rahat ve huzurlu bir şekilde sürdürmek için yetkin hizmet sunulan gerekli donanıma sahip resmi ve özel kurumlar bünyesindeki huzurevlerine gitmektedirler. Hayatlarını sürdürdükleri bu kurumlarda aynı zamanda manevi ihtiyaçları da karşılanmaktadır. Kaldıkları kurumlarda kendilerine manevi yönden hizmet sunan kurumlardan birisi de DİB'dir.

26 Ekim 2011 tarihinde DİB ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında aile, kadın, çocuk, genç, yaşlı ve engelli bireylere yönelik eğitim, danışmanlık ve sosyal hizmet modelleri geliştirmek; bu modellerin uygulamasına yönelik öneriler ortaya koymak ve materyal hazırlamak amacıyla bir iş birliği protokolü imzalanmıştır. İmzalanan bu iş birliği protokolü ile DİB'in, huzurevleri gibi sosyal hizmet kurumlarında sunulan hizmetleri, önemli dönüm noktalarından birisi olmuştur. Bu çerçevede müftülüklerce görevlendirilen personel tarafından haftalık düzenli olarak yapılan ziyaretlerle huzurevi sakinlerine yönelik sohbetler, onların talepleri doğrultusunda Kur'an öğretimi ve ibadetlerle ilgili rehberlik faaliyetleri yürütülmektedir. Özellikle Ramazan ayında "Büyükler Küçüklerle İft(ih)ar Ediyor" temalı iftar programları, Mevlid-i Nebi Haftası, Yaşlılar Haftası, dini gün ve gecelerde düzenlenen programlar ile din görevlilerin her daim kendilerinin yanında olduğu hissettirmeye çalışılmaktadır. Huzurevleri içinde gerçekleştirilen faaliyetlerin yanında, her bir yaşlının aile ve toplumda layık olduğu şekliyle saygı görebilmesine yönelik duyarlılık oluşturmak amacıyla hutbe, vaaz, yazılı, görsel ve dijital yayınlar vasıtasıyla yapılan çalışmalar devam etmektedir. 2016 yılına gelindiğinde DİB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı huzurevlerinde sunduğu dini hizmetlerle ilgili memnuniyeti ölçmek amacıyla 12 ilde 246'sı kadın olmak üzere toplam 602 kişinin katılımıyla "Huzurevlerinde Din Hizmetleri Memnuniyet ve İhtiyaç Araştırması" yapmıştır. Bu araştırmanın verileri

doğrultusunda huzurevlerinde sunulan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine bütüncül bir yaklaşım kazandırmak amacıyla bir dizi çalışma yapılmış, akademik birikimin sahadaki tecrübeyle buluşması sağlanarak bir program dâhilinde eş düzey hizmet sunumu hedeflenmiştir. Daha önce imzalanan protokol, 13 Kasım 2018 tarihinde güncellenerek hizmette yeni bir döneme geçilmiştir. 2019 yılına gelindiğinde ise huzurevi sakinlerine yönelik sunulan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine bütüncül bir yaklaşım kazandırmak amacıyla Bakanlık temsilcileri, alanla ilgili çalışmaları olan akademisyen ve huzurevlerinde hizmet sunan tecrübeli personelin katılımıyla gerçekleştirilen çalıştay neticesinde “Huzurevleri Müfredat Programı” ve “Huzurevleri Çalışma Usul ve Esasları” hazırlanmıştır. Böylelikle huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde sunulan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri daha planlı ve programlı bir hal almıştır (Düzgüner ve Telek, 2020, s.10).

Huzurevi ve yaşlı bakım merkezlerinde yürütülen manevi danışmanlık hizmetlerinde göz önünde bulundurulması gereken hususlardan birisi de bu merkezlerde kalan kişilerin manevi ihtiyaçlarıdır. Burada kalan kişilerin manevi ihtiyaçları göz ardı edilmemelidir. Aşağıda huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde kalan yaşlıların bazı manevi ihtiyaçları tablo halinde verilmiştir (Düzgüner ve Telek, 2020, s.42-55):

Tablo 6. Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerindeki Yaşlıların Manevi İhtiyaçları⁹

Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerindeki Yaşlıların Manevi İhtiyaçları	
1. Yaşlılığı kabullenme	6. Ölümü anlamlandırma
2. Yaşlılığı takip eden hastalıkları kabullenme	7. Sosyalleşme
3. Kendini değerli hissetme	8. Boş zamanlarını değerlendirme
4. Yalnızlık duygusuyla baş etme	9. Din eğitimi ihtiyacı
5. Affetme ve affedilme	10. Dua ve ibadet ihtiyacı

⁹ Bu tablo, Düzgüner ve Telek (2020)'ten yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

2.1.2.7. Kadın Konukevlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

Çoğu toplumda kadın annedir, şefkattir, özverinin simgesi ve ailenin temelidir. Cennetin bile ayakları altında olduğu yegâne kimsedir. İslam dininde kadının önemini vurgulayan önemli ayet ve hadisler bulunmaktadır. Örneğin Hz. Muhammed (SAV), Müslümanlara irad ettiği Veda Hutbesi'nde bu duruma şu şekilde dikkat edilmesini istemiştir: *“Ey insanlar! Kadınların haklarına riayet ediniz, onlara şefkatle, sevgi ile muamele ediniz. Onlar hakkında Allah'tan korkunuz. Kadınlar size Allah'ın emanetidir. Onları Allah adına söz vererek aldınız, onlar Allah'ın emriyle size helal olmuştur. Sizin kadınlar üzerinde haklarınız olduğu gibi kadınların da sizin üzerinizde hakları vardır.”* (http-14)

İslam dinine göre erkek ve kadın yaratılıştan aynı değere sahip olan ve eşref-i mahlûkat olarak dünyaya gelen mükerrem varlıklardır. Kadın ve erkek doğuştan gelen temel haklar olarak aynı biçimde can, akıl, din, nesil ve mal dokunulmazlığına sahiptir. Buna Hz. Muhammed (SAV)'in Veda Hutbesi'nde kadın ve erkek arasındaki ahlaki ve hukuki ilişkinin merkezine hak, emanet, muhabbet ve saygı gibi hasletleri koyarak etrafına bu şekilde telkinde bulunması örnek gösterilebilir.

Şiddetin hâkim olduğu bir durumda ise merhametten, adaletten, sevgiden yoksun bir bakış açısı, şiddeti makulleştirerek insanlığa sığmayan, İslam'ın özüne aykırı, kadınların onurunu ve gururunu kıran, hayatlarını karartan birtakım istenmeyen sonuçlar meydana gelmektedir. Küresel bir sorun haline gelen bu şiddet sarmalı, aile yapısının bozulmasına ve kadınların can güvenliği endişesi ile sosyal hizmet kurumları çatısında yer alan kadın konukevlerine sığınmalarına sebep olmaktadır.

Kadına yönelik şiddet eyleminin farkındalığı, 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında toplumsal bir sorun olarak kabul edilmesiyle gündemde yerini almıştır. Yaşanılan bu sorunlara karşı daha kurumsal mücadele edilmesi için kadın konukevleri ve danışma merkezleri açmanın acil bir gereklilik olduğu fark edilmiştir. Bu minvalde şiddete uğrayan ya da uğrama riski bulunan kadınlar için, çocukları ile beraber kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacak ve burada yatılı olarak kalmalarına imkân sağlayan kadın konukevlerinin kurumsallaşması elzem bir hal

almıştır. Bu hizmet ağının şekillenmesi 1970’li yıllarda kadınlara yönelik şiddete dair farkındalığın artması ile ivme kazanmıştır. Böylelikle harekete geçilen bu konu farklı ülkelerce de plan ve program dâhilinde ele alınmıştır. Dolayısıyla kadına şiddet problemi çözülmesi gereken kamusal bir olgu haline gelmiştir. Ülkemizde ise şiddet görmüş ya da mağdur kadınlar için ilk olarak 1990 yılında İzmir ve Ankara’da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde kadın konukevi benzeri “Kadın Misafirhaneleri” hizmete açılmıştır. Bağımsız olarak ilk kadın konukevinin hizmete açılması ise 1993 yılında gerçekleşmiştir. Bu kadın konukevi Ankara Altındağ Belediyesi’nin desteğiyle Kadın Dayanışma Vakfı tarafından açılmıştır (Çiltaş, 2019, s.31).

DİB’in kadınlara yönelik manevi danışmanlık hizmetleri, 26.10.2011 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile arasında İşbirliği Protokolü’nün imzalanmasıyla başlamıştır. Bu protokol ile ailenin yapısı ve değerlerinin korunması amaçlanmıştır. Bu değerlerin gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılmasını sağlamak için ailenin güçlendirilmesi gerektiği aşikârdır. Bu sebeple aile ve aile içindeki bireyleri tehdit eden problemlere karşı toplumun duyarlı kılınması ve koruyucu, önleyici sosyal hizmetlerin fonksiyonunun artırılması hedeflenmiştir. Ayrıca aile, kadın, çocuk, genç, yaşlı ve engelli bireylerin bilinçlendirilmesi ve sosyal destek sistemlerinin güçlendirilerek yaşanan problemlerin çözümüne katkı sağlanması amaçlanmaktadır. (http-12)

Kadına yönelik verilecek olan hizmetler kapsamında her iki kurumun da iş birliği içinde olduğu görülmektedir. Buna göre ailelerin parçalanmasına yol açan boşanma, aile içi ihmal ve istismar gibi nedenlerin olumsuz etkilerini en az seviyeye indirilmesi hedeflenmektedir. Bu minvalde ihtiyaç halinde psiko-sosyal destek, eğitim ve istihdam konularında çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile ortak hareket edilmektedir. Hukuka aykırı şekillerde gerçekleşen evliliklerin ve namus cinayetlerinin önlenmesi, kadının hukukî haklarının geliştirilmesi, kadına yönelik her türlü ayrımcılığın önüne geçilmesi ve bu sorunlara yönelik çözümlerin geliştirilmesi amaçlanan hedefler arasındadır. Ayrıca toplum içinde bilinç ve duyarlılığın artırılması amacıyla gerekli faaliyetlerin yapılması da protokolda ulaşılmak istenen amaçlardandır. (http-12) Söz konusu protokol 13.11.2018 tarihinde güncellenerek yürürlüğüne devam etmektedir.

DİB personeli tarafından kadın konukevlerinde verilen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetinin amacı; kadının, manevi kaynaklarını kullanarak şiddetin kendisinde ortaya çıkardığı psikolojik, toplumsal ve manevi izleri silmesine, süreçle başa çıkmasına ve manevi iyilik düzeyinde bir gelişme sağlamasına katkı sunmaktır. (http-13) Ayrıca hizmet sunduğu kitlenin dini konularda merak ettiği soruları cevaplamak, ihtiyaç duyulan konularda bilgilendirmek ve doğru kaynaklara yönlendirmektir. Bu çerçevede “Kadın Konukevleri Dini Rehberlik Programı” ile “Kadın Konukevleri Dini Rehberlik Usul ve Esasları” hazırlanarak ilgili Bakanlığın da görüşü alındıktan sonra 2018 yılında ülke genelinde bulunan kadın konukevlerinde uygulanmaya başlanmıştır (Gülmez ve Yenen, 2020, s.10).

Manevi danışmanlıkta muhatap kitlenin manevi ihtiyaçlarını bilmek sunulan hizmette verimliliği arttıracak önemli hususlardandır. Kadın konukevlerinde bulunan kadınların bazı manevi ihtiyaçları aşağıda verilmiştir (Gülmez ve Yenen, 2020, s.45-56):

Tablo 7. Konukevlerinde Bulunan Kadınların Bazı Manevi İhtiyaçları¹⁰

<u>Konukevlerindeki Kadınların Manevi İhtiyaçları</u>	
1. Hayatı Anlamlandırma İhtiyacı	5. Affetme ve Affedilme İhtiyacı
2. Özdeğerini Kazanma İhtiyacı	6. Sevme ve Sevilme İhtiyacı
3. Değer Görme İhtiyacı	7. Empati Kurabilme İhtiyacı
4. Geleceğe Ümitle Bakma İhtiyacı	8. Dua ve İbadet Etme İhtiyacı

2.1.2.8. Gençlere Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

İnsan hayatında gelişim evrelerinin şekillenmesi açısından en önemli dönemlerden birisi de gençlik dönemidir. Bu dönem, birtakım gelişim özelliklerinin yaşanmasıyla diğer dönemlerden ayrılır. İçinde bulunulan gençlik çağı, zamanla

¹⁰ Bu tablo, Gülmez ve Yenen (2020)'den yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

görev ve sorumlulukların üstlenildiği, yetişkinler arasında kendine yer edinilen sürecinin yaşandığı ve kişinin dini mükellefiyetinin artık geçerli olduğu bir dönemdir (Gündüz, 2020, s.1092).

Genç insan, içinde bulunduğu süreçte sürekli gelişim ve değişim halindedir. Bu değişim çeşitli yönlerden gerçekleşmektedir. Fizyolojik, ruhsal, duygusal, eğitim ve öğretim, edep ve ahlak, kültür ve alışkanlık bakımından birtakım gelişim, değişim ve etkileşim bu dönemdeki önemli parametrelerdendir. İnsan geleceğine ait değerleri bu dönemde kazanır. Eğitim serüveni, bir meslek sahibi olmak gibi önemli radikal kararlar bu dönemde teşekkül olur. Bireyin kendi kimliği ve karakteri bu dönemde olgunlaşır. Hayata dair iyiye ya da kötüye, faydalı ya da zararlı bilgilere bu dönemde sahip olur. Bu yüzden bu dönem önemlidir (Gündüz, 2020, s.1095).

Gençler bir toplumun istikbalidir. Şu anda sahip olunan maddi ve manevi kazanımların tamamı gelecekte gençliğe emanet edilecektir. Bu nedenle ruhen ve bedenen sağlıklı, inanç ve sorumluluk duygusuna sahip gençlerin yetiştirilme gayretinde olunması bir toplumun en önemli vazifelerindendir. Gençlik, her yönden gelişim ve olgunlaşmanın yaşanıldığı bir dönemdir. Bu dönemde genç için hayaller, tutkular ve idealler yeşerir. Bu dönemde sıkı arkadaşlıklar kurulur. Genç bu dönemde kendini kanıtlama çabası içine girer, bazı zamanlarda ise bir takım uyumsuzluklar ile karşılaşabilir. Bu dönemde gençlere rehberlik yapmak büyük önem arz etmektedir. Özellikle gençlerin enerjilerini ilim, fikir, sanat gibi kendileri için fayda sağlayacak alanlara yönlendirmek, arzu ettikleri bir mesleğe sahip olmaları için gerekli gayretin gösterilmesini sağlamak, gençlere yapılacak önemli rehberliklerdendir. Zira gençlere bu dönemlerinde iyi rehberlik edilmezse, onların yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde bazı problemleri yaşamaları kaçınılmaz olur. Gençlik döneminde yaşanabilecek her türlü ihmal ve hatalı davranışın, gençlerde dünyevi ya da uhrevi birtakım mesuliyetleri de beraberinde getireceği kaçınılmazdır. Bu nedenle onları anlamak, değerli olduklarını hissettirmek, onlarla vakit geçirmek ve onlara ufuk açıcı rehberlik etmek son derece önemlidir. (http-15)

633 sayılı Kanun'un 7/1-a ile 703 sayılı KHK'nin 141. maddesine göre DİB'e bağlı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında "*Öğrenci yurtları, eğitim kurumları, gençlik merkezleri ve kampları, ceza infaz kurumları, sağlık kuruluşları, sosyal hizmet kurumları ve benzeri yerlerde iş birliği esasına göre manevî danışmanlık ve din hizmeti sunmak*" ve "*Aile, kadın, gençlik ve toplumun*

diğer kesimlerine yönelik dini konularda aydınlatma ve rehberlik yapmak” ile “İhtiyaç duyulan yerlerde okuma salonu, aile ve dini rehberlik merkezi, gençlik çalışmaları merkezi ve benzeri yerler açmak ve bunlarla ilgili işleri yürütmek” gibi önemli görevler yer almaktadır. (http-7) Bu nedenle toplumun her kesimine hizmet eden DİB, önemli hizmet gerekliliği olan gençlere de ayrı bir hizmet alanı açmış; onlar için dini, sosyal, kültürel ve eğitim gibi alanlardaki hizmetlerini çeşitlendirerek geniş kitlelere ulaşmayı hedeflemiştir.

Bu kapsamda DİB, gençlere yönelik hizmetlerin koordinasyon ve eş güdüm içerisinde planlanması, yürütülmesi, takip edilmesi ve sonuçlandırılması için her il ve ilçede erkek ve kadın gençlik koordinatörleri görevlendirmiş, 256 “Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi” açmış ve her geçen zaman diliminde bunlara bir yenisi eklenmiştir. İlk defa 2019 yılında “Gençliğe Değer” projesi hayata geçirilmiş, bu kapsamda gençlere yönelik hizmetlerin yaygın hale gelmesi amacıyla imam-hatip, müezzin-kayyım ve Kur’an kursu öğreticisi olarak çalışan her bir din görevlisinin en az 10 genç ile birebir iletişim halinde olması hedeflenmiştir. Görevlilerin gençler ile sohbet, söyleşi, kitap günleri gibi dini-sosyal ve kültürel etkinlikler gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. DİB tarafından gençlere yönelik yapılan hizmetlerden bir diğeri olan gençlik kampları da bu kapsamda önemli çalışmalar arasında yer almaktadır. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2021)

DİB’in yayınlamış olduğu 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu’na göre gençlere yönelik gerçekleştirilen bazı hizmetler, sayısal veriler ışığında aşağıda belirtilmektedir. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2024)

- DİB, imzalanan çeşitli protokoller kapsamında Mersin, Manisa, Osmaniye ve Samsun illerinde çocuklara yönelik 6 adet “Değerler Eğitimi” kampı gerçekleştirmiştir.
- İl/ilçe gençlik koordinatörlükleri tarafından gerçekleştirilen sosyal faaliyetler kapsamında yaklaşık 8 milyon gence ulaşılmıştır. Bu sosyal faaliyetler; seminer, konferans, sempozyum, panel, çalıştay, yarışma, sosyal medya programı, kamp etkinliği, ziyaret, piknik, gezi, sportif faaliyet, okuma grubu, kurs ve atölye çalışması, akşam dersleri, gençlik halkası, gençlik buluşması, sabah namazı buluşması, cami buluşması, GSB ve TDV yurtlarındaki programlar, üniversitelerde Diyanet Genç Gönüllüleri tarafından oluşturulan öğrenci topluluklarının düzenlediği toplantılardan oluşmaktadır.

- 2022 yılında görevlendirilen 1.218 manevi danışman sayısı 2023 yılında 1.547'ye ulaşmıştır.
- DİB tarafından düzenlenen (Yazımda Kardeşlik Var, Gençliğe Değer vb.) 4 kamp programı ile 43.136 gence ulaşılmıştır.

DİB, gençlere yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinde bulunmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlar ile de işbirliği içerisinde girerek geniş bir hizmet ağı oluşturmuştur. Bu bağlamda ilk defa 2013 yılında GSB ile işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokol ile DİB tarafından Kur'an eğitim ve öğretimi amacıyla açılan kurslar ve yaz Kur'an kurslarına katılan 7-18 yaş aralığındaki gençlere sporu sevdirmek, boş vakitlerini spor yaparak geçirmelerini sağlamak, onların fiziksel ve sosyal aktivitelere katılımını sağlayarak gelişimlerine katkıda bulunmak hedeflenmiştir. (İlgili protokol için bkz. Ek:3) 28.11.2013 tarihinde ise Gençlik ve Spor Bakanlığı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü'ne (2018 yılında tamamen GSB'ye bağlandı) bağlı yurtlarda "Kur'an Eğitim ve Öğretimi Kursu Açma İşbirliği Protokolü" imzalandı. (İlgili protokol için bkz. Ek:4) 2015 yılına gelindiğinde ise DİB ile GSB arasında "İşbirliği Protokolü" imzalandı. Bu protokol ile GSB'ye bağlı ilk etapta yurtlarda, ilerleyen süreçte ise gençlik merkezlerine manevi danışman görevlendirmeleri yapılmıştır. (İlgili protokol için bkz. Ek:5) Yapılan protokol 2019 yılında güncellenerek halen yürürlüğünü sürdürmektedir. Aynı şekilde Türkiye Diyanet Vakfı'na bağlı öğrenci yurtlarında ve Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezlerinde de manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulmaya devam edilmektedir.

2019 yılında GSB ile DİB arasında imzalanan ve halen yürürlükte olan "*Bu protokol ile sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle, gençlerin beden ve ruh sağlıklarına, manevi gelişimlerine katkıda bulunmak üzere Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı kurumlarda, yurtlarda, spor tesislerinde, kamplar ve gençlik merkezlerinde, çocuk ve gençler ile çalışanlara, Diyanet İşleri Başkanlığı personeli tarafından manevi danışmanlık ve rehberlik manevi danışmanlık ve din hizmeti sunulması, Kur'an-ı Kerim, din ve değerler eğitimi ve benzeri verilmesi amaçlanmaktadır.*" (İlgili protokol için bkz. Ek:6)

DİB'in gençlere yönelik sunduğu manevi danışmanlık hizmetlerinden bir diğeri 3 Kasım 2021 yılında MEB Din Öğretimi & Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, DİB Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve GSB Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

arasında “Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum Projesi İşbirliği Protokolü”nün imzalanmasıdır. İmzalanan bu projenin amacı; öğrencilerin milli, manevi, ahlaki, insani ve kültürel değerleri benimseyen, koruyan, geliştiren, kendi yaşantılarında inşa eden fertler olmalarını sağlamaktır. Buna göre müftülüklerce görevlendirilen manevi danışman çeşitli zaman dilimlerinde okullara ve gençlik merkezlerine giderek yahut öğrencileri Diyanet Gençlik Merkezlerine davet ederek burada bulunan öğrencilere din-ahlak-değer eğitimi alanında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunmaktadır (http-16).

Gençlik hizmetleri kapsamında imzalanan bir başka protokol de 30 Kasım 2021’de Türkiye İzcilik Federasyonu ile imzalanan protokoldür. İmzalanan protokol ile DİB Din Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı birimlerde izcilik faaliyetlerinin yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda DİB personelini izci lideri olarak eğitmek, çocuk ve gençlere yönelik izcilik kampları konularında farkındalık kazandırmak amaçlanmıştır. Bu protokol ile gençlerin zararlı maddi ve manevi tehlikelerden uzaklaştırılarak çevreye duyarlı bir toplum inşa etmek için izcilik faaliyetleri kapsamında sosyal etkinlikler ve faaliyetler düzenlenmesi hedeflenmiştir (http-17).

Bu kapsamda DİB 2023 Faaliyet Raporuna göre; İzcilik faaliyetleri ile 7.000, Çevreme Duyarlıyım Değerlerime Sahip Çıkıyorum Projesi ile 300.000, Hem Çalışıyorum Hem Öğreniyorum Projesi ile 26.240, Ulu Çınarlar Projesi ile 39.088, Atölye Çalışmaları ile 243.898, Nasreddin Hoca Gençlerle Buluşuyor etkinlikleri ile 12.095, her bir din görevlisinin 10 gençle ilgilenmesi faaliyetleri kapsamında ise 1.237.370 gence ulaşılmıştır. Ayrıca gerçekleştirilen Hem Çalışıyorum Hem Öğreniyorum Projesi çerçevesinde ise 629.760 çalışan yetişkin vatandaşa ulaşılmıştır. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2024)

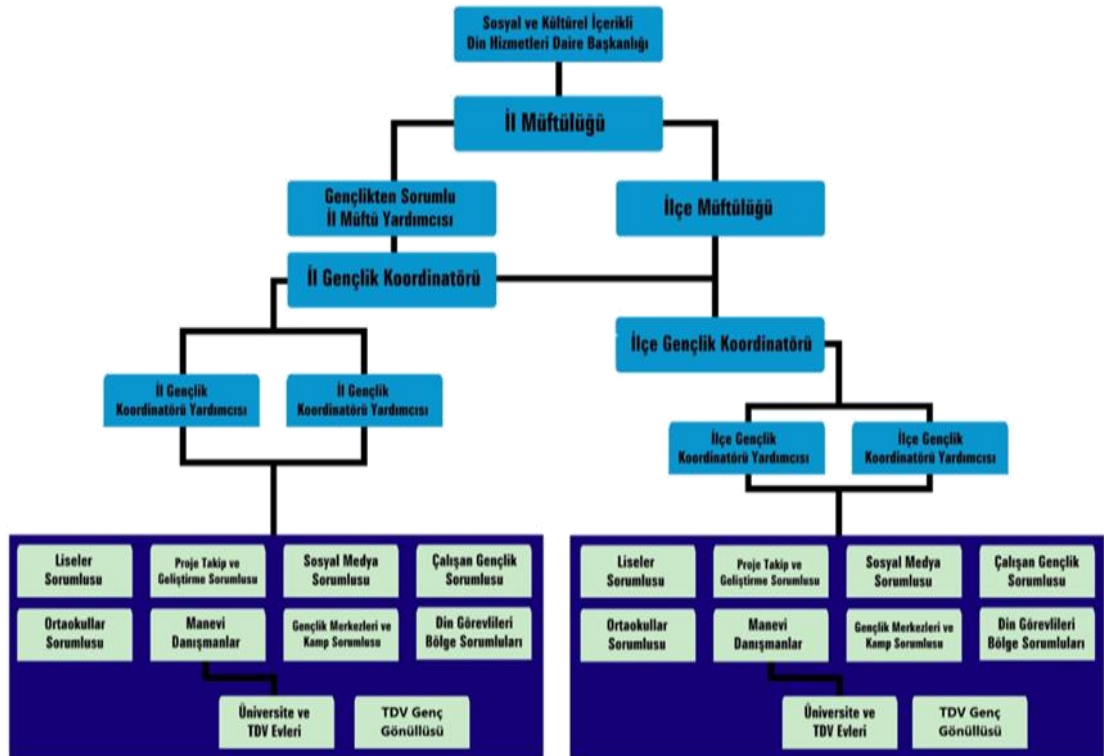
Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün alt birimi olan Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı’nın görev ve sorumluluğunda yer alan gençlik hizmetleriyle ilgili gençlerin dini ve manevi gelişimine katkı sağlamak için yapılan faaliyetler aşağıdaki gibi alt başlıklar halinde gösterilebilir.

GENÇLİK HİZMETLERİ

Şekil 4. Gençlik Hizmetlerine Bağlı Alt Birim ve Faaliyetler¹¹

DİB'in gençlere yönelik sunduğu hizmetlerin idari hiyerarşik yapısını gösteren şekil aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 5. Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı ve Bağlı Birimleri¹²

¹¹ Bu şekil araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

¹² Bu şekil araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

DİB tarafından GSB'ye bağlı yurt ve gençlik merkezi ile Diyanet Gençlik Merkezlerine görevlendirilen personele ait 2017-2024 yıllarını kapsayan sayısal veriler aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 8. 2017-2024 Yılları Arası Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından Yapılan Manevi Danışman Görevlendirmeleri¹³

YAPILAN MANEVİ DANIŞMAN GÖREVLİNDİRMELERİ					
Yıllar	GSB Yurt	GSB GM	TDV Yurt	DGM	Toplam
2017	208				208
2018	437				437
2019	711		19	12	742
2020	855		25	42	922
2021/1	SALGIN DOLAYISIYLA GÖREVLİNDİRME YAPILAMAMIŞTIR			231	231
2021/2	602	93	21	154	870
2022/1	712	169	29	216	1.126
2022/2	742	175	28	272	1217
2023/1	786	185	28	343	1342
2023/2		Toplu Sayıya Ulaşılmıştır			1547
2024/1					1721

Gençlere sunulan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde onların ihtiyaçlarının göz ardı edilmemesi, sunulan hizmette verimliliği arttıracak gibi hizmetin kapsamının genişlemesini sağlayacaktır. Bu nedenle aşağıda gençlerin bazı manevi ihtiyaçları tablo halinde verilmiştir (Düzgüner ve Soykök, 2021, s.74-79):

Tablo 9. Gençlerin Bazı Manevi İhtiyaçları¹⁴

<u>Gençlerin Bazı Manevi İhtiyaçları</u>	
1. Hayatı Anlamlandırma İhtiyacı	5. Değerleri Benimseme İhtiyacı
2. Değer Görme İhtiyacı	6. Dini İçselleştirme İhtiyacı
3. Şehir, Üniversite ve Yurt Ortamına Uyum İhtiyacı	7. Zamanı İyi Değerlendirme ve Kendini Geliştirme İhtiyacı
4. Sosyalleşme ve Aidiyet İhtiyacı	

¹³ Bu tablo, DİB Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı'ndan ve Balıkesir İl Müftülüğü'nden alınan veriler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

¹⁴ Bu tablo, Düzgüner ve Soykök (2021)'ten yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

2.1.2.8.1. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yurtları'nda Gençlere Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

Ülkemizde üniversite öğrencilerine ve gençlere yönelik verilen manevi danışmanlık hizmetleri, üniversite gençliğinin dini ve manevi ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli sayılabilecek sosyal hizmet türlerindedir. Verilen bu hizmet ile gençler için moral ve motivasyon desteği verilerek, onların manevi gelişimlerine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Ayrıca gençlerin üniversite ortamına olan psikososyal uyumlarının kolaylaşmasına, yaşanabilecek inanç krizleri ile ilgili kimlik problemlerinin çözümlenmesine yardımcı olmayı amaç edinen oldukça önemli bir saha çalışmasıdır (Koç, 2021, s.142).

Toplumun her kesimine din hizmeti sunma görevini üstlenen DİB, toplumun önemli kesimlerinden biri olan gençlerin milli ve manevi değerler etrafında gelişmelerine katkı sunmak için dini, sosyal, kültürel ve eğitim gibi alanlarda birçok çalışma yapmaktadır. DİB'in gençler ile iç içe olduğu önemli dönemlerden birisi de üniversite dönemidir. İçinde bulunduğu yaşın ve ortamın etkisiyle üniversite öğrencisi birçok değişim ve gelişime hazır haldedir. Bir gencin üniversitede bulunduğu zaman dilimi, içerisinde hassas bir dönemi de barındırır. Çünkü bu dönem gençlikten yetişkinliğe adım atılan bir dönemdir. Yaşanılan bu dönemde genç, kendi kimliğini oluşturma, kendini çevreye ispatlama, ayakları üzerinde durabilme gibi önemli adımları atmaya çalışmaktadır. Genç tüm bu radikal kararları ailesinden uzak ve tanımadığı bir ortamda gerçekleştirmeye çalışmaktadır. İşte bu hassas dönemi başarılı bir şekilde yönetmek, dikkat edilmesi gereken bir husustur. DİB, gençlerin içinde bulunduğu bu hassas dönemde, manevi gelişimin merkezde olduğu bir hizmet anlayışıyla aktif olarak sahada görev almaktadır. Bu minvalde GSB'ye bağlı yurtlarda işbirliği esasına dayalı, gençlere yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunmaktadır.

DİB'in üniversite öğrencilerine yönelik sunduğu manevi danışmanlık hizmetinin temeli 2013 yılına dayanmaktadır. 28.11.2013 tarihinde GSB ile DİB arasında bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokol ile Gençlik Spor Bakanlığı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü'ne¹⁵ bağlı yurtlarda "Kur'an Eğitim ve Öğretimi Kursu" açılmasına başlanmıştır (Düzgüner ve Soykök,

¹⁵ Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü 2018 yılında tamamen GSB'ye bağlanmıştır.

2021, s.31,32). Böylelikle resmi manada ilk defa DİB personeli üniversite gençliği ile temasa geçmiştir. (İlgili protokol için bkz. Ek:4) Ancak bu protokol sadece gençlerin Kur'an eğitim ve öğretimi ile ilgili olduğu için daha çok dini içerikli çalışmalar yürütülmüş, resmi anlamda sosyal ve kültürel etkinliklerde pek aktif olunamamıştır. 2015 yılına gelindiğinde ise DİB ile GSB arasında "İşbirliği Protokolü" imzalanmış ve bu protokol ile GSB Yurtları'nda tam anlamıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetinin önü açılmıştır. Bu tarihten itibaren GSB Yurtları'nda kalan gençlere din hizmeti vermek ve doğru dini bilgiyi sunmak amacıyla DİB personeli altışar aylık dönemler halinde görevlendirilmeye başlanmıştır. 09.12.2019 tarihinde iki kurum arasındaki protokol güncellenerek geçerliliğine devam etmektedir. (İlgili protokol için bkz. Ek:6)

Yapılan bu protokol ile manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetleri daha da genişletilmiş ve yurttaki kalan öğrenciler için dini bilgiler ve Kur'an-ı Kerim öğretiminin yanı sıra, öğrencilerden gelen dini soru ve sorunlarına birebir cevap verebilmek ve onlara danışmanlık yapabilmek için yurtlarda manevi danışmanlık uygulaması daha sistematik hale gelmiştir. Bu bağlamda gençlere manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamında din ve değerler eğitimi kursları, farkındalık eğitimleri, İlahiyat atölyeleri, Osmanlıca, Arapça gibi dil kursları verilmektedir. Öğrenci ile manevi danışmanın görüşme gerçekleştirilmesi amacıyla görevli personele özel oda tahsis ve iase temini yapılmaktadır. Aynı şekilde yurttaki kalan öğrencilerden ihtiyaç sahibi olanlar yurt idaresiyle ortak hareket etmenin neticesinde belirlenip o öğrencilere müftülük kanalıyla burs imkânı sağlanmaktadır. Kariyer buluşmaları, müftülük ziyaretleri, özel gün ve gecelerin topluca kutlanması gibi sosyal, kültürel, dini aktivitelerin yanında manevi danışmanın etkisiyle öğrencinin, kaldığı yurdu sadece barınma ve burs imkânı veren bir kurum olmaktan çıkararak kendisinin sosyal, kültürel ve manevi gelişimine katkıda bulunan bir yuva gözüyle baktığı söylenebilir.

Bu bağlamda manevi danışmanlar tarafından gençlere yönelik yurtlarda yürütülen bazı din-ahlak-değer eğitimi faaliyetleri şu şekilde ifade edilebilir:

Şekil 6. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yurtları'nda gerçekleştirilen bazı din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarına örnekler¹⁶

2.2. İlgili Araştırmalar

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde GSB Yurtları'nda yürütülen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri/faaliyetleri ile ilgili çalışmaların azlığı göze çarpmaktadır. Genel manada manevi danışmanlık ve rehberlik; DİB tarafından yürütülen yaygın eğitim faaliyetleri, sağlık kuruluşlarında yürütülen manevi danışmanlık hizmetleri ile ilgili birçok makale, tez gibi çalışmalar bulunabilirken GSB Yurtları ve manevi danışmanlık hizmeti ile ilgili çalışmalar daha yeni yeni teşekkül ettiği için bu alanda başvurabilecek kaynaklar sınırlıdır.

¹⁶ Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

KYK'lerde (GSB Yurtları'nda) yürütülen manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerini ele alan ilk tez çalışması 2020 yılında Fatma Nur Kalkavan tarafından kaleme alınan “Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'nda Görev Yapan Diyanet İşleri Başkanlığı Personelinin Din ve Değerler Eğitimi Faaliyetlerine Dair Bir İnceleme: İstanbul İli Örneği” adlı yüksek lisans tezidir. Üç bölümden oluşan çalışmada; İstanbul ili genelinde tespit edilen yurtlarda görev yapmış ve yapmakta olan 12 personel (manevi danışman) ve buna ek olarak görüşme gerçekleştirilen personelle temas halinde bulunan 20 öğrenci ile yarı yapılandırılmış mülakat soruları sorularak derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler ışığında ilk bölümde DİB ve KYK hakkında teorik bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise görüşme gerçekleştirilen personel ve öğrencilerden elde edilen “Din ve Değerler Eğitimine Yönelik Bulgular” ele alınırken, çalışmanın son bölümünde ise bulgulardan elde edilen sonuç ve önerilere yer verilmiştir (Kalkavan, 2020).

Bu alandaki referans kaynaklardan bir diğeri de 2023 yılında Tuğba Bozkaya tarafından hazırlanan “Pozitif Psikoloji Bağlamında Din Eğitimi Temelli Manevi Danışmanlık ve Rehberlik (Sivas GSB Yurtları'nda Kalan Kız Öğrenciler Örneği)” adlı doktora çalışmasıdır. Çalışma, “Pozitif Psikoloji, Pozitif Psikolojide Erdemler ve Din Eğitiminin Yeri, Manevi Danışmanlık ve Rehberlik” bölümleri olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır (Bozkaya, 2023).

Bu alanda başvurulacak bir diğeri çalışma ise DİB'nin 2020-2021 yılları arasında yayınladığı manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile ilgili kitap serisidir. Bu seri, toplam 10 kitaptan oluşmakta ve muhteviyatı itibarıyla önemli bir kılavuz eser özelliği taşımaktadır. Eserin ilki “Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Temel Bilgiler Kılavuzu” adlı eserdir. Sevede Düzgüner ve Ali Ayten tarafından kaleme alınan eser, manevi danışmanlık çalışmalarındaki teorik birikimin, pratik uygulama tecrübeleriyle birleşimini ihtiva etmektedir (Düzgüner ve Ayten, 2021). Serinin devamını ise şu eserler oluşturmaktadır:

- Aile ve Dini Rehberlik Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri (Karagöz ve Gümüş Böke, 2020)
- Bağımlılara Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri (Gürsu ve İşbilen, 2020)
- Ceza İnfaz Kurumlarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri (Işık ve Karaman, 2020)

- Çocuk Evi, Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Destek Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri (Kaya Göktepe ve Coşkunsever, 2020)
- Engellilere Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri (Kula ve Sel, 2020)
- Gençlere Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri (Düzgüner ve Soykök, 2021)
- Hastanelerde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri (Aytan ve Özkan, 2020)
- Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik Hizmetleri (Düzgüner ve Telek, 2020)
- Kadın Konukevlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri (Gülmez ve Yenen, 2020)

Bu alana kaynak olabilecek bir diğer eser ise Bulut (2018) tarafından kaleme alınan “Din Eğitiminde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık” adlı eserdir. Kitapta rehberlik ve psikolojik danışma konusuna din eğitimi açısından yaklaşılmıştır ve bu alanda teorik bir çerçeve çizilmiştir. Eserde genel olarak rehberlik ve psikolojik danışmanlığın tarihsel gelişiminden bahsedilerek, din eğitimi alanında rehberlik ve psikolojik danışma konuları ele alınmıştır. Ayrıca bunlara ek olarak din eğitiminin sağlıklı ve verimli yapılmasına katkı sağlayacak bazı alan araştırmaları okuyucuya sunulmuştur.

Konuyla ilgili yararlanılacak bir diğer kaynak Altaş ve Köylü (2017) tarafından editörlüğü yapılan “Dinî Danışmanlık ve Din Hizmetleri” adlı eserdir. Eser 12 bölümden oluşmakta olup içeriğinde dinî danışmanlığın tarihçesi, Kur’an ve dinin ruh sağlığına olan etkisi, çeşitli sosyal alanlardaki dinî danışmanlık ve din hizmetleri gibi önemli başlıklar yer almaktadır.

Köylü ve Oruç’un (2023) beraber yayınladıkları “Gençlik Dönemi Din Eğitimi” adlı eser de GSB Yurtları’nda yürütülen din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerini yürüten manevi danışmanlarca referans alınabilecek bir çalışmadır. Eser 4 bölümden oluşmakta olup gençlerin manevi gelişimine fizyolojik ve ruhsal açıdan ışık tutmaktadır. Birinci bölümde “Gençlik Dönemi Gelişim Özellikleri”, ikinci bölümde “Gençlik Dönemi Dini ve Manevi Gelişimi”, üçüncü bölümde “Gençlik Dönemi Dinî Tasavvur ve Tecrübe Gelişimi” ve dördüncü bölümde ise “Gençlik Dönemi Din Eğitimi: Model ve İlkeler” yer almaktadır.

Literatürdeki ilgili çalışmalar değerlendirildiğinde genelde Türkiye’de konuyla ilgili çalışmaların sınırlı olduğu, özelde ise Balıkesir’de benzer bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla yapılan bu çalışmanın alana ve ilgili literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Balıkesir ilindeki GSB Yurtları'nda görevli manevi danışmanların, yurttan kalan öğrencilere yönelik yürüttükleri manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları ekseninde incelendiği bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi ve buna bağlı durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Nitel araştırma yöntemi gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek 2011, s.39). Durum çalışması deseni ise bir veya birkaç durumu kendi sınırları içinde (ortam, zaman, vb.) bütüncül olarak analiz etme olarak açıklanabilir (Yıldırım ve Şimşek 2011, s.77).

Bu bağlamda çalışmada literatür taraması, yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışma, 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılında Balıkesir ilindeki GSB Yurtları'nda görevli manevi danışmanlar üzerine yapılan bir alan çalışmasıdır. Bu bağlamda çalışmanın evrenini Balıkesir'de GSB'ye bağlı yurtlarda görevli manevi

danışmanlar oluşturmaktadır. Balıkesir’de görev yapan tüm manevi danışmanlara ulaşma imkânı olduğu için çalışmada örneklem alınmamış, tam sayım uygulamasına gidilmiştir (Ergin, 1991, s.116). Bu kapsamda Balıkesir il genelinde görev yapan 11 manevi danışmanla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Manevi danışmanların görev yaptığı yurtlar, parantez içinde yurt sayıları belirtilmiştir. Bunlar: Balıkesir il merkezi (2), Bandırma (4), Bigadiç (1), Burhaniye (1), Gönen (1), ve Manyas’ta (1) bulunan toplam 10 adet GSB Yurtları’dır. Katılımcılar belirlenirken halihazırda görevde olması, DİB personeli olması, GSB’ye bağlı yurtlarda görev yapıyor olması gibi kriterler etkili olmuştur. Yapılan görüşmeler kişisel verilerin gizliliği esasına dayandığı ve herhangi bir isim belirtilmeden görevli personel diye tanımlandığı için bu gibi etkenlere dikkat edilmek suretiyle katılımcıların güveni kazanılmış ve görüşmenin ilerleyen safhalarında gerçek düşüncelerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Tablo 10. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Kod	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Manevi Danışmanlık Görev Süresi (Yıl)	Mesleki Hizmet Süresi (Yıl)
K1	Erkek	Lisans	4	12
K2	Erkek	Önlisans	1	6
K3	Erkek	Doktora	1	14
K4	Erkek	Lisans	1	16
K5	Erkek	Lisans	4	24
K6	Erkek	Lisans	3	13
K7	Kadın	Önlisans	5	7
K8	Kadın	Lisans	5	6
K9	Kadın	Lisans	1	9
K10	Kadın	Lisans	3	10
K11	Kadın	Lisans	6	18

3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Araştırmanın teorik çerçevesini ve odağını netleştirmek, bu konuda bilimsel bir zemin oluşturmak üzere konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Araştırmada veri girişinin yapıldığı ikinci kaynak, alan uzmanları ile görüşülerek oluşturulmuştur. Bu kapsamda araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknik ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar kesin çizgilere sahiptir ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnektir. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir yahut detaylandırmasını isteyebilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeniyle eğitimbilim araştırmalarına daha uygun bir teknik görünümü vermektedir (Türnüklü, 2000, s.547).

Görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma konusu ile ilgili alan yazın taraması yapılmıştır. Konu tasarlandıktan sonra formda yer alması düşünülen maddeler belirlenmiştir. Bu kapsamda, araştırmanın içerik geçerliliğini sağlamak, kapsam-sınırlılıklar ve süreyi belirlemek, yapılacak görüşmelerde kullanılacak soruları tespit etmek, şekillendirmek ve soruların güvenilirliğini artırmak için alan uzmanlarına danışılmıştır. Alan uzmanlarının önerileri, görüşmede kullanılacak soruların hazırlanmasında kullanılmıştır. Bu süreçte iyi anlaşılamayan ya da yanlış anlaşılmalara neden olabilecek durumdaki sorular, alan uzmanlarının da yardımıyla düzeltilmiş ya da çıkarılmıştır. Sonrasında görüşme formuna son şekli verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Hazırlanan formda yer alan sorular uzman görüşü alınarak revize edilmiştir. 2023-2024 Akademik Eğitim-Öğretim Yılında Balıkesir ilindeki GSB Yurtları'nda görevli manevi danışmanların, görevli olduğu yurtlarda gerçekleştirdiği din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarının araştırıldığı bu çalışmada ilk olarak araştırma kapsamındaki personel ile iletişim kurabilmek için Balıkesir İl

Müftülüğü'ne dilekçe yazılmıştır. Bu dilekçe kapsamında İl Müftülüğü'ne araştırma hakkında bilgi verilmiş ve Balıkesir ilindeki GSB Yurtları'nda görevli manevi danışmanlar ile iletişim kurma noktasında destek talep edilmiştir. Yapılan bu talebe İl Müftülüğü tarafından olumlu yanıt verilmiş ve araştırma izni alınmıştır. Buna ek olarak müftülük makamı, görevli manevi danışmanların iletişim bilgilerini araştırmacıya iletmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme olarak yapılan uygulama, katılımcılar ile yüz yüze iletişim, telefonla iletişim ve internet üzerinden erişim sağlama gibi imkânlardan yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerin tamamı katılımcıların onayı dâhilinde gerçekleşmiş, herhangi bir mecburiyet addedilmemiştir. Yapılan görüşmelerin 3'ü yüz yüze, yüz yüze görüşme imkanı olmayanlardan 8'i ise online (çevrimiçi) iletişim araçları ile gerçekleşmiştir. Bu kapsamda yüz yüze görüşmeler ortalama 30 dakikadan toplam 90 dakika olarak gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerden katılımcıların izni ile elde edilen veriler ses kaydına alınmıştır. Bu veriler deşifre edilerek Microsoft Word programına aktarılmış olup, belli temalar altında tasnif edilerek literatür ışığında değerlendirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniği, belirli bir konuda birbirinden bağımsız olarak yapılan nitel ve nicel çalışmaların derinlemesine incelenip düzenlenmesiyle elde edilen bir analiz türüdür (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021, s.190). Öncelikle araştırma konusu ve problemi belirlenmiş, ardından probleme yönelik sorular oluşturulmuş, ardından sorular katılımcılara sorularak görüşme tekniği ile veriler elde edilmiştir. Yapılan görüşme yarı yapılandırılmış olması sebebiyle konunun detaylandırılması ve daha iyi açıklanması amacıyla katılımcıların cevaplarına göre sorular detaylandırılmış ve alt sorular eklenmiştir. Görüşme verileri, katılımcılara sorulan sorulara yanıt verilmesinin ardından yazıya geçirilerek düzenlenmiştir. Anlamlı veri birimleri saptanarak daha sonrasında veriler kodlanmıştır.

Taslak temalar belirlenerek kavramlar kategorize edilmiştir. Kategoriler ve kavramlar kesinleştirilerek ulaşılan bulgular literatür ışığında değerlendirilmiştir. Aynı zamanda katılımcılar K1, K2, K3 şeklinde kısaltılarak kodlanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Katılımcılar ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler bu bölümde betimsel analiz ile ele alınmıştır. Elde edilen bulgular literatür ışığında incelenmiş olup çeşitli yönlerden yorumlanmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler dört ana başlık ve beş alt başlıkta incelenmiştir. Aynı zamanda taslak ve temalar belirlenerek elde edilen kavramlar aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi kategorize edilmiştir.

Tablo 11. Oluşturulan Temaların Kategorilere Göre Dağılımı

Temalar	Kategoriler
Katılımcı Personelin Özellikleri	<ul style="list-style-type: none">• Manevi Danışmanlık Eğitimi Alma Durumu• Mezuniyet Durumu• Mesleki Görev Süresi• Yurtdışı Yürütülen Hizmet Süresi
Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenciler ile Etkileşim Halinde Bulunulması• Öğrencilerin Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Faaliyetlerine Olan İlgisi• Öğrencilerde Görülen Değişimler• İmkanların Faaliyetlere Olan Etkisi
Din-Ahlak-Değer Eğitimi Faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none">• Faaliyetlerin Belirlenmesi• Faaliyetler Esnasındaki Yöntem ve Materyaller• Faaliyetlerin Gerçekleştiği Ortamlar ve Öğrencilere Etkisi• Faaliyetlerin Gençler Üzerindeki Etkisi• Uygulamalar Esnasındaki Personelin Yeterlilik Durumu• Yapılan Faaliyet Çeşitleri
Sahada Yaşanan Problemler	<ul style="list-style-type: none">• Fiziki Şartların Yetersizliği• Görev Tanımıyla İlgili Yaşanan Sorunlar• Yaşanan İdarî Sorunlar

4.1. Katılımcıların Özellikleri

Araştırmanın bu bölümünde Balıkesir ilindeki GSB'ye bağlı yurtlarda 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında görev yapmakta olan 11 adet DİB personeliyle yapılan görüşmeler neticesinde; görev süresi, bireysel yeterlilikler, mezuniyet bilgileri, formasyon, bu alana ait olan çalışma ve hizmet içi eğitim kazanımları gibi bilgiler elde edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Yapılan çalışma neticesinde 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında Balıkesir ilinde bulunan 10 adet GSB'ye bağlı (KYK) yurtlarda 11 adet DİB tarafından görevlendirilen manevi danışman bulunmaktadır. Bu personelin 5'i kadın 6'sı erkektir. Personelin yaş aralığı 25-45'tir. Görevli personelden 2'si önlisans, 8'i lisans, bir kişi ise doktora mezundur. Mesleki deneyim süresi açısından geçirilen süre en az beş yıl, en çok ise 24 yıldır. Personelin GSB Yurtları'nda manevi danışmanlık hizmetinde bulunduğu zamanlardan en azı 1 yıl, en fazlası ise 6 yıldır manevi danışman olarak görev yapmaktadır.

Edinilen bilgiler ışığında görevli personelin seçilmesinde mezuniyeti, görev süresi gibi etkenlere dikkat edilmekte; bunun yanında kişisel bilgi ve becerilerinin de bir etken olduğu gözlemlenmektedir. Ancak görevli personeller arasında gerekli olan mezuniyet durumunun bulunmaması halinde bazı durumlarda mezuniyet şartı esnetilebilmektedir.

Görüşme yapılan manevi danışmanların birçoğu alan ile ilgili özel bir çalışmasının olmadığını aktarmıştır. Görüşme yapılan personelden biri (K3) "Yönetim ve Organizasyon" doktora mezundur, biri ise (K6) yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Diğer personeller ise kendilerini bu alanda geliştirici kitap, dergi ve makale türü yazılı kaynakları takip ettiklerini aktarmışlardır. Ayrıca görevli personeller, her eğitim-öğretim yılı başında ülke geneli GSB Yurtları'nda görevli manevi danışmanların katıldığı hizmet içi eğitim seminerlerine katıldıklarını ve bu seminerlerin kendilerine önemli derecede katkılarının olduğunu belirtmişlerdir. Konu ile ilgili bazı katılımcıların görüşleri şunlardır:

"Sınırlarımı öğrendim, daha cesur ve girişken davranmam gereken yerleri öğrendim, kurumsal tutumları öğrendim." K3

“Seminerin bana iletişim becerileri, bakış açısı zenginliği, psikoloji, yöntem ve metodun sahaya yansımaları gibi konularda ciddi katkısı oldu.” K6

Görüşme yapılan diğer manevi danışmanların çoğu (K2, K4, K5, K7, K10), verilen hizmet içi eğitim seminerlerinin bilgi, beceri ve tecrübe paylaşımı noktasında kendilerine büyük katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulara karşıt bir görüş olarak Aybey’in (2023, s.827) çalışmasında, yurtlarda görevlendirilen personele verilen alanla ilgili eğitimin süresi ve içeriği bakımından, manevi danışmanlık hizmetini yürüten din görevlilerinin danışma konusunda yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmadıkları, kişisel gayret ve nitelikleri ölçüsünde bu görevi yürüttükleri vurgulanmıştır.

4.2. Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Faaliyetleri ile İlgili Bulgular

Manevi danışmanlar görevli olduğu yurtlarda öğrencilere yönelik birtakım dini, kültürel ve sosyal faaliyetler/etkinlikler yapmaktadır. Yapılan görüşmeler neticesinde yaptığımız manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetleri nelerdir sorusuna aşağıdaki cevaplar alınmıştır:

“Oda ziyaretleri, hasbihaller, sabah namazı buluşmaları, Ulu Çınarlar Projesi kapsamında ziyaretlerimiz, Büyüklerimize Vefa Projesi kapsamında ziyaretlerimiz, sportif faaliyetlerimiz, cuma ve vakit namazlarının yurtta kılınması, özel gün ve gecelerde etkinlikler/programlar yapılması ve gençlerle yapılan birebir görüşmeler, gerçekleştirmiş olduğum manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetleri arasındadır.” K4

“Oda ziyaretleri, bireysel görüşmeler, konferanslar, Dini İlimler Atölyesi, Kafama Takılanlar Kitap Okuması, Kur’an-ı Kerim öğretimi, Temel Dini Bilgiler öğretimi, inanç problemleri ile alakalı karşılıklı fikir alışverişi, güncel fikir akımları hakkında bilgi vermek, soru cevap sohbetleri yaptığım manevi danışmanlık faaliyetlerimdir.” K11

Yapılan bu etkinlikler neticesinde, öğrencilerden birtakım dönütler alınmakta, alınan bu geri bildirimlerin değerlendirilmesi sonucunda faaliyetler geliştirilmektedir/iyileştirilmektedir. Yürütülen manevi danışmanlık faaliyetinin

sürdürülebilir hale gelmesi açısından bu önemlidir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken önemli alt başlıklardan bazıları ise şunlardır:

a) Öğrencilere ulaşabilmek

Öğrencilere yerinde ve zamanında ulaşmak, manevi danışmanlar tarafından göz önünde bulundurulması gereken öncelikli meselelerdendir. Yurtta kalan bir öğrenci, yurdunda görevli manevi danışmanın varlığından haberdar olamayabilir. Bu esnada görevli manevi danışman bütüncül bir bakış açısıyla öğrenciye çeşitli yol ve yöntemlerle ulaşmalı, onunla arasında güven temelli saydam bir ilişki kurmalıdır. Bu konuda katılımcılardan bazılarının görüşleri şöyledir:

“Birebir ulaşıyorum. Odalarında, kantinde, bahçede, etkinliklerde öğrenciler ile birebir muhatap oluyorum ve sohbet ediyorum.” K6

“Gençleri davet ediyorum; gelenler geliyor gelmeyenlere ise ben gidiyorum. Özellikle bireysel görüşmeler, yemekhane buluşmaları, ders programları ve sosyal medya aracılığı ile gibi vesilelerle onlarla iletişim halinde olup gençlerle aramdaki bağı güçlendiriyorum.” K8

Bulgulardan elde edilenlerden hareketle manevi danışmanlıkta, görevli personelin yurdun her ortamında öğrenciyle temas halinde olması ve çeşitli sosyal ortamlarda onlarla iletişimde bulunmasının sunulan hizmetin verimliliğine pozitif yönde etki ettiği söylenilebilir.

b) Gençlerin manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerine ilgisi

Manevi danışmanın, içinde bulunulan zamana ayak uydurması, gençlerin ilgi ve beklentilerine cevap vermede kendini hazır halde bulundurması dikkat edilmesi gereken hususlardandır. Bu konulara dikkat edilmesi, yapılan manevi danışmanlık faaliyetini daha verimli hale getirecek etmenlerdendir. Bu konuda bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Öğrencilerin manevi danışmanlık birimine uğramalarını şu dört başlıkta sıralayabiliriz: 1.Manevi Danışmanı sevmeleri veya otorite olarak kabul etmeleri. 2.İnanç alanında yaşadığı duygusal ve zihinsel bulanıklıklar. 3.Mevcut inancı

hakkında daha fazla bilgiye ulaşmak. 4.Etkinlik, gezi vb. sosyal aktivitelere katılmak.” K10

“Geliş amaçları sosyal ihtiyaçlarını karşılamak, sohbet, muhabbet etmek, kafalarını boşaltmak, aile ortamını hissetmek.” K3

“Vakit geçirmek, sohbet etmek, derdini paylaşmak, bazen yurdun sorunlarını dile getirmek, çay içmek, soru sormak ve benzeri şeyler için manevi danışmanlık birimine geliyorlar.” K7

Yukarıda gençlerin manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerine olan ilgisi katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle, öğrencilerin yurt ortamında buldukları zaman zarfında manevi danışmanlık birimine belli aralıklarla uğradıkları saptanmıştır. Gençlerin manevi danışmanlık birimine gelip burada hasbihal etmelerinin ve karşılıklı fikir alışverişinde bulunmalarının duygu düşünce ve davranışlarında pozitif yönde bir değişim söylenebilir.

c) Öğrencilerde görülen değişimler

Manevi danışmanlar ile yapılan görüşmelerde, gerçekleştirilen manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin neticesinde öğrencilerde bazı olumlu yönde değişimlerin görüldüğü aktarılmaktadır. Elde edilen görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

“Elbette, sohbet, atölye ve diğer etkinliklere katılan öğrencilerde davranış değişikliğini âşık bir şekilde görüyorum. Arkadaşlarına karşı daha saygılı, olaylara karşı daha duyarlı ve manevi açıdan daha bilinçli hareket ettiklerini müşahade ettim. Örnek vermek gerekirse dışarıda alkollü bir ortamda kızlı erkekli mekânlara giden öğrencilerin gitmeyi bıraktıklarına ve alkol, zina, tarot falı gibi dine aykırı birçok yanlıştan döndüklerine şahit oldum. Kendini agnostik olarak tanımlayan bir öğrencimin bu düşünceden vazgeçtiğini kendi beyanı ile işittim.” K4

“İlk tanıştığımız dönemlerde sordukları sorular daha gündem sorularıyken sonraları fikhî sorulara yöneliyorlar. Kendini dini yönden de geliştirmesi gerektiğinin farkına vararak bizimle daha çok vakit geçirerek dinî konularda kendini geliştirmek istiyorlar.” K7

Öğrencilerde görülen değişimler hakkında manevi danışmanlardan gelen cevaplardan hareketle, danışmanların yurtda uyguladıkları faaliyet ve eğitimler neticesinde öğrencilerde olumlu yönde bir değişim görüldüğü ve bunu öğrencilerin sosyal hayatlarına da aksettirdikleri sonucuna varılmıştır.

d) Yapılan etkinlikler ve imkânların faaliyetlere olan etkisi

Öğrenciler bazen sıkı ders çalışma sürecinde kısa bir ara verirler, bazen de kendilerine zaman ayırma açısından kendilerini birtakım sosyal faaliyetlere yöneltirler. Gençlerin istek ve beklentilerine göre manevi danışmanlık birimi tarafından yürütülen sosyal etkinlikler, gençlerin bu birime olan yönelimini olumlu yönde artırabilmektedir. Yapılan faaliyetlerin kalitesi ve katılımcıya yeterli imkânın sağlanması da manevi danışmanlık faaliyetlerinde göz ardı edilemeyecek önemli hususlardan sayılabilir. Bu konu hakkında manevi danışmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Her alanda yaptığımız faaliyetlere katılım oluyor...” K11

“Derecelendirme yapmam gerekirse eğer 1.sıraya geziyi koyarım; sonra sırasıyla doğa yürüyüşü gibi farklı etkinlikler, sosyal yardımlaşma etkinlikleri, sportif faaliyetler vb.” K8

“Öğrencilerimiz ile imkânlar dâhilinde sosyal, dini ve kültürel etkinlikler yapmaya gayret ediyoruz. Halı saha maçları düzenlemek, gruplar halinde piknikler düzenlemek, şehrin merkez camiinde sabah namazı programları düzenlemek, müftülüğümüzce kahvaltı programları düzenlemek, önemli hocalarımızdan bazılarını yurdumuza davet etmek, müftülüğümüz kanalıyla ihtiyaç sahibi öğrencilere nakdi yardımların yapılması gibi sosyal ilişkileri güçlendiren faaliyetler yapmaya gayret ediyoruz.” K2

Görevli personellerden bazıları manevi danışmanlık faaliyetlerinde fizikî şartların etkisinin yadsınamaz olduğunu şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Fizikî şartlar, uygulamaları kesinlikle etkiliyor. En temel olarak manevi danışman odaları. Şahsım adına manevi danışman odasına 6 yıllık süreçte yazı ile talep etmeme rağmen odaya mefruşat gönderilmedi. Yemekhane masa ve sandalyesi ile danışmanlık vermeye çalışıyorum. Odaya gelen tüm ikramlar şahsıma ait, çay

kahve yanında gofret vb. küçük çaplı ikramlar. İkinci boyutta ise manevi danışman, yapılacak etkinliklerde birçok şeyi ya çevresinden ya da cebinden karşılamak zorunda kalıyor. Yani manevi danışman herhangi bir çaba sarf etmezse hiçbir etkinlik yapılamaz hale geliyor. Çünkü bütçesi yok. Şahsım adına konuşmam gerekirse ekonomik olarak hayırseverler ve vakıf destek olmasa hiç bir etkinlik düzenleyemem.” K1

Yurtta yürütülen manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin gençler üzerinde olumlu etki bıraktığı ve bu konu hakkında gençlerden olumlu geri dönüşler alındığı katılımcılardan gelen cevaplar neticesinde saptanmıştır. Buna ek olarak maddi olanakların elverişli olduğu takdirde hizmetin kalitesinin artacağı yapılan görüşmelerden elde edilen önemli verilerdendir.

Yılmaz'ın (2023, s.337) kaleme aldığı makalede incelenen GSB'ye bağlı bir yurttaki öğrencilerin yaşadıkları bazı problemlerle ilgili manevi danışmana başvurup çözüm elde ettikleri ve rahatladıkları sonucuna varılmıştır. Özellikle başvuru alan problemler arasında inançla ilgili problemler, aile ve arkadaş çevresiyle ilgili problemler, iletişim ve medyanın açtığı problemler, psiko-sosyal problemler, eğitim-öğretim problemleri, kişilik problemleri gibi problemler vardır. Genellikle bu konularda manevi danışmanlık ve rehberlik yapan görevlilere müracaat ettikleri belirlenmiştir. Bunun neticesinde öğrencilerin manevi danışmana başvurup yaşadıkları bu problemlerini paylaştıktan ve sorularına yanıtlar aldıktan sonra rahatladıkları sonucuna varılmıştır.

4.3. Din-Ahlak-Değer Eğitimi Faaliyetleri ile İlgili Bulgular

Hızla değişen ve gelişen dünyada, zamanın gereksinimlerine ayak uydurmak bir gereklilik haline gelmiştir. Manevi danışmanlık hizmetleri açısından, değişen zaman diliminde gençliği takip etmek ve onların manevi ihtiyaçlarına uygun hizmet anlayışı geliştirme gerekliliği kaçınılmaz olmuştur. Bu başlık altında manevi danışmanların görevli olduğu yurtlarda edindikleri deneyimler ışığında, yürüttükleri din-ahlak-değer eğitimi faaliyetleriyle ilgili teknik konular incelenmiştir. Faaliyetlerin gençler üzerindeki etkisi ve dini bakışlarındaki değişim, faaliyetlerin belirlenmesi ve yürütülmesi ile alakalı sonuçlar, işlenen konular, kullanılan

materyal ve kaynaklar, gerçekleşen ortamlar ve bu faaliyetler esnasında meydana gelen eksiklikler gibi alt başlıklar halinde ele alınmıştır.

a) Din-Ahlak-Değer Eğitimi Uygulamalarının Belirlenmesi

Bu başlık altında yurttaki uygulanan din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerinin altyapısı olarak eğitim sürecinin nasıl belirlendiğine ait bulgulara yer verilmiştir.

“Bazılarını kendim belirliyorum. Ankara’da yıllık eğitim planı geliyor, tüm manevi danışmanlara. Bazı uygulamalarda ondan da faydalanıyoruz. Bazılarını ise duruma göre program dâhilinde belirliyoruz.” K11

“KYK’nin (yeni adıyla GSB Yurdu) ve DİB’in belirlemiş olduğu konu başlıklarını öğrencilerin ihtiyacına göre hazır hale getiriyorum.” K2

“Önceden bu görevi yapmış olan arkadaşların tecrübeleri ve gençlerden gelen taleplerle belirliyorum.” K5

“Yurttaki eğitim faaliyetlerinden sorumlu görevli arkadaşlar ile beraber ortak bir planlama çerçevesinde belirliyoruz.” K7

Elde edilen bulgular incelendiğinde din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerinin belirlenmesi ve planlanmasında iş birliği esasına göre ilerlendiği sonucu önümüze çıkmaktadır. Bahsi geçen eğitim faaliyetinin bu şekilde iş birliği esasına dayanan, planlı ve bir program dâhilinde yürütülmesi, süreci tutarlı ve daha verimli kılması açısından büyük önem arz etmektedir. Ayrıca öğrenciler tarafından gelen talepler de göz ardı edilmeyerek eğitim taleplerinin işlenen sürece dâhil edilerek ihtiyaçlara karşılık verilmesi hedeflenmektedir.

b) İşlenen konular, kullanılan yöntem, kitap ve materyaller

Bu başlık altında öğrenme sürecini hızlandıracak ve verimliliği arttıracak yöntem, kitap ve materyaller ele alınmıştır. Ayrıca eğitim sürecinde ele alınan konular ve bu konular ile ilgili yararlanılan kaynaklar hakkında katılımcılardan bazı bilgiler elde edilmiştir.

“Öncelikle insanın sosyal yönünü ilgilendiren konuları ele almaya çalışıyorum. Zaten ibadet konuları sorularla gündeme geliyor, fırsat eğitimi ile

detayları konuşabiliyoruz. Yöntem olarak soru-cevap yöntemini daha çok tercih ediyorum. Kullandığım kitaplar ise genellikle DİB kaynaklı gençliğe hitaben yazılan eserlerdir. Yararlandığım materyaller ise projeksiyon, hoparlör, tahta ve kalem gibi eğitim araç gereçleridir.” K10

“Genellikle ahlak ve inanç konularını ele alıyorum. Çünkü son zamanda toplumun bu iki konu hakkında sağlam nesillere ihtiyacı olduğu aşikâr bir hal aldı. Yöntem olarak ise öğretim ilke ve yöntemlerini esas alıyorum. Spesifik bir örnekten ziyade gençlik için yararlı olan birçok kitap ve kaynaktan faydalanıyorum. Genellikle görsel ve işitsel materyalleri tercih ediyorum” K1

“Daha çok inanç konularını işliyorum. Gençlerin inancının sarsılmasının ahlaki zafiyete neden olacağına farkında olunması gerektiği için gençlerle genellikle inanç ile alakalı konuları işlemekteyim. Derslerimizde yöntem olarak ise hikâye ile anlatım ve sunum şeklindeki hazırlamış olduğum slaytları kullanıyorum. Kaynak olarak ise DİB kaynaklarından faydalanıyorum. Bir materyal olmasa da derslerde ikram ve çayın olmasına özen gösteriyorum.” K9

Elde edilen bulgular ışığında din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları kapsamında katılımcıların genellikle inanç, ahlak, ilmihâl bilgileri gibi konuları işlediği, buna ek olarak katılımcılar tarafından bireyin sosyal yönünü ilgilendiren konuların işlenmesinin de göz ardı edilmediği sonuçlarına varılmıştır. Gençlerle olan eğitim süreçlerinde genellikle soru-cevap yöntemi ve hikâye ile anlatım yöntemi kullanıldığı bulgular arasındadır. Uygulamalar esnasında yararlanılan kaynakların genellikle DİB’e ait olduğu belirtilmiştir.

c) Din-Ahlak-Değer Eğitimi Uygulamalarının Gerçekleştiği Ortamlar ve Ortamın Gençlere Etkisi

Bu başlık altında din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları ile bu uygulamaların gerçekleştiği ortam arasındaki ilişki ve ortamın yapılan uygulamalarda gençlere olan etkisi katılımcılar tarafından ortaya konulmuştur.

“Atölyeler, Diyanet Gençlik Merkezleri, GSB Gençlik Merkezleri, cami ve ev ziyaretlerinde din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarını ele almaktayız. Buldukları ortamın dışında gerçekleştirilen uygulamalar, gençler üzerinde daha etkili oluyor.

Çünkü gençler, bu tarz ortamlarda daha odaklı ve bilgiye sahip olma amacı gütmektedir.” K3

“Din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları kapsamında örneğin atölyeler yurtlarda daha verimli oluyor. Çünkü farklı bir ortamda atölye çalışması gerçekleştirdiğimizde bazen katılım az oluyor. Yerinde yani yurtlarda yapılan atölye çalışmalarına ateist, deist ve agnostik öğrencilerim de katılıyor.” K8

Elde edilen bulgular kapsamında manevi danışman tarafından birçok ortamda din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerinin uygulandığı saptanmıştır. Elde edilen verilerde bazı katılımcılar uygulamaların yurt içinde daha verimli olduğunu savunurken bazı katılımcılar ise farklı ortamlarda yapılan din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin odağını arttırdığını ve algılayıcılık açısından daha verimli olduğunu belirtmişlerdir.

d) Yapılan Din-Ahlak-Değer Eğitimi Uygulamalarının Gençler Üzerindeki Etkisi

Bu başlık altında manevi danışmanlar tarafından yurtda yürütülen din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarının gençler üzerinde nasıl bir etki bıraktığı ve gençlerden bu konu hakkında yapılan geri bildirimlerin durumu ele alınmıştır.

“Önce bize güven hissetmeleri gerekiyor. Güven, ilgi ve samimiyet olduğu vakit etkisini görüyoruz. Öğrencilerin dini bakış açıları üzerinde etkisi ise doğruya kanalize olma yolunda hızla ilerliyor. Erdemli gençler olma yolunda gelişim ve değişim halindedir.” K3

“Olumlu yönde etkilemektedir. Ve inanıyorum ki bu tohumlar kimisinde erken filizlense de kimisinde daha geç filizleniyor. Mezun ettiğim öğrencilerimden yola çıkarak bunu söylüyorum.” K11

“Kesinlikle olumlu yönde etkisinin olduğunu düşünüyorum. Farkındalık kazanan öğrencilerin duygu dünyasında gerçekleşen değişim, davranış ve söylemlerine yansıyor. Yabancılaşma yaşamadan ilgi oluşuyor.” K6

“Öğrencinin zihninde ilk başta manevi danışmanın ne olduğu hakkında belli başlı ön yargılar oluşuyor. İşi sadece dini konular olan, namaz kırdıran, Kur’an okutan bir kişi olarak zannediyor ilk etapta. Lakin zamanla bu kişinin, Kur’an

öğretmenin yanı sıra arkadaşlarıyla beraber halı sahaya gittiğini de görünce zihnindeki tabuların tamamı yıkılıyor. Bu yüzden yapılan din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerinin özellikle bilmeyen öğrenciler açısından önemli bir etkisi bulunmaktadır. Çünkü öğrenci, burada iyi işler yapıyor deyip manevi danışmanın faaliyetlerini merak ederek bu faaliyetlere katılıyor.” K4

Elde edilen sonuçlardan hareketle, eğitim faaliyetlerinin gençler üzerinde bir etkisinin olması için, öncelikle manevi danışmanı tanımalarının gerektiği verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Örneğin bazı öğrencilerin bu birime karşı birtakım ön yargılarının olduğu, fakat zamanla manevi danışman ile tanıştıktan ve manevi danışmanın düzenlediği faaliyetlere katıldıktan sonra bu ön yargının kaybolduğu verilen cevaplardan elde edilmiştir. Faaliyetlere katılan ve davranışlarında zamanla olumlu değişimlerin görüldüğü öğrencilerin, bu değişimi sosyal çevrelerine de yansıttığı verilen cevaplardan saptanmıştır. Ayrıca bazı görevliler, öğrencinin manevi danışmana güven duymasının yapılan faaliyetlere olan katılımı arttırdığını belirtmiştir.

e) Uygulamalarda ve Gençlerin Beklenti ve Sorunlarına Cevap Vermede Personelin Yeterlilik Durumu

Bu başlık altında personelin sunduğu manevi danışmanlık ve rehberlik eğitim ve uygulamalarında kendilerinin yeterlilik durumu sorulan sorular bağlamında incelenmiştir. Kendilerine yeterli olan ve az yeterli olduğu durumlar sorulmuştur.

“Dini konularda onlara yeterli olduğumu düşünüyorum ama Avrupa’daki gelişmeleri tam manasıyla takip edememenden dolayı yeni akımlar ile ilgili konularda yeterli olamıyorum.” K8

“Atölye ve eğitim faaliyetlerinde yeterli görüyorum. Maddi sıkıntılar nedeniyle kültür gezileri gibi sosyal aktiviteleri fazla yapamıyoruz. Bu konuda yetersiz kalınıyor.” K2

“Göreve yeni başladığımda vardı ama şu an öyle yetersiz kaldığım bir uygulama hissetmiyorum. Bu görevde zorunlu olarak gelişmek ve okumak durumundasınız yoksa başarılı bir şekilde görevi yürütmek neredeyse imkânsızdır diyebilirim (6 yıllık tecrübem bana bu çıkarımı yapmada yardımcı oluyor).

Gençlerden gelen sorulara ve sorunlara, onların taleplerine cevap verebilmek için mutlaka gelişmeniz gerekiyor. Alan dışı olduğunda zaten gençleri ilgili birimlere yönlendiriyorum.” K11

Manevi danışmanın görevli olduğu yurttaki imkânlar dâhilinde sistematik bir şekilde eğitim ve öğretim faaliyeti yürütme gayreti içerisinde olduğu katılımcıların cevaplarından saptanmıştır. Yapılan faaliyetlerin, teknik altyapısının yurt yönetimi ile hazırlanıp bu faaliyetlere öğrencilerin katılımının sağlandığı katılımcıların verdiği cevaplardan çıkarılmıştır. Aybey (2023), Kalkavan (2020) ve Yılmaz'ın (2023) çalışmalarında da, manevi danışmanın yürüttüğü eğitim faaliyetlerine olan katılım ve ilginin artarak devam ettiği saptanmıştır. Personelin, bu faaliyetler esnasında yaşanabilecek bilgi ve birikim yetersizliği ihtimaline binaen, kendini çeşitli yönlerden geliştirmeye ve dinamik olmaya çalıştığı verilen cevaplardan ortaya çıkmaktadır.

4.3.1. Din-Ahlak-Değer Eğitimi Faaliyetleri

GSB Yurtları'nda görevli manevi danışmanlar tarafından yurttaki kalan öğrencilerin gereksinimlerine göre çeşitli din-ahlak-değer eğitimi faaliyetleri yürütülerek onların manevi ve dini gelişimine katkı sunulması hedeflenmektedir. Düzenli ve planlı yapılan bu faaliyetlerin öğrencide kalıcı izli davranış değişikliğine neden olduğu görüşme yapılan katılımcılardan elde edilen sonuçlar arasındadır. Aşağıda katılımcılar ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarına dair bulgulara yer verilmiştir.

4.3.1.1. Atölyeler/Kurslar

Manevi danışmanlar görevli olduğu yurtlarda, idari kısımdaki eğitim hizmetlerinden sorumlu personel ile işbirliği esasına dayalı birtakım eğitim faaliyetleri yürütmektedirler. Bu eğitim faaliyetlerinden biri de manevi danışmanlar tarafından açılan atölye ve kurslardır. Yapılan görüşmeler neticesinde manevi danışmanlar, yurtlarında açtıkları atölye ve kursları aşağıda belirtmişlerdir:

“Kuran Kursu, Hadis Okuma Atölyesi, Kitap Kritikleri Yapma, Manevi Okumalar” K4

“Manevi Hayat Atölyesi, Peygamber Tarihi, Temel Dini Bilgiler, Kur’an-ı Kerim Atölyesi, Hadis Atölyesi, vb.” K10

Görüşme yapılan görevli kadın manevi danışmanlar tarafından kız öğrencilere yönelik temel İslam bilimleri atölyelerinin yanında mahremiyet eğitimi, kadın ve aile hayatının konu edinildiği kurs ve atölyelerin de açıldığı gelen cevaplar neticesinde saptanmıştır.

“Kur’anı Kerim, Peygamberimizin Hayatı, Ahlak Atölyesi, Osmanlıca Kursu, Değerler Eğitimi” K7

“Aile ve Mahremiyet Atölyesi, Naat Atölyesi, Osmanlı Türkçesi, Edebi Okumalar vb.” K8

“Kur’an-ı Kerim Kursu, Hazreti Peygamber ve Zarafet Kursu, Kitap Atölyesi” K11

Yapılan atölye ve kursların, gençler için dini bilgileri öğrenme noktasında önemli bir yeri vardır. Katılımcılar ile yapılan görüşmelerde bazı öğrencilerin bizzat gelip atölyeler vasıtasıyla dini eğitim almak istedikleri, bazılarının ise devam eden çalışmaları arkadaş çevresinden duyup atölyelere katılım sağladığı belirtilmiştir. Maçin, Çevik ve Akay’ın (2020, s.48) çalışmasında incelenen bir yurttaki, İslam inanç esasları konusunda bilgi ve destek ihtiyacı olduğunu belirtenlerin oranı %56,4’tür. Bu da bir yurttaki öğrencilerin yarısından fazlasının atölyeler gibi eğitim faaliyetleri ile dini bilgi edinmek istediklerini ortaya çıkarmaktadır.

4.3.1.2. Kariyer Buluşmaları

Görüşme gerçekleştirilen manevi danışmanların tamamı, görevli buldukları yurtlarda, öğrenciler ile önemli şahsiyetlerin imkânlar ve uygun zaman ölçüsünde buluşturulduğunu belirtmişlerdir. Yapılan buluşmaların sonucunda gençlerden de olumlu yönde bir dönüş aldıklarını belirtmişlerdir.

“Evet, yerel imkânlar elverdiği ölçüde yurdumuzda bu tarz faaliyetler yapılıyor. Bu konuda yurt yönetimi ile ortak hareket ederek belirlediğimiz kişileri davet ediyoruz.” K6

“Elimizden geldiğince çok sık olmasa da denk geldiği zaman gençlerle önemli şahsiyet buluşmaları yapıyoruz. Örneğin bir arkadaş vasıtasıyla boks şampiyonu Ali Eren Demirezen ile gençlerimizi buluşturmştuk ve bu gençler için büyük bir sürpriz olmuştu. Çünkü televizyondan izledikleri ve birçok başarıları bulunan bir ulusal sporcuyu karşılarında görünce şaşırılmışlardı. Onunla doyastıya sohbet edip kariyeri ve önündeki hedefleri hakkında bilgi aldılar. Akabinde misafirimizle beraber namaz kılıp onun getirdiği ikramları gençlere dağıttık. Unutulmayacak bir akşam yaşamıştık. Yine bir başka buluşmada Balıkesir için önemli bir şahsiyet olan Hasan Basri Çantay’ı, torununu yurdumuza davet ederek hayatını torunundan dinlemiştik.” K1

“Ara ara müftülüğümüzden veya ilahiyat fakültemizden hocalarımızı yurdumuzda misafir ederek gençlerimizle hasbihal edip güncel konular hakkında fikir alışverişinde bulunuyoruz. Gençler için de farklı bir sosyo-kültürel etkinlik oluyor ve bunları seviyorlar.” K9

Ulaşmak istediği hedefe, daha önce ulaşmış bir kişi ile öğrenciyi buluşturmak ve bu kişi ile tecrübe paylaşımında bulunulmasını sağlamak öğrenciyeye katkı sunmaktadır. Alanında uzman kişi ile yapılan bir toplantı da aynı etkiyi gösterebilmektedir. Yukarıda bazı katılımcıların, gençler için çeşitli kariyer buluşmaları düzenlediği ve bu buluşmalardan olumlu yönde dönüt aldıkları anlaşılmaktadır.

4.3.1.3. Özel Gün ve Geceler

Görüşmelerden elde edilen veriler ışında, manevi danışmanın görevlerinden olan gençler ile sosyal, kültürel ve dinî içerikli programlar yapılması prensibince gerek DİB, gerekse yurt müdürlüğünce özel gün ve gecelerin boş geçirilmemesinin istendiği tespit edilmiştir. Manevi danışmanların hepsi din-ahlak-değer eğitimi faaliyetleri kapsamında özel gün ve gecelerin kutlanmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

“Evet, özel gün ve geceleri kutlamaya dikkat ediyorum. Mesela, dini gecelerde camide veya yurttaki mescit ve atölye salonunda Kur’an-ı Kerim, ilahi, sohbet, şiir ve dua içerikli programlarımız oluyor.” K6

“Dini ve özel günleri kutlamaya gayret ediyorum. Örneğin bir keresinde Sarıkamış Şehitleri’ni anmak için şiir gecesini tertip etmiştim. Bu organizasyonda hem kendim görev almak hem de bazı öğrencilere de görev vermek suretiyle güzel bir program icra etmiştik.” K3

“Özel gün ve geceler kutlanıyor. Öğrenci grubumuz ile oluşturduğumuz bir ekip ile Kur’an-ı Kerim tilaveti ile başlanılan, günün anlam ve önemini yönelik bir sunum, ilahiler, şiirler, yarışmayla süren programımız dua ile bitiyor.” K10

“Evet, kutlanıyor. Sohbet ve ikram ağırlıklı olmak üzere Kur’an-ı Kerim tilaveti ile ve hatta bazı gecelerde enstrümanlı ilahi grubu getirerek farklı etkinliklerde bulunuyoruz.” K2

Özel gün ve gecelerin kutlanması farkındalık açısından önem arz etmektedir. Gençlerin yurttaki önemli gün ve geceleri boş geçirmemeleri, o özel günün farkında olup daha sonraki zamanlarda bu günü boş geçirmemeleri gerektiğinin zihinlerinde yer etmesi öğrenciler açısından önemli bir kazanım sayılabilir. Kalkavan’ın (2020) çalışmasında da önemli gün ve gecelerin kutlanmasının, manevi danışmanın gençlerle uzun süreli ilişkiler kurmasına katkı sunduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla bu bulguların çalışmamızdaki bulgularla örtüştüğü söylenebilir.

4.3.1.4 Bireysel ve Toplu Etkinlikler

Gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde, öğrenciler ile yapılan bireysel ve toplu etkinliklerin, gençler tarafından manevi danışmanlık birimine daha sık uğramalarını sağladığı saptanmıştır. Ayrıca bu tarz etkinliklerin çeşitlenerek devam etmesi gerektiği manevi danışmanlarca belirtilmiştir. Aşağıda öncelikle öğrenciler ile birebir görüşmelerin sıklık derecesi ve yapılan bireysel etkinlikler ele alınmıştır.

“Öğrencinin isteğine göre değişiyor. Örneğin bazen direkt odama gelmiyorlar lakin onların gelmediği böylesi durumlarda ben onların yanına gidiyorum. Mesela, yemekhanede yemeğimi aldığımda tek başına oturan bir gencin

yanına oturuyorum ve onunla tanışıp birebir ilişki kuruyorum. Bu sayede onu gerçekleştirdiğimiz birçok faaliyete davet edip sosyalleşmesine katkı sağlıyorum.”

K5

“Öğrencinin talep ettiği durumlarda birebir görüşüyorum. Samimiyet kurduğum öğrencilerde bir değişiklik fark ettiğim zamanlarda -mesela yurda gittiğim bir günde güler yüzlü ve sohbeta açık öğrencim o gün suratını asmış ve canı sıkkın gibi görünüyorsa- birebir görüşmeye davet ediyorum. Zaten %90 gibi bir oranda da tahminlerim tutuyor. Görüşmeye geldiğinde onunla karşılıklı sohbet ederek sorunun üstesinden gelmeye çalışıyorum. Genellikle ailevi problemler, maddi sıkıntılar ve gönül ilişkileri problemleri ön sıralarda oluyor.” K4

“Genellikle toplu etkinlikler yapıyoruz lakin az da olsa bireysel etkinliklerimiz oluyor. Örneğin, bazı öğrenciler birebir Kur'an-ı Kerim öğrenmek istiyorlar; maddi, ailevi ve dersler ile alakalı içini dökmek istiyor ve biz de bu öğrencilerimiz ile bireysel olarak görüşüp derterine derman olmaya çalışıyoruz.”

K1

Yapılan görüşmeler neticesinde, toplu etkinliklerin birebir etkinliklerden daha fazla olduğu saptanmıştır.

“Dönemin başında tanışana kadar daha çok birebir görüşme talebi alıyordum. Sonra tanışıklık artınca gruplar oluştu. Şimdi grup etkinlikleri daha fazla.” K11

“Öğrenciler ile yaptığımız en önemli toplu etkinliklerin başında oda ziyaretleri yer almaktadır. Ayrıca manevi danışman odasında bir grup halinde oturulup çay-kahve eşliğinde yapılan güncel ve dini meselelere ait beyin jimnastikleri mühim etkinliklerdendir. Bu iki faaliyetin yararı çok büyüktür. Çünkü, öğrenci henüz tanışmadığı birçok arkadaşıyla bu tarz toplu etkinlikler vasıtasıyla tanışıp arkadaş olmaktadır.” K8

“Öğrenciler ile yapılan toplu etkinliklere örnek verecek olursak; il içi ve il dışı gezileri, sabah namazı buluşmaları, iftar ve sahur buluşmaları, müftülüğümüzün uhdesinde gerçekleşen kahvaltı programları, doğa yürüyüşleri, ilçe müftülüğünün gerçekleştirdiği konferans programlarına katılım gibi faaliyetleri sayabiliriz.” K3

Bireysel ve toplu etkinlikler yapmak, manevi danışmanlığın önemli faaliyetlerinden sayılabilir. Oda ziyareti yapmak, sosyal ortamlarda gençler ile

beraber oturmak, yemekhanede beraber yemek yemek gibi kişiye kendini değerli hissettiren eylemlerde bulunmak, gençler ile manevi danışmanın arasındaki sosyal bağı güçlendiren önemli unsurlardan olduğu söylenebilir. Görüşme yapılan katılımcılar da imkânlar dâhilinde öğrenciler ile bireysel ve toplu etkinlikler gerçekleştirmeye dikkat ettiklerini ve bu etkinlikler esnasında din-ahlak-değer eğitiminin daha verimli hale geldiğini belirtmişlerdir.

4.3.1.5. Dini ve Kültürel Etkinlikler

Görüşme yapılan personelin tamamı yapılan manevi danışmanlık faaliyetlerinde dini ve kültürel etkinliğin en önemli unsur olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar bu tarz etkinliklerin, öğrencinin hoşuna giden ve başka kişilerle sosyalleşmesini sağlayan en önemli etkenlerden olduğunu vurgulamışlardır. Manevi danışmanlar bu başlık hakkında şu görüşleri sunmuşlardır:

“Öğrencilere mescidde imamlık yaparak vakit namazlarını kaldırıyorum. Bunu duyan öğrenciler de bize katılıyor ve böylelikle beraber namaz kılma oranı artıyor. Din, vatan, millet, birlik ve beraberliğin zirve yaptığı Çanakkale Destanı olarak dünyada ün kazanan Çanakkale Kara ve Deniz Zaferinin yaşandığı yerleri, yerinde göstererek gençlerimizi geçmişle buluşturuyor ve geleceğe yön vermelerinde onlara ışık tutuyoruz. Ayrıca çevre kirliliğine dikkat çekmek amacıyla çöp toplama ve tekerlekli sandalye için mavi kapak biriktirme, kan verme vb. uygulamalar gerçekleştiriyoruz.” K1

“Öğrencilerle muhtaç aileleri ziyaret edip onlara müftülüğümüzce temin edilen Ramazan kolileri ulaştırıyoruz. Şehitlik ziyareti yaparak dini ve milli duygularımızı diri tutmaya gayret ediyoruz.” K4

“Öğrencilerimiz ile her sene 11 Kasım günü protokolün de katıldığı Milli Ağaçlandırma Günü’ne katılıyoruz. Çevre illerimizde medfun olan İmam Birgivi, Süleyman Çelebi, Osman Gazi, Orhan Gazi gibi önemli şahsiyetleri kabri başında anıp öğrencilere bu kişiler ve hayatını anlatıyoruz. Çanakkale ve İstanbul gezileri ile öğrencilerimizin kültürel hayatına ışık tutmaya çalışıyoruz.” K3

“Öğrencilerle yaptığımız dini ve kültürel etkinliklere örnek verecek olursak gitmek isteyenler ile dini gün ve gecelerde şehrin merkez camiine giderek orada mevlit ve vaaz dinlemek, belli aralıklarla sabah namazı kılmak ve akabinde kahvaltı yapmak, şehirde düzenlenen konferans ve kitap fuarlarına toplu katılım sağlamak, imkânlar dâhilinde öğrenciler arasında kitap okuma etkinlikleri ve ufak çapta bilgi yarışmaları yapmak.” K6

Dini ve kültürel etkinlikler, gençler üzerinde din-ahlak-değer eğitiminin gerçekleşmesi için önemli faaliyet türlerindedir. Gerçekleştirilen bu faaliyetlerin gençlerin dini ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunduğu elde edilen verilerdendir. Görüşme gerçekleştirilen personeller tarihi bölgelere gezi, sabah namazı buluşmaları, muhtaç kimselere yardım ulaştırmada aracı olma, kitap fuarlarına katılım sağlama gibi etkinlikler gerçekleştirerek gençlerin dini ve kültürel gelişimine katkı sunmaya çalışmışlardır. Düzgüner ve Soykök’ün (2021, s.110-111) kaleme aldıkları çalışmada da, öğrenciler ile yurttaki yapılan dini ve kültürel etkinliklerin, öğrencilerin hem bireysel, hem sosyal hem de dini yönden gelişmesinde önemli bir yer teşkil ettiği vurgulanmıştır.

4.4. Sahada Yaşanan Problemler, Çözüm Yolları ve Öneriler

Bu başlık altında, manevi danışmanların görevli buldukları yurtlarda yürüttükleri din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerinin uygulanması esnasında karşılaştıkları bir takım eksiklik ve problemler ele alınmıştır. GSB Yurtları’nda yürütülen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti, uygulama noktasında henüz on yılını tamamlamamıştır. Bu nedenle yapılan görevin olgunlaşması için sahadaki personelden, zaman zaman yapılan uygulamalar ve gidişat noktasında geri bildirim alınması manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin gelişerek devam etmesi açısından dikkat edilmesi gereken hususlardandır. Bu konu ile ilgili katılımcıların görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

“Ben bir problemden ziyade görüşümü dile getirmek istiyorum. Sosyal medyada İslami yaşantı ve İslam’ın emirlerine karşı ne kadar karalama, aykırı görüş, eleştiri varsa bizlere soru olarak geliyor. Bu yüzden gençlere kelim ve fıkıh konularının teferruatlı verilmesi daha elzem hale geliyor. Gençler şu dönemlerinde

sahip çıkılması, doğru yönlendirilmesi gereken önemli bir topluluk. Bu yüzden manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin iyileştirilerek devam etmesi gerekiyor.” K9

“Manevi danışmanlık alanında görev yapan kişilere sıkıştırılmış programdan ziyade, daha verimli ve daha kaliteli bir şekilde eğitim verilmesi şarttır. Alanın da yeni olması hasebiyle hem kanuni hem de görev tanımı açısından hukuki bir temele dayandırılması artık elzemdir. Böylece sistem daha net işleyecektir. Örneğin, aynı yurttaki her sene manevi danışmanın değişmesi bence problemdir.” K5

“Şu anlık yaptığım hizmet ile alakalı benim sorunum yok. Lakin bazı durumlarda inanç konusunda mesafeli olan memurların (idarecilerin) çıkardığı sıkıntılara şahit oluyoruz. Bu da ister istemez yapılan vazifede ara ara tatsızlıklar meydana getirebiliyor.” K2

“Yaşanan problemlerin bence en önemlilerinden biri yurttaki odamızın yetersiz oluşu. Bazen dışarda yeni öğrenci arkadaşlarla tanışıyoruz. Kendimizi tanıttıktan sonra yurttaki uğrayabilecekleri bir odamızın varlığını söylüyoruz ki istediği zaman uğrasın diye. İşte tam da bu anda odanın konumu, tefrişatı gibi konular gündeme geliyor. Bazı arkadaşların manevi danışman odaları ferah, göz önünde ve ulaşılabilirken, bizim odamız diğer manevi danışman arkadaşlara nazaran biraz yetersiz kalıyor. Bence yurt idaresi bu konuyu göz ardı etmemelidir. Sene başında odanın tefrişatı ve imkanlar dâhilinde konumu ihtiyaca binaen düzenlenmelidir.” K11

“Kurumsal açıdan soruyorsanız eğer kurumlarda ödenek vb. parasal sıkıntılar oluyor. Öğrenciler ile yurtdışı dışında bir faaliyet yapmak istediğimizde - örneğin gezi vs. gibi şeylerde- maddi sıkıntılar ortaya çıkıyor. Bazen müftülüğümüzün katkılarıyla bazen de sponsor desteğiyle faaliyet yapılabilir fakat bunlar kısa soluklu etkinlikler oluyor. Biliyorsunuz ki öğrenci sosyal ve kültürel etkinlikleri seviyor, bu yüzden belli aralıklar ile bu tarz etkinlikler yapılmalı. Böylelikle, öğrencilerimizin zihinlerini bulandıran mevzulardan onları bu tarz etkinliklerle uzak tutabiliriz.” K1

“Manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetinin gerekliliği tartışılmaz. Örneğin geçen sene 6 Şubat depreminde depremzedelere yönelik sunulan manevi desteğin katkıları ortadadır. Benim gördüğüm merkezdeki yürütücüler açısından bu görevin

işlerliğinin kararlı ve doğru olarak devam ettirme gayreti olduğudur. Lakin taşrada işler galiba biraz farklı. Katıldığım hizmet içi eğitim seminerinde yine böyle sahada yaşanan sorunlar tartışılırken bir hocamız söz aldı ve şunları söyledi: "cuma günü, cuma namazı kıldırmak için bulunduğum yerin yakınında cami olmasına rağmen beni çok uzaktaki bir camiye görevlendiriyorlar. Hafta sonu tatil olmasına rağmen bana gayriresmi ek görevler veriliyor, olumsuz dönüt verdiğimde ise ilçe müftülüğü tarafından görevden kaçıyor gibi asılsız ithamlara maruz kalıyorum." gibi beyanatlarda bulundu. Anlaşıldığı kadarıyla taşradaki bazı amirlerimiz manevi danışmanlık müessesesini cami hizmetlerinden bir kaçış gibi algılayabiliyorlar ki bu personel ile olan münasebetlerine de yansıyor. Bunun için manevi danışmanlık hizmetinin mahiyetinin iyi kavratılması gerekiyor." K7

"Sahada teknik anlamda çok şükür pek büyük bir problem yaşamıyoruz. Yaşanılan en önemli sıkıntı maddi konular. Siz de bilirsiniz ki bazen öğrencinin kalbine ve zihnine giden yol midesinden geçer. Bu yüzden ara ara öğrencilere ikramlar tedarik etme ihtiyacı hâsıl oluyor. Bu yüzden bazı zamanlar maddi olanaklar konusunda sıkıntı çekiyoruz. Ara ara müftülüğümüz aracılığıyla ihtiyaçlarımız gideriliyor. İhtiyaçların seviyeli bir şekilde giderilmesinin devamı için kendimize ait bir bütçemiz olsaydı çok iyi olurdu." K3

"Ben sahada yaşanan eksiklikler açısından şunları belirtmek isterim: Bazen idarecilerin görüş ve ideoloji açısından manevi danışmanlardan ayrıldığını ve bunun da yurttan yürütülen hizmeti aksattığına ara ara şahit olmaktayız. Bu tarz olayların yaşanmaması için gerekli merciler yurtlarda yürütülen manevi danışmanlık hizmetinin sürdürülebilirliğini sağlayabilirler. Bir diğer sorun ise bağlı olduğumuz müftülük tarafından bize ödenmesi gereken yol ücretinin de tarafıma ödenmemesidir. Sebebini sorduğumda ise ödenek yok deyip geçiştiriliyor. Bu da karşılaşılan bir diğer problem." K6

Yukarıda katılımcılar sahada yaşadıkları birtakım problemleri çözüm önerileriyle beraber dile getirmişlerdir. Görüş belirtmeyen bir kısım katılımcı ise sahada kendileri açısından herhangi bir zorlukla karşılaşmadıklarını dile getirmiştir. Sahada yaşanan problemler ise genellikle yönetim ve idari işleyiş, statü, fiziksel problemler ve maddi ihtiyaçlar gibi başlıklardan oluşmaktadır. Aynı zamanda görevlendirme konusunda yaşanan eksiklikler dile getirilmiş ve görevlendirmelerin

sürekli değişken olmasının yürütülen hizmetin yavaşlamasına sebebiyet verdiği ifade edilmiştir.

Bu konuyla alakalı Kalkavan'ın 2019 yılında İstanbul'daki manevi danışmanlarla yaptığı çalışmada da buna benzer bulgulara rastlanılmıştır. Bu çalışmada, katılımcıların bazıları statü ve görevlendirme süreleri açısından süreç ile alakalı dezavantajlara dikkat çekmiş, bazı katılımcılar tarafından ise kalıcı kadro statüsünün gelmesi gerektiği zikredilmiştir (Kalkavan, 2020, s.85).

Katılımcıların belirttiği bir diğer husus da manevi danışmanlara verilen eğitimin niteliğinin artırılmasıdır. Daha geniş ve daha kapsamlı bir eğitim verilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Sahada daha profesyonel hizmet yürütülmesi için personele yönelik verilen eğitimin yeterliliği göz ardı edilmemelidir.

Manevi danışmanların sahada karşılaştıkları bir diğer problem ise maddi ve fiziksel yetersizliklerdir. Hemen hemen her görevli personel bunu dile getirmiştir. Katılımcılar bu iki imkânsızlığın giderilmesiyle yurtlarda yürütülen hizmetin kalitesinin artacağı konusunda görüş belirtmişlerdir.

Aybey'in (2023, s.824-825) kaleme aldığı çalışmasında da bu iki önemli eksikliğe değinilmiş, müstakil bir ödeneğin olmamasının ve gerekli biçimde tefriş edilemeyen manevi danışman odalarının süreci olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Ayrıca Aybey'in bu çalışmasında, manevi danışman kadrolarının tahsis edilememesi nedeniyle altışar aylık geçici görevlendirmelerin süreci dinamik kılmadığı saptanmıştır. Bunun yanında zaman zaman asli görev yeri olan müftülüklerden gayriresmi birtakım ek görev verilmesinden dolayı yurtlarda görev yapan personelde isteksizlik oluştuğu belirtilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

DİB, değişen ve gelişen dünyanın getirdiği gereksinimlere ayak uydurarak hizmet perspektifini genişletmiş, toplumun dini ve manevi ihtiyaçlarına cevap verme noktasında önemli adımlar atmıştır. Bu kapsamda ihtiyaca binaen farklı kurum ve kuruluşlar ile ortak hareket etme noktasında çeşitli iş birlikleri içerisinde olabilmektedir. Toplumun her kesimine hitap eden DİB, özellikle insanların manevi gelişimine de katkıda bulunmayı amaç edinmiştir. Cezaevleri, kadın konukevleri, bağımlılar gibi toplumda dezavantajlı kesime sunduğu manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetiyle de bu alandaki bireylerin topluma kazandırılmasında pay sahibidir. Bu ve buna benzer hizmetlerde bulunmak için Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi kamu kurumları ile ortak iş birliği protokolleri imzalamakta ve bu yönde sahada personeliyle hedef kitleye hizmet vermektedir.

DİB'in manevi danışmanlık hizmeti verdiği alanlardan bir tanesi de gençlere yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetidir. Gençler bir toplumun inşasının temelidir. Bu nedenle gelecek neslin sağlam olması, gençlerin manevi değerlerine bağlı olmasıyla paralellik göstermektedir. Bu nedenle DİB, gençlere yönelik sunulan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin göz ardı edilmemesi ve bu alanın boş bırakılmaması gerektiğinin bilinciyle hizmetlerini genişletmiştir. DİB, gerek kendi bünyesinde yaptığı çalışmalarla gerekse GSB kurumuyla beraber bir iş birliği içerisine girerek, gençlerin dini, manevi ve ahlaki açıdan gelişmesine katkı sunmayı

hedeflemiştir. GSB ile olan iş birliği adımlarını 2013 yılında atmış olsa da zamanla yapılan iş birliği güncellenerek işlerliğini sürdürmektedir. GSB Yurtları'nda görevli manevi danışmanlar tarafından gençlerle sosyal, kültürel, eğitim ve dini faaliyetler yapmak suretiyle onların manevi ve dini gelişimine katkı sağlanmaktadır. Ayrıca DİB, 2024 yılının ilk yarısında GSB Yurtları, TDV Yurtları, GSB Gençlik Merkezi ve Diyanet Gençlik Merkezlerinde toplam 1721 adet görevli personeli (manevi danışman) ile gençlere hizmet vermeye devam etmektedir. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2024)

Bu araştırma kapsamında, DİB'in GSB Yurtları'nda gerçekleştirdiği din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarının manevi danışmanlar tarafından nasıl değerlendirildiği araştırılmıştır. Balıkesir ili geneli görev yapan 11 manevi danışmanın özel alan ve yeterliliği, gerçekleştirdiği faaliyetlerin niteliği ve buna ek olarak göreviyle alakalı görüş ve önerileri analiz edilmiştir. Araştırma neticesinde katılımcılar uygulamanın gerekliliğini vurgulamıştır. Buna ek olarak bazı katılımcılar uygulamanın geliştirilmesi gereken yönlerine değinmişlerdir.

Manevi danışmanlar ile yapılan görüşmeler neticesinde öncelikle personelin cinsiyet, mezuniyet, alan ile ilgili özel bir çalışma yapma durumu ve görev süresi gibi özel alanlar ve yaptıkları görevle ilgili yeterlilikleri analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında görevli personelden 6'sı erkek 5'i bayandır. Ayrıca görevli personelin 1'inin doktora, 2'sinin ön lisans, 8'inin ise lisans mezuniyeti vardır. Ayrıca yaş ortalamaları çoğunlukla 25-35 olan manevi danışmanların, mesleki görev süreleri ekseriyetle 5-10 yılları arasındayken, GSB Yurtları'ndaki görev müddetleri ise genellikle 5 yılın altındadır. Alan ile ilgili olarak özel çalışma bakımından her personel kendi çapında okuma ve araştırmalar yaptığını ifade etmiştir. Akademik olarak ise sadece bir personel yüksek lisans eğitimine devam ettiğini belirtmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilerden hareketle yurtlarda görevlendirilen personelin olabildiğince genç ve hitap ettikleri kitle ile arada kuşak çatışmasının yaşanmayacağı yaş gruplarından olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan görüşmeler neticesinde görevli personel tarafından gençlerin ilgisine göre farklı manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin yürütüldüğü saptanmıştır. Özellikle gençlerin aktif olduğu faaliyetler düzenlenmeye çalışılmış, onları da sürece dâhil edip manevi gelişimlerine katkı sunulmuştur. Manevi danışmanlar, gençlerle gerek yurdun sosyal alanlarında gerekse odalarında buluşarak iletişim halinde olmuş,

böylelikle gençlerin manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerine katılmalarını sağlamışlardır. Bazı katılımcılar, gençlerle aralarında bir bağ oluşturmada sosyal medyanın da faydasının olduğunu dile getirmiştir.

Görüşme gerçekleştirilen personelin büyük çoğunluğu, gençlerin manevi danışmanlık birimine uğramasının en büyük etkenlerinden bir tanesinin gençlerin burada kendilerini aile ortamında hissetmesi olarak dile getirmişlerdir. Buraya gelip manevi danışman ile bir bardak çay içip muhabbet etmesinin ruhsal anlamda öğrenciye iyi geldiği ve arkadaşlarına da bu konudan bahsedip onları da manevi danışmanlık birimine sevk ettiği katılımcılar tarafından gözlemlenmiştir.

Manevi danışmanlık birimine gelen gençlerin ruhsal ve sosyal açıdan iyilik halinin artarak devam ettiğinin katılımcılar tarafından gözlemlendiği aktarılmıştır. Bazı katılımcılar, gençlerden bazılarının ilk bakışlarda dini kurallar açısından sosyal hayatlarının çok uygun olmadığı lâkin söz konusu gençlerin manevi danışmanlık birimiyle tanıştıktan sonra kendilerini muhasebeye alıp hayatlarına ve hayatındakilere daha dikkat ettiğini somut şekilde gördüklerini söylemişlerdir. Ayrıca son zamanlarda gençlerde hızla yayılan inanç konularındaki belirsizliklerin yurttan kalan bazı öğrencileri de etkilediği ve gençlerin bu konular hakkında şeffaf ve sağlıklı bilgi almak için manevi danışmanlık birimine uğradığı katılımcılarca aktarılmıştır.

Katılımcılar, yurttan yürütülen manevi danışmanlık hizmetinin sadece salt dini bir yaklaşımla yapılmadığını, gençlerle karşılıklı diyalog ve empatiye dayalı bir bakış açısının da olduğunu belirtmişlerdir. Bazı manevi danışmanlar, gençlerle Kur'an-ı Kerim atölyesi yapmanın yanında halı saha maçı yapmanın da gençlerle olan ilişkisini sosyal açıdan geliştirdiğini vurgulamıştır. Katılımcılar ayrıca manevi danışmanlık uygulamalarını sadece kurs, atölye gibi eğitim faaliyetleri esnasında değil, onlarla yapılan sosyal etkinliklerde din-ahlak-değer eğitimi verdiklerini belirtmişlerdir. Fakat manevi danışmanların çoğu, maddi imkânsızlıklardan dolayı gençlerle yapılan bazı etkinliklerin yetersiz kaldığını belirterek ölçü dâhilinde maddi olanakların sağlandığı zaman daha çok sosyal etkinlikler yapmak suretiyle gençleri tehlikelerden uzak tutabileceklerini dile getirmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde katılımcıların tamamı, gençler ile din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları gerçekleştirdiğini beyan etmiştir. Din-ahlak-değer eğitimi

uygulamalarını kendilerine verilen yıllık plan çerçevesinde yurdun eğitim işlerinden sorumlu görevli personeliyle bir iş birliği içerisinde hareket ederek ve gençlerin talepleri doğrultusunda belirledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Manevi danışmanlarca din-ahlak-değer eğitimi esnasında özellikle gençlerin sosyal yönünü geliştiren mevzular ile ahlak ve inanç konularının işlenmesine ağırlık verilmiştir. Bu eğitim faaliyetleri esnasında DİB'in yayınları referans kabul edilmiş ve DİB'in gençlik hakkında yazılan eserleri daha çok kullanılmıştır. Ayrıca katılımcılar din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerinde ortamın etkisini de dile getirmişlerdir. Buna göre bazı katılımcılar yurt ortamını tercih ederken, bazı katılımcılar ise ortam farklılığının gençler üzerinde olumlu tesirinin olduğunu belirtmişlerdir. Buna ilaveten katılımcılar, yapılan din-ahlak-değer eğitimi faaliyetlerinin gençler üzerinde olumlu etki bıraktığını gerek kendi gözlemleriyle gerekse gençlerin sosyal hayatına yansımaları ile müşahade etmişlerdir. Bunun yanında katılımcılar, üstlenilen manevi danışmanlık görevi boyunca kendini sürekli yenilemek ve geliştirmek gerektiğini vurgulamışlardır. Gençlerden gelen beklenti ve sorunlara karşı yeterli ve tatmin edici cevaplar vermek için bilgi ve birikim açısından değişime ayak uydurmanın gerekliliğini dile getirmişlerdir.

Katılımcılar, görevli oldukları yurtda gençlere yönelik birçok din-ahlak-değer eğitimi faaliyetleri yürüttüklerini belirtmiş ve yapılan bu faaliyetler 5 başlık altında incelenmiştir. Bunlar atölye ve kurslar, kariyer buluşmaları, özel gün ve gecelerde yapılan faaliyetler, bireysel ve toplu etkinlikler, dini ve kültürel etkinlikler olmak üzere gruplandırılmıştır. Katılımcılar sayılan bu faaliyet gruplarının hemen hepsinden imkânlar ve şartlar nispetinde uygulamalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Özellikle sayılan faaliyetlerin, manevi danışman ile öğrenci arasında önemli bir köprü olduğu ve aradaki bağı güçlendiren bir unsur olduğu dile getirilmiştir. Yurt yönetimi ile ortak hareket ederek planlanan bu uygulamaların gençlerin dini ve sosyal ilişkilerini güçlendirmesi sayesinde katılımın zamanla genişlediği belirtilmiştir.

Katılımcılar yukarıda belirtilenlere ek olarak sahada karşılaştıkları bazı problemleri ve bunlara yönelik çözüm yollarını da dile getirmişlerdir. Öncelikle manevi danışmanlık görevi verilen personelin oryantasyon eğitiminin sıkıştırılmış bir programdan ziyade daha verimli ve kaliteli bir eğitim olması gerektiği dile getirilmiştir. Ayrıca görevli olan personelin sürekli değişmesinin, devamlılığın

olmamasının verilen hizmette sektelere neden olduğu belirtilmiştir. Bazı yurtlarda fiziki imkânsızlıkların yaşanması, yurt idaresinin manevi danışmana olan yaklaşımından doğan problemler, maddi yetersizliklerin olması ve personele bağlı oldukları müftülüklerce tatil veya diğer günlerde ara ara gayriresmi görevler verilmesi gibi etmenler, manevi danışmanların sahada karşılaştıkları sorunlar olarak saptanmıştır.

Aşağıda DİB'in GSB Yurtları'nda yürüttüğü manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik yurttaki görevli manevi danışmanlarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular neticesinde çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Sunulan önerilerin manevi danışmanların sunduğu hizmetin din-ahlak-değer eğitimi faaliyetleri noktasında verimliliği artıracağı düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

- Görevli personel tarafından manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetinin, uygulama noktasında dini danışmanlıktan farklı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.
- Manevi danışmanların, yürüttükleri görevde uzmanlaşmaları için din eğitimi ya da din psikolojisi alanlarında lisansüstü çalışmalara yönlendirilmesi sağlanabilir.
- Görevlendirmelerde istikrar probleminin yaşanmaması adına görevlendirmelerin süresi minimum iki ya da üç yıl olacak şekilde planlanabilir.
- Manevi danışmanın mekânsal açıdan yurt içerisinde ulaşılabilir olması en önemli konulardandır. Bu yüzden manevi danışmanlık odası, imkânlar dâhilinde biraz daha göz önü mevkiilerde bulunmalıdır. Odanın tefrişatı ise gençlere hitap eder şekilde düzenlenmelidir. Ayrıca odada gerekli teknolojik ekipman da bulundurulmalıdır.
- Manevi danışmanlık birimine görevlendirme yapılırken ilahiyat/İslami ilimler fakültesi mezuniyetinin yanında psikoloji ve sosyoloji eğitimi almış personel var ise görevlendirme hususunda bu personeller tercih edilebilir. Ayrıca görevlendirme yapılan personelin yaşının çok büyük olmamasına dikkat edilmesi gençler ile görevli arasında yaşanabilecek kuşak çatışmasının önüne geçecektir.

- Yürütülen hizmetlerin kalitesini arttırmak için verilen eğitim sadece eğitim-öğretim yılı başında değil, yıl içerisinde belli dönemlerde online (çevrimiçi) olarak da yapılabilir.
- Görevli personelin yurt yönetimi ile fikrî zıtlıklardan kaynaklı ve sunulan hizmeti aksatacak problemler yaşamamasının, idari açıdan çeşitli denetim ve gözetimler ile önüne geçilebilir.
- Personelin görevli olduğu yurt, şehrin dışında ya da evine uzak ise görevlendirme usul ve esaslarında belirtilen yol ücretinin personelin mağduriyetinin önüne geçilmesi açısından zamanında ödenmesi göz ardı edilmemelidir.
- Müftülüklerce manevi danışmanlara asli görevlerinin dışında zaman zaman ek görevler verildiğinden dolayı müftülüklerin, zaruri haller dışında manevi danışman görevlendirme usul ve esaslarına bağlı kalmaları sağlanmalıdır.
- Yurtta görevli manevi danışmanlara periyodik olarak belirlenen etkinlikler kapsamında öğrencilere ikram edilmek üzere gıda ve ihtiyaca binaen öğretim materyali yardımı yapılabilir. Bununla birlikte çeşitli etkinliklerde kolaylık sağlayacak maddi imkânlar geliştirilebilir.
- Manevi danışmanın gerçekleştirdiği din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarının yurtta kalan öğrenciler tarafından bilinirliğinin ve gençlerin katılımının artması için yurt idaresi tarafından gerekli tanıtım ve yönlendirmelerde bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Altaş, N. ve Köylü, M. (Ed.). (2017). *Dinî danışmanlık ve din hizmetleri*. (3. baskı). İstanbul: DEM Yayınları.
- Altıntaş, M. E. (2018). Hastanelerde gerçekleştirilen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri üzerine nitel bir araştırma (kayseri örneği). *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (11), 221-256.
- Aybey, S. (2023). Manevi danışmanlıkta yeni bir alan: yükseköğretim kredi ve yurtlar kurumu. *İslami İlimler Araştırmaları Dergisi*, (34), 809-830.
- Ayten, A. ve Özkan, A. (2020). *Hastanelerde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. (2. baskı). Ankara: DİB Yayınları.
- Ayten, A., Koç, M. ve Tınaz, N. (Ed.) (2016). *Manevi danışmanlık ve rehberlik (cilt-1)*. İstanbul: DEM Yayınları.
- Bilgin, B. (1988). *Eğitim bilimi ve din eğitimi*. Ankara: Ankara İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Bulut, A. (2018). *Din eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışmanlık*. (4. baskı). Ankara: DİB Yayınları.
- Bozkaya, T. (2023). *Pozitif psikoloji bağlamında din eğitimi temelli manevi danışmanlık*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Coşkun, F. (2022). Dünden bugüne manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri. *Akademik Araştırmalar Yıllığı*, (5), 71-91.
- Çanakcı, A. A. (2019). "Cumhuriyet dönemi örgün ve yaygın din eğitimi". Kırmızı, B. ve İşigüzel, B. (Ed.). *Türkiye vizyonu multidisipliner çalışmalar 2019*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Çınar, F. (2018). Yaşlı ve engelli bireylerde manevi bakımın önemi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 35-49.
- Çiltaş, Ç. (2019). *Kadın konukevi hizmeti almakta olan kadınların psikolojik dayanıklılık ile umut düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek

Lisans Tezi. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Diyanet İşleri Başkanlığı. (2021). Diyanet işleri başkanlığı 2020 yılı idare faaliyet raporu. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Diyanet İşleri Başkanlığı. (2024). Diyanet işleri başkanlığı 2023 yılı idare faaliyet raporu. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Doğan, R. ve Ege, R. (ed.). (2017). *Din eğitimi*. (5. baskı). Ankara: Grafiker Yayınları, 87-112.

Düzgüner, S. ve Ayten, A. (2021). *Manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri temel bilgiler kılavuzu*. (3. baskı). Ankara: DİB Yayınları.

Düzgüner, S. ve Soykök, M. (2021). *Gençlere yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. (3. baskı). Ankara: DİB Yayınları.

Düzgüner, S. ve Telek, S. (2020). *Huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. (2. baskı). Ankara: DİB Yayınları.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as. (1992). *Sünen-i Ebî Dâvûd*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Ergin, D. Y. (1991). Örnekleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (3), 111-124.

et-Tirmizî, Muhammed b. İsâ. (1992). *Sünen-i Tirmizî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Gülmez, Ç. ve Yenen, H. (2020). *Kadın konukevlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. (2. baskı). Ankara: DİB Yayınları.

Gündüz, M. M. (2020). Gelişim özellikleri doğrultusunda gençliğin din eğitimi. *Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*. 12(4), 1092-1117.

Gürsu, O. ve İşbilen, N. (2020). *Bağımlılara yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. (2. baskı). Ankara: DİB Yayınları.

Işık, H. ve Karaman, K. (2020). *Ceza infaz kurumlarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. (2. baskı). Ankara: DİB Yayınları.

İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd. (1992). *Sünen-i İbn Mâce*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

- Kalkavan, F. (2020). *Yükseköğrenim kredi ve yurtlar kurumu'nda görev yapan diyanet işleri başkanlığı personelinin din ve değerler eğitimi faaliyetlerine dair bir inceleme: istanbul ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kanun No. 633, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi (02.07.1965), Erişim Tarihi (06.05.2023).
- Karagöz, S. ve Böke, E. G. (2020). *Aile ve dini rehberlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. Ankara: DİB Yayınları.
- Karakuş, B. (2018). *Türkiye'de yaşlılara yönelik hizmetler, kurumsal yaşlı bakımı ve kurumsal yaşlı bakımında illerin durumu*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.
- Kaya Göktepe, A. ve Coşkunsever, A. (2020). *Çocuk evi, çocuk evleri sitesi ve çocuk destek merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. (2. baskı). Ankara: DİB Yayınları.
- Kesgin, H. (2019). Manevi destek hizmetleri ve diyanet işleri başkanlığı. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 557-571.
- Keyifli, Ş. (2013). Eğitim ve din eğitimi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 103-126.
- Koç Kanca, H. (2019). Kurum bakımı altındaki çocuklara yönelik din hizmetleri. *Diyanet İlmî Dergi*, (55), 121-153.
- Koç, M. (2021) Diyanet işleri başkanlığı'nın öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri (2013-2021): sınırlılıklar ve bir eğitim programı önerisi. *Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, (3), 135-201.
- Köylü, M. ve Oruç, C. (2023). *Gençlik dönemi din eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kula, N. (2009). *Engelliler ve engelli ailelerine yönelik hizmetler (4. Din şûrası)*. Ankara: DİB Yayınları.
- Kula, N. ve Sel, S. (2020). *Engellilere yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. (2. baskı). Ankara: DİB Yayınları.

- Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meâl)* (1983). Ankara: DİB.
- Maçın, H. ve Çevik, M. ve Akay, A. (2020). Üniversite öğrencilerinin manevi danışmanlık ve dinî destek ihtiyacı: adıyaman üniversitesi örneği. *İslami İlimler Araştırmaları Dergisi*, (1), 38-54.
- Martı, H. (2019). Din ve maneviyat desteğiyle hayatı yaşanılır kılmak. *Diyanet Aylık Dergi*. (338), 6-9.
- Okumuşlar, M. (2017). “Din eğitiminin bilimselleşmesi”. Doğan, R. ve Ege, R. (Ed.). Din eğitimi. (5. baskı). Ankara: Grafiker Yayınları, 61.
- Özkan, A. (2019). *Türkiye’de sağlık hizmetlerinde manevi danışmanlık: bir karma yöntem araştırması*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sözcün, Z. (2017). Dinî danışma ve rehberliğin hayatımızdaki yeri ve önemi. *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, 3(1), 208.
- Toprak, H. (2017). Türkiye cumhuriyeti’nde dinî kurumsallaşma: diyanet işleri başkanlığının kuruluşu. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 14(51), 217-233.
- Türnüklü, D. A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (24), 543-559.
- Ulusoy, K. (2010). Değer eğitimi: davranışçı ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan tarih programlarında değer aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 32-51.
- Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, Ş. (2023). Kredi ve yurtlar kurumunda manevi danışmanlık ve rehberlik: bilecik örneği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (28), 320-338.
- Yücel, İ. (1994). “Diyanet”, *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 9:455-460.

Http-1:

<https://mdr.sakarya.edu.tr/tr/icerik/19833/102219/anabilim-dali#:~:text=Manevi%20dan%C4%B1%C5%9Fmanl%C4%B1k%20dan%C4%B1%C5%9Fanlar%C4%B1n%20inan%C3%A7%20d%C3%BCnyalar%C4%B1n%C4%B1n,birlikte%20kullanan%20bir%20meslek%20alan%C4%B1d%C4%B1r> (Erişim Tarihi: 10.09.2024)

Http-2:

<https://sultanabdulhamidhaneah.saglik.gov.tr/TR-334231/manevi-bakim-ve-dini-danismanlik.html> (Erişim Tarihi: 10.08.2023)

Http-3:

<https://sozluk.gov.tr/?ara=e%C4%9Fitim> (Erişim Tarihi: 06.12.2023)

Http-4:

<https://sozluk.gov.tr/?ara=ahlak> (Erişim Tarihi: 06.12.2023)

Http-5:

https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/diyanet_isleri_baskanligi (Erişim Tarihi: 20.06.2023)

Http-6:

<https://dinhizmetleri.diyanet.gov.tr/sayfa/47> (Erişim Tarihi: 06.10.2023)

Http-7:

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.633.pdf> (Erişim Tarihi: 05.12.2023)

Http-8:

<https://dinhizmetleri.diyanet.gov.tr/Detay/490/%E2%80%8Bba%C4%9F%C4%B1m%C4%B1%C4%B1kla-m%C3%BCcadeleye-y%C3%B6nelik-hizmetler->
(Erişim Tarihi: 21.09.2023)

Http-9:

<https://dinhizmetleri.diyanet.gov.tr/Documents/Ye%C5%9Filay%20Protokol%C3%BC.pdf> (Erişim Tarihi: 26.10.2023)

Http-10:

<https://dinhizmetleri.diyamet.gov.tr/Detay/492/%E2%80%8Bh%C3%BCk%C3%BCml%C3%BC-tutuklu-ve-y%C3%BCk%C3%BCml%C3%BClere-y%C3%B6nelik-hizmetler-> (Erişim Tarihi: 23.09.2023)

Http-11:

<https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/4122019160046diyamet.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2024)

Http-12:

<https://www.aile.gov.tr/media/14233/2-diyamet-isleri-baskanligi-arasinda-isbirligi-protokolu-26-10-2011.pdf> (Erişim Tarihi: 17.11.2023)

Http-13:

<https://www2.diyamet.gov.tr/DinHizmetleriGenelMudurlugu/isbirligiProtokolleri/Aile%20ve%20Sosyal%20Politikalar%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> (Erişim Tarihi: 28.10.2023)

Http-14:

<https://islamansiklopedisi.org.tr/veda-hutbesi> (Erişim Tarihi: 28.10.2023)

Http-15:

<https://www2.diyamet.gov.tr/DinHizmetleriGenelMudurlugu/VaazProjeleri/Genel%20A7lik%20ve%20%C3%96nemi.pdf> (Erişim Tarihi: 22.11.2023)

Http-16:

<https://dinhizmetleri.diyamet.gov.tr/Documents/%C3%87evreme%20Duyarl%C4%B1y%C4%B1m%20Protokol%C3%BC.pdf> (Erişim Tarihi: 02.12.2023)

Http-17:

<https://dinhizmetleri.diyamet.gov.tr/Documents/%C4%B0zcilik%20Protokol%C3%BC.pdf> (Erişim Tarihi: 27.11.2023)

EKLER

EK-1: Diyanet İşleri Başkanlığı Balıkesir İl Müftülüğü İzin Belgesi

T.C.
BALIKESİR VALİLİĞİ
İl Müftülüğü

Sayı : E-52207053-202.99-5043543
Konu : Yüksek Lisans Tez Çalışma İzin Talebi

14.05.2024

Sayın Emrah BAKIRLI

İlgi : 25.04.2024 tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçeniz gereği; tez çalışmanız kapsamında ilimiz KYK Yurtlarında görev yapan manevi danışmanları ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapma isteğiniz Başkanlığımızca değerlendirilmiş olup aşağıda belirtilen hususların yerine getirilmesi şartıyla uygun görülmüştür.

Bu itibarla;

- Araştırmaya başlamadan önce katılımcıların paylaştıkları şahsi bilgilerin gizliliğinin her türlü akademik yayın ve sunumda korunmasının sağlanması ve araştırmaya katılımın zorunlu olmadığı,
- Araştırma tamamlandıktan sonra bir nüshasının Başkanlığımız Strateji Daire Başkanlığı ile paylaşılacak amacıyla il müftülüğümüze gönderilmesi hususunda bilgi ve gereğini rica ederim.

Hasan Hayri YAŞAR
İl Müftüsü

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: DF8CC702-752F-4CEE-BC2F-7B45D917E540 Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/>
Paşaalanı Mah. Mimar Sinan Cad. No:24 10020 BALIKESİR
Telefon :0 266 239 40 44-45 Faks : 0 266 243 03 86
<https://balikesir.diyagnet.gov.tr/> e-posta : balikesir@diyanet.gov.tr
KEP Adresi : balikesirmuftulugu@hs03.kep.tr
Bilgi için: Üzeyir YILDIRIM
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

EK-2: Görüşme Soruları

1. Yaşınız?
2. Cinsiyetiniz?
3. Meslek hayatındaki yılınız nedir?
4. Öğrenim durumunuz nedir?
5. Asıl görev yeriniz neresidir?
6. GSB Yurtları'nda ne kadar süredir manevi danışman olarak görev yapmaktasınız?
7. Manevi danışmanlık görevini seçme sebebiniz nedir?
8. Manevi danışmanlık ile ilgili kendinizi geliştirmek için herhangi bir üst eğitim yapıyor musunuz?
 - a. Manevi danışmanlık görevi için hizmet içi eğitim, pedagojik formasyon gibi eğitimler aldınız mı?
 - b. Katıldığınız manevi danışmanlık eğitim faaliyetlerinden ne gibi kazanımlar elde ettiniz?
 - c. Manevi danışmanlık alanıyla ilgili özel okuma ya da yürütmüş olduğunuz bir çalışma var mı? Varsa bunlar nelerdir?
9. Manevi danışmanlık birimi tarafından her öğrenciye nasıl ulaşıyorsunuz?
10. Manevi danışmanlık biriminin düzenlemiş olduğu etkinliklere katılan öğrencilerin yaş grupları ve okumuş oldukları bölümleri nelerdir?
11. Yurttaki gençlerin manevi danışmanlık birimine geliş amaçları ve beklentileri nelerdir? Düzenlemiş olduğunuz etkinliklere katılan öğrencilerin davranışlarında bir değişim görüyor musunuz?
12. Bu birime gelen gençler daha çok hangi etkinliklere ilgi göstermektedir?
13. Manevi danışman olarak fiziki ve ekonomik şartlar uygulamaları etkiliyor mu?
14. Görevli olduğunuz yurttaki ne gibi manevi danışmanlık faaliyetleri yürütmektesiniz?

15. Öğrenciler ile ne sıklıkta birebir görüşmeler gerçekleştiriyorsunuz?
16. Manevi danışmanlık birimi olarak hangi kurs/atölyeleri açtınız?
17. Manevi danışmanlık birimi tarafından dini gün ve geceler kutlanıyor mu?
18. Manevi danışmanlık birimi tarafından dini gün ve gecelerde hangi tür programlar icra ediliyor?
19. Manevi danışmanlık birimi tarafından önemli şahsiyetler (kariyer buluşması vb.) ile buluşmalar yapılıyor mu?
20. Manevi danışmanlık birimi müftülük ile beraber ne tür etkinlikler organize etmektedir? (Sabah namazı, kahvaltı, buluşma vb.)
21. Gerçekleştirdiğiniz din-ahlak-değer eğitimi uygulamaları nelerdir? Örnek veriniz.
22. Din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarının gençler üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?
 - a. Yapılan uygulamalar öğrencilerin dini bakışlarını etkiliyor mu?
23. Din-ahlak-değer eğitimi etkinliklerini nasıl belirliyorsunuz?
 - a. Bu uygulamaları belirlemede neler etkilidir?
 - b. Daha çok hangi konuları ele almaktasınız?
 - c. Uygulamalarda hangi yöntemi daha çok kullanmaktasınız?
 - d. Uygulamalarda hangi kitap/kaynaklardan yararlanıyorsunuz?
 - e. Uygulamalarda hangi materyalleri kullanmaktasınız?
24. Kullanılan yöntem, kaynak ve materyal gençlerin bu birime geliş amaçlarına katkı sağlıyor mu?
 - a. Bu süreçte eksiklikler, problemler var mı, varsa nelerdir?
25. Din-ahlak değer eğitimi daha çok hangi ortamda/ne şekilde gerçekleşmektedir? (huzurevi, hastane vs.)
 - a. Sizce hangi ortamdaki uygulamalar gençler üzerinde daha etkilidir?
26. Yapılan bu uygulamalar gençlerin beklenti ve sorunlarına yeterince karşılık verdiğini düşünüyor musunuz?

27. Uygulamalarda ve gençlerin beklenti ve sorunlarına cevap vermede kendinizi yeterli bulduğunuz uygulamalar ve yetersiz olduğunuzu düşündüğünüz uygulamalar nelerdir?
28. Din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
29. Bu konuların dışında belirtmek istediğiniz öneriler varsa yazınız.

EK-3: DİB ile Spor Genel Müdürlüğü Arasında Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslara Katılanlara İlişkin İşbirliği Protokolü (18.06.2013)

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI İLE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARASINDA KUR'AN EĞİTİM VE ÖĞRETİMİNE YÖNELİK KURLARA KATILANLARA İLİŞKİN İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

Amaç ve Kapsam

MADDE 1-

Bu protokolün amacı, Diyanet İşleri Başkanlığı'nca Kur'an Eğitim ve öğretimine yönelik açılan (A,B ve C grubu Kur'an kursları ile yaz Kur'an kurslarına katılan 07-18 yaş aralığındaki gençlere sporu sevdirmek, boş vakitlerini spor yaparak geçirmelerini sağlamak ve onların fiziksel ve sosyal aktivitelerine katılımını sağlayarak gelişimlerine katkıda bulunmaktır.

Bu protokol, Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Genel Müdürlüğü'nü kapsar.

Tanımlar

MADDE 2- Bu protokole geçen;

a) EHGM	:Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nü
b) SGM	:Spor Genel Müdürlüğü'nü
c) GSHİM	:Gençlik Spor Hizmetleri İl Müdürlükleri'ni
d) Kur'an Kursu	:Kur'an Eğitim ve öğretimine yönelik kursları

Taraflar

MADDE 3- Bu protokolün tarafları:

Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Genel Müdürlüğü'dür.

Spor Genel Müdürlüğü Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlükleri ve Spor Federasyonları aracılığı ile yükümlülüklerini yerine getirebilir.

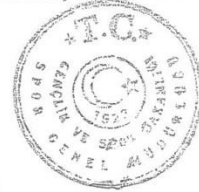
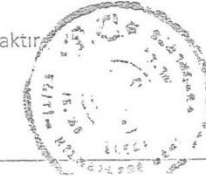
Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Yükümlülükleri

MADDE 4- Bu protokolün yürürlüğe girmesi ile;
Diyanet İşleri Başkanlığı;

İl ve İlçe müftülüklerinde proje uygulamasından sorumlu kişiler görevlendirecek ve iletişim bilgilerini SGM'ye bildirecektir.

Kur'an kursları programları SGM'ye bildirilecektir.

- a- İl/ilçe müftülükleri tanıtım çalışmaları yapacaktır.

- b- Katılım ve kayıt olacaktır.
- c- Proje tarihi ve saatlerini belirleyecektir.
- d- Ulaşım il/ilçe Müftülüklerince sağlanacaktır.
- e- Spor kulübü olmayan il ve ilçe Müftülükleri kulüp kurulmasını sağlayacaktır.
- f- Kursa katılanlara kulüpler aracılığı ile lisans çıkaracaktır.
- g- Diyanet İşleri Başkanlığı camileri ve Kur'an kurslarını belirleyecektir.
- h- Spor Genel Müdürlüğü tarafından verilen malzemelerin sporculara ve organizasyonda yer alan diğer görevlilere dağıtımını sağlayacaktır.
- i- Spor Genel Müdürlüğü tarafından verilen malzeme ve çalışmaların yapılacağı Kur'an kurslarında uygun alanların oluşturulmasını sağlamakla yükümlüdür.

Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı, bu protokol kapsamındaki yapılacak faaliyetlerin, projelerin vb. etkinliklerin gerçekleştirilmesine katkı sağlamak amacıyla, uygun bulunduğu Kurum, Kuruluş, firma ve şahıslarda sponsorluk anlaşmaları yapabilecektir.

Spor Genel Müdürlüğü'nün Yükümlülükleri:

MADDE 5- Bu protokolün yürürlüğe girmesi ile Spor Genel Müdürlüğü;

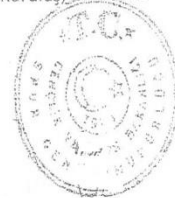
İl ve ilçe müdürlüklerinde proje uygulamasından sorumlu kişiler görevlendirecek ve iletişim bilgilerini SGM'ye ve Diyanet İşleri Başkanlığı EHGM'ye bildirecektir.

İl müdürlükleri hangi spor dallarının Kur'an kurslarında yer alacağına tesis, antrenör vb. etkenler doğrultusunda karar verecektir.

Ayrıca:

1. Kullanılacak spor alanlarının belirlenmesi,
2. Katılım ve kayıt,
3. Proje tarihi ve saatlerinin belirlenmesi,
4. Spor alanlarının tahsisi ve hazırlanması, (GHSİM tesislerinin kullanılması düşünülmektedir.)
5. Sağlık,
6. Ulaşım,
7. Güvenlik, (spor alanlarındaki güvenliği GSHİM tarafından sağlanacaktır.)
8. İlgili spor federasyonları, il müdürlükleri ve kulüpler aracılığı ile malzeme temini sağlanması,
9. Diyanet İşleri Başkanlığının talebi doğrultusunda din görevlilerinin antrenör eğitiminden faydalanmalarının sağlanması,
10. Kur'an kurslarında görev alan personele sportif ve "Kur'an Kurslarında Spor Yapıyoruz" projesine yönelik eğitim seminerlerinin verilmesinin sağlanması,
11. Eğitim verilen Kur'an kurslarındaki katılımcılar arasında, kurs sonunda talepler ve imkânlar doğrultusunda bir turnuva düzenlenmesi gibi görevlerle yükümlüdür. Spor Genel Müdürlüğü, bu protokol kapsamındaki yapılacak faaliyetlerin, projelerin vb. etkinliklerin gerçekleştirilmesine katkı sağlamak amacıyla, uygun bulunduğu Kurum, Kuruluş, firma ve şahıslarla sponsorluk anlaşmaları yapabilecektir.

Değişiklik Hükümleri:

MADDE 6- Taraflar karşılıklı mutabakat sağlayarak, bu protokoide değişiklik ve ilave yapabilir. Gerekğinde bu protokolü yürürlükten kaldırabilirler.

YÜRÜRLÜK:

MADDE 7- Bu protokol; Spor Genel Müdürlüğü ve Diyanet İşleri Başkanlığı Makamlarınca uygun bulunup, taraflarca imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

YÜRÜTME

MADDE 8- Bu protokol hükümlerini taraflar yürütür.

18/06/2013

Spor Genel Müdürlüğü

Ömer ALTUNSOY
Genel Müdür V.

Diyanet İşleri Başkanlığı

Kadir DİNÇ
Eğitim Hizmetleri Genel Müdürü V.

EK-4: T.C. Başbakanlık DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile T.C. GSB Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne Bağlı Yurtlarda Kuran Eğitim Ve Öğretimi Kursu Açma İşbirliği Protokolü (28.11.2013)

T.C. BAŞBAKANLIK DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI EĞİTİM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İLE T.C. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI YÜKSEK ÖĞRENİM KREDİ VE YURTLAR KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE BAĞLI YURTLARDA KUR'AN EĞİTİM VE ÖĞRETİMİ KURSU AÇMA İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

Protokolün Amacı

Madde 1- Kur'an-ı Kerim öğrenme ve İslam Dininin inanç, ibadet ve ahlak esasları ile Hz. Peygamberin hayatı ve örnek ahlakı hakkında dini bilgiler alma ihtiyacı duyan ve bu hizmetten yararlanmak isteyen gerek yurtlarda barınan öğrencilerin gerekse yurt çalışanlarının taleplerini karşılamak.

Protokolün Konusu

Madde 2- Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu bünyesindeki yurtlarda barınan öğrencilerin ve çalışanların Kur'an-ı Kerim ve dini bilgiler alma taleplerini karşılamak amacıyla il/ilçe müftülükleri tarafından kurslar düzenlemek.

Dayanak

Madde 3- Bu Protokol, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek, 07.04.2012 tarih ve 28257 Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği ile 16.08.1961 tarihli ve 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kuruluş Kanunu, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler Statüsü'nün ilgili maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Taraflar

Madde 4- Bu protokol, Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü arasında yapılmıştır. Tarafların her türlü tebligat ve haberleşme adresleri aşağıda belirtilmiştir:

- a) T.C. BAŞBAKANLIK DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Adres : Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulv. No : 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Telefon : 0312 295 80 59
Faks : 0312 287 68 59
- b) T.C. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü
Adres : Söğütözü Mah. 2176 Sok. No:25 Çankaya/Ankara
Telefon : 0312 551 60 00
Faks : 0312 551 65 7

Tanımlar

Madde 5- Protokol metninde kullanılan;

- a) **EHGM:** Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,
- b) **YURTKUR:** Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğünü,
- c) **Bölge Müdürlüğü:** Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Bölge Müdürlüklerini,
- d) **Müftülükler:** İl ve ilçe müftülüklerini,
- e) **Yurt Müdürlüğü:** Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurt Müdürlüklerini,

Sorumluluk

Madde 6- Bu protokolün yürütülmesinde taraflar kendi alanlarıyla ilgili hususlarda yetkili ve sorumludur. Söz konusu protokolle ilgili;

- a) Merkezde sorumlu birimler: Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı;
- b) Taşrada sorumlu birimler: Müftülükler ile YURTKUR Bölge Müdürlükleri ve Yurt Müdürlüklerinden oluşur.
- c) Her eğitim öğretim yılı sonunda protokol kapsamında taraflar arasında değerlendirme toplantısı yapılacaktır.

EHGM ile müftülükler tarafından yapılacak iş ve işlemler

Madde 7- Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile müftülükler tarafından;

- a) Yurtlarda barınan öğrencilerin ve çalışanların Kur'an öğrenme ve dini bilgiler alma taleplerini müftülüklerce karşılamak,
- b) Talepte bulunanların sayısı en az 12 ve üzerinde olması durumunda; ihtiyaçları karşılamak üzere YURTKUR binalarında açılan D Grubu Kurslara, Kur'an Kursu Öğreticisi görevlendirmek,
- c) Öğretici görevlendirmelerinde kadrolu ve sözleşmeli öğreticiler öncelikli olarak görevlendirilir. Vekil veya geçici olarak görevlendirilecek öğreticilerde ise İlahiyat Fakültesi mezunu, sonra İlahiyat Ön lisans, daha sonra İmam Hatip Lisesi Mezunu Hafız olan öğretici sıralaması göz önünde bulundurularak görevlendirme yapmak,
- d) Açılacak D Grubu Kurslarda İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları Öğretim Programlarını uygulamak,
- e) Programların içeriğinde Kur'an-ı Kerim (öğrenme, tecvitli okuma, güzel okuma ve ezber, ezber ve anlam) ve Dini Bilgiler (itikat, ibadet, ahlak, siyer, tefsir, hadis, arapça) eğitimi ve öğretimini vermek,
- f) Yurtlarda açılacak kurslar ve programlar hakkında bilgiler vermek amacıyla müftülük personeli ve kurs öğreticileri tarafından, bölge müdürlüklerinde / yurt müdürlüklerinde tanıtım etkinlikleri düzenlemek,

- g) Başkanlık yayınlarından Kur'an-ı Kerim, ilmihal, Diyanet Aylık Dergi vb. yayınları, yurt müdürlükleri bünyesinde barınan öğrencilere ücretsiz sunmak,
- h) Kutlu Doğum Haftası, Camiler haftası, Mevlana Haftası, Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma vb. etkinlikleri bölge müdürlükleri / yurt müdürlükleri ile işbirliği içerisinde yurt binalarında veya belirlenen diğer mekanlarda düzenlemek,
- i) Talepleri karşılamak üzere kursların düzenleneceği yeri, bölge müdürlükleri / yurt müdürlükleri ile il / ilçe müftülükleri tarafından koordineli bir şekilde eğitim öğretime hazır hale getirmek,

YURTKUR ile bölge ve yurt müdürlükleri tarafından yapılacak iş ve işlemler

Madde 8- Yurtlarda barınan öğrenciler ile çalışanların İslam dini bilgilerini alma ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla;

- a) Kur'an-ı Kerim öğrenme, İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esasları ile Hz. Peygamberin hayatı ve örnek ahlakı hakkında dini bilgiler alma ihtiyacı duymakta olup ve bu hizmetten yararlanmak isteyen gerek yurtlarda barınan öğrencilere gerekse personele konunun uygun görülen araçlarla duyurulmasını sağlamak,
- b) Verilecek öğretim programlarının haftanın yedi günü, sabah 07 akşam 23 saatleri arasında olabileceği ve sunulan programlarda sınav dönemi vb. etkinliklerin göz önünde bulundurulacağı hususlarını duyurmak,
- c) Yurtlarda açılacak kurslar ve programlar hakkında bölge/yurt müdürlüklerinde tanıtım etkinliklerinin düzenlenebilmesi için her türlü ortamı hazırlamak,
- d) Yurtlarda barınan öğrencilerin ve çalışanların Kur'an öğrenme ve dini bilgiler alma taleplerini müftülüklere bildirmek,
- e) Talepleri karşılamak üzere kursların düzenleneceği yeri, yurt müdürlükleri ile il / ilçe müftülükleri tarafından koordineli bir şekilde eğitim öğretime hazır hale getirmek,
- f) Yurt binalarında veya belirlenen diğer mekanlarda Kutlu Doğum Haftası, Camiler Haftası, Mevlana Haftası, Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma vb. etkinlikleri müftülükler ile işbirliği içerisinde düzenlemek.

Değişiklik hükümleri

Madde 9- İhtiyaç duyulması halinde taraflar karşılıklı mutabakat sağlayarak, bu protokolde değişiklik ve ilave yapabilir.

Protokolün süresi

Madde 10- Bu protokol herhangi bir süreyle sınırlanmamıştır. Ancak yazılı mutabakat sağlanması halinde protokol sona erer.

Yürütme

Madde 11- Bu protokol hükümlerini Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Gençlik ve Spor Bakanlığı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü yürütür.

Yürürlük

Madde 12- Bu protokol; 12 (on iki) madde ve 5 (beş) sayfadan ibaret olup 28/11/2013 tarihinde iki nüsha olarak imzalanıp yürürlüğe girmiştir.

Prof. Dr. Recep KAYMAKCAN
Gençlik ve Spor Bakanlığı
Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu
Genel Müdürü

Prof. Dr. Ali ERBAŞ
Başbakanlık
Diyanet İşleri Başkanlığı
Eğitim Hizmetleri Genel Müdürü

**EK-5: T.C. Başbakanlık DİB ile T.C. GSB Arasında İşbirliği Protokolü
(26.02.2015)**

**T.C. BAŞBAKANLIK DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI İLE T.C. GENÇLİK VE SPOR
BAKANLIĞI ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ**

AMAÇ

Madde 1- Bu Protokolün amacı; sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle, gençlerin beden ve ruh sağlıklarına, manevi gelişimlerine katkıda bulunmak, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda, yurtlarda, spor tesislerinde, kamplarda ve gençlik merkezlerinde Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatında görevli olan personelin, moral, motivasyon ve manevi rehberlik sağlaması, din ve değerler eğitimi vermesi, din hizmeti sunmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

KAPSAM

Madde 2- Bu Protokol, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı yurtlar, spor tesisleri, kamplar ve gençlik merkezlerinden faydalanan gençlerin Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı müftülüklerden kendilerine yönelik sunulacak olan hizmetler ile Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an kursları, Yaz Kur'an kursları ve Müftülük hizmetlerinden istifade eden gençlere sporu sevdirmek, serbest vakitlerini spor yaparak geçirmelerine, onların fiziksel ve sosyal aktivitelere katılımlarına yönelik hizmetleri kapsamaktadır.

DAYANAK

Madde 3- Bu protokol, 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği ile 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat Görevleri Hakkında Kanun hükmünde Kararname ile 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Gençlik Merkezleri Yönetmeliği, 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kuruluş Kanunu, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler Statüsünün ilgili maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

TARAFLAR VE YETKİLİ BİRİMLER

Madde 4- Bu protokolün tarafları Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Protokol kapsamındaki iş ve işlemlerin yürütülmesinde merkezde Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı, taşradaki işlemlerin yürütülmesinde ise Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlükleri, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı Bölge ve Yurt Müdürlükleri ile İl ve İlçe Müftülükleri yetkili ve sorumludur.

TANIMLAR

Madde 5- Bu Protokolde adı geçen;

Bakanlık	: Gençlik ve Spor Bakanlığını,
Başkanlık	: Diyanet İşleri Başkanlığını,
Taşra Teşkilatı	: Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerini, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Bölge ve Yurt Müdürlüklerini,
Müftülük	: Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı İl ve İlçe Müftülüklerini,
Müftülük Personeli	: Müftü, müftü yardımcısı, şube müdürü, vaiz, uzman ve dini yüksek öğrenim görmüş diğer personeli ifade etmektedir.

YÜKÜMLÜLÜKLER

Madde 6- Bu protokol hükümlerinin yürütülmesinde tarafların yükümlülükleri şunlardır:

A- T.C. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI YÜKÜMLÜLÜKLERİ:

- 1- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde yürütülen eğitim faaliyetlerinden “Kur’an Eğitimi Kursları, Din ve Değerler Eğitimi Kursları, Arapça, Osmanlıca vb. dil kursları” ile benzeri faaliyetlere katkı sağlayacak müftülük personelini talep etmek,
- 2- Başkanlıkça düzenlenen Kutlu Doğum Haftası, Camiler Haftası, milli/dinî gün ve geceler gibi zaman dilimlerindeki etkinliklerin Bakanlığa bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde müftülüklerle işbirliği içerisinde yapılmasını sağlamak,
- 3- Tarihi camilere, kültürel ve dinî mekânlara gezi düzenlenmesi konusunda müftülüklerle işbirliği yapmak,
- 4- Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur’an Kursları, Yaz Kur’an Kursları ve Müftülük hizmetlerinden istifade eden çocuk ve gençlere, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda, spor tesislerinde ve gençlik merkezlerinde spor eğitimi vermek, bedensel ve ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmak,
- 5- Gençlik ve Spor Bakanlığınca yürütülen her türlü spor ve gençlik faaliyetlerine katılanların manevi gelişimine destek sağlamak için müftülüklerle ortaklaşa programlar düzenlemek,
- 6- Gençlerimizin kendine güvenen bireyler olmalarını sağlamak, atacakları adımlarda onlara yol göstermek ve onları yeni ufuklara taşımak amacıyla gerçekleştirilen Gençlik Kampları Lider Eğitimlerine, spor branşları antrenörlük ve hakemlik kurslarına Diyanet İşleri Başkanlığı personelinden şartları tutan kişilerin katılımını sağlamak ve başarılı olanlara liderlik sertifikası, antrenörlük ve hakemlik belgesi vermek,
- 7- Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası faaliyetlere katkı sağlayabilecek olan müftülük personelini ihtiyaç halinde talep etmek.

B- T.C. BAŞBAKANLIK DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YÜKÜMLÜLÜKLERİ:

- 1- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde yürütülen eğitim faaliyetlerinden “Kur’an Eğitimi Kursları, Din ve Değerler Eğitimi Kursları, Arapça, Osmanlıca vb. dil kursları” ile benzeri faaliyetlere katkı sağlayacak müftülük personelini ilgili kurum ve tesislerde görevlendirmek,
- 2- Önemli gün ve haftalarda, Bakanlığa bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde düzenlenecek olan ve Başkanlığın görev alanlarına giren Kutlu Doğum Haftası, Camiler Haftası, milli/dinî gün ve geceler gibi zaman dilimlerinde talep edilmesi halinde müftülük personelini görevlendirmek,
- 3- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda yer alan ve milli kültürün en önemli kaynaklarını teşkil eden kütüphaneler ile ortaklaşa düzenlenecek faaliyetlere katılan gençlere Başkanlık yayınlarından uygun olanları ücretsiz olarak vermek,
- 4- Gençlik Kampları Lider Eğitimlerine, spor branşlarına, antrenörlük ve hakemlik eğitim kurslarına Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin şartları tutan kişilerin katılımını teşvik etmek,
- 5- Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası faaliyetlere katkı sağlayabilecek olan müftülük personelini talep edilmesi halinde görevlendirmek.

C- ORTAK YÜKÜMLÜLÜKLER:

- 1- Ülkemiz gençliğinin serbest zamanlarını sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle değerlendirmek ve onların manevi gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla, Bakanlık ve Başkanlıkça düzenlenecek faaliyetlerde işbirliği yapmak,
- 2- Protokole konu iş ve işlemlerle ilgili planlama, uygulama, izleme, raporlama ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, yönetici seviyesinde görevlendirilecek sorumlu kişilerin iletişim bilgilerini ve düzenlenecek programları merkez ve taşrada ilgili kurumun yetkililerine bildirmek,
- 3- Gençlerin manevi gelişimine katkı sağlamak amacıyla eşgüdüm içerisinde gençlere yönelik umre programları düzenlemek,
- 4- İki kurum arasında ortak düzenlenecek proje ve etkinliklerde her iki kurumun imkanlarından yararlanmak,
- 5- Kurumların ihtiyacı ve talebi doğrultusunda karşılıklı olarak görevlendirilen personelin görevli ve/veya izinli sayılmasını sağlamak,
- 6- İki kurumu ilgilendiren ortak konularda proje ve faaliyetlerin daha etkili olabilmesi için gerekirse ortak bir komisyon oluşturmak,
- 7- Gençlik ve Spor kulüplerinin kurulmasını teşvik etmek ve desteklemek.

YÜRÜTME

Madde 7- Bu Protokol hükümleri Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülür.

DEĞİŞİKLİK HÜKÜMLERİ

Madde 8- Bu Protokol belli bir süre ile sınırlanmamıştır. Taraflar karşılıklı mutabakat sağlayarak protokolde değişiklik ve ilave yapabilir, gerektiğinde bu protokolü yürürlükten kaldırabilirler.

DİĞER HÜKÜMLER

Madde 9- İşbu protokol, Bakanlığa bağlı kurum ve kuruluşlar ile Başkanlık birimleri arasında imzalanan protokolleri kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Madde 10- Bu protokol 4 (dört) sayfa ve 10 (on) madde halinde düzenlenmiş olup taraflarca imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

İşbu Protokol 26 Şubat 2015 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet GORMEZ
Diyanet İşleri Başkanı

Akif Çağatay KILIÇ
Gençlik ve Spor Bakanı

EK-6: GSB ile DİB Arasında İşbirliği Protokolü (09.12.2019)

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI İLE DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

AMAÇ VE KAPSAM

Madde 1- Bu protokolün amacı; sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle, gençlerin beden ve ruh sağlıklarına, manevi gelişimlerine katkıda bulunmak üzere Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda, yurtlarda, spor tesislerinde, kamplarda ve gençlik merkezlerinde, çocuk ve gençler ile çalışanlara, Diyanet İşleri Başkanlığı personeli tarafından manevi danışmanlık ve din hizmeti sunulması, Kur'an-ı Kerim, din ve değerler eğitimi vb. verilmesi ile Diyanet İşleri Başkanlığının gençlik çalışmalarına katılan gençler ile Kur'an kurslarına kayıtlı çocuk ve gençlere sporu sevdirmek, serbest zamanlarını spor yaparak geçirmelerini sağlamak ve onların fiziksel ve sosyal aktivitelere katılımlarını sağlayarak gelişimlerine katkıda bulunmaya ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

DAYANAK

Madde 2- Bu protokol, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu, 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanunu ve 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesininin 184 üncü maddesi ile Gençlik Merkezleri Yönetmeliği ve Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliğine dayanılarak hazırlanmıştır.

TANIMLAR

Madde 3- Bu Protokolde geçen:

Bakanlık : Gençlik ve Spor Bakanlığını,

Başkanlık : Diyanet İşleri Başkanlığını,

Başkanlık Personeli : Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra birimlerinde çalışan dini yükseköğrenim görmüş personeli,

Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi : Başkanlıkça gençlik hizmetlerini yürütmek amacıyla kurulan özel nitelikli mekânları,

Gençlik Koordinatörü : İl ve ilçelerde Başkanlığın gençlere yönelik hizmetlerinin planlama ve koordinesinden sorumlu Başkanlık personelini,

Kur'an kursu : Başkanlıkça Kur'an eğitim ve öğretimi ile din eğitimine dair açılan kursları,

Müftülük : Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı il ve ilçe Müftülüklerini,

Taşra Teşkilatı : Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerini,

Yurt : Bakanlığa bağlı yükseköğrenim yurtlarını,

ifade eder.

TARAFLAR VE YETKİLİ BİRİMLER

Madde 4- Bu protokolün tarafları, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığıdır.

Bakanlık, protokol kapsamındaki iş ve işlemleri, merkez ve taşra teşkilatındaki ilgili birimler ile gerektiğinde spor federasyonları aracılığıyla yerine getirebilir.

YÜKÜMLÜLÜKLER

Madde 5- Bu protokol hükümlerinin yürütülmesinde tarafların yükümlülükleri şunlardır:

A- GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1- Bakanlığa bağlı yurtlarda, gençlik merkezlerinde, kamplarda ve spor tesislerinde ihtiyaç duyulan manevi danışmanlık hizmetini ve eğitim faaliyetlerinden Kur'an-ı Kerim, Din ve Değerler Eğitimi, Arapça, Osmanlıca vb. kurs, aktivite ve atölye çalışmalarını gerçekleştirmek üzere Başkanlıktan personel talep etmek, söz konusu faaliyetleri planlamak, duyurmak, talepleri almak, uygulanmasını sağlamak ve takibini yapmak,

2- Bu protokol kapsamında Bakanlığa bağlı kamplarda görevlendirilen personelin kanuni giderlerinin karşılanmasını sağlamak,

3- Başkanlığın gençlere yönelik etkinlikleri ile Mevlid-i Nebi Haftası, milli/dini gün ve geceler gibi zaman dilimlerindeki etkinliklerin Bakanlığa bağlı yurtlarda, gençlik merkezlerinde, kamplarda ve spor tesislerinde tanıtımını yapmak ve gerektiğinde işbirliği içerisinde hareket edilmesini temin etmek,

4- Tarihi camilere, kültürel ve dini mekânlara geziler düzenlenmesi konusunda Başkanlık cami rehberlerinden ve diğer Başkanlık personelinden istifade etmek, gerektiğinde ortak programlar düzenlemek,

5- Başkanlık hizmetlerinden istifade eden çocuk ve gençlerin bedensel ve ruhsal gelişimine, Bakanlığa bağlı kurum, kuruluş ve spor tesisleri ile gençlik merkezlerinde sportif, kültürel, sanatsal etkinliklerle katkıda bulunmak,

6- Bakanlıkça yürütülen her türlü spor ve gençlik faaliyetlerine katılanların manevi gelişimlerine destek sağlamak için Başkanlıkla ortak programlar düzenlemek,

7- Gençlik kampları lider eğitimlerine, spor branşları antrenörlük ve hakemlik kurslarına Başkanlık personelinden şartları tutan kişilerin katılımını desteklemek ve başarılı olanlara liderlik sertifikası, antrenörlük ve hakemlik belgesi vermek,

8- Bakanlık tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası faaliyetlere katkı sağlayabilecek olan Başkanlık personelini ihtiyaç halinde talep etmek,

9- Talep edilmesi halinde Başkanlıkça açılacak olan Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezlerine, okuma salonlarına, camilerin ve Kur'an kurslarının spor alanı olarak tahsis edilmiş bölümlerine imkanlar ölçüsünde malzeme desteği sağlamak, söz konusu spor alanlarının bakım ve onarımını yapmak, antrenör, gençlik lideri vb. personel görevlendirmek,

10- Bakanlığa bağlı kamplarda manevi danışmanlık hizmeti vermek için görevlendirilen Başkanlık personelinin etkin bir şekilde hizmet vermesini temin etmek, ibadet mekânları ile kütüphanelerin düzenlenmesinde Başkanlık ile işbirliği içerisinde hareket etmek,

11- Bu protokol kapsamında görevlendirilen personele periyodik olarak hizmet içi eğitimler düzenlemek,

12- Cami, Kur'an kursu, Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi tip projelerinin spor alanları bakımından geliştirilmesi konusunda teknik destek sağlamak,

B- DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1- Bakanlığa bağlı yurtlarda, gençlik merkezlerinde, kamplarda ve spor tesislerinde ihtiyaç duyulan manevi danışmanlık hizmetini ve eğitim faaliyetlerinden Kur'an-ı Kerim, Din ve Değerler Eğitimi, Arapça, Osmanlıca vb. kurs, aktivite ve atölye çalışmalarını gerçekleştirmek üzere personel görevlendirmek,

2- Talep edilmesi halinde Bakanlığa bağlı yurtlarda, gençlik merkezlerinde, kamplarda ve spor tesislerinde Mevlid-i Nebi Haftası, milli/dini gün ve geceler gibi zaman dilimindeki etkinliklere yeterli sayıda personel görevlendirmek, gerektiğinde Müftülükler ile işbirliği içerisinde hareket edilmesini temin etmek,

3- Bakanlığa bağlı kurumlarda yer alan kütüphanelere ve ortaklaşa düzenlenecek faaliyetlere katılan gençlere Başkanlık yayınlarından uygun olanları imkânlar dâhilinde ücretsiz olarak vermek,

4- Gençlik kampları lider eğitimlerine, spor branşlarına, antrenörlük ve hakemlik eğitim kurslarına Başkanlık personelinden gerekli şartları haiz olanların katılımını teşvik etmek, gerektiğinde buralara eğitimi desteği sağlamak,

5- Bakanlık tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası faaliyetlere katkı sağlayabilecek Başkanlık personelini talep edilmesi halinde görevlendirmek,

6- Başkanlık gençlik çalışmaları kapsamında spor faaliyetlerine uygun cami müştemilatı, Kur'an kursu, Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi vb. belirlemek ve spora uygun mekânların oluşturulmasını sağlamak,

7- İl ve ilçe gençlik koordinatörlerinin Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerinin ilgili birimleri ile işbirliği içerisinde hareket etmelerini, gerektiğinde ortak projeler yürütmelerini temin etmek,

8- Toplum ve din görevlilerini sağlıklı yaşama ve spora teşvik etmek,

9- Başkanlık aracılığı ile gençlik ve spor faaliyetlerinden yararlanacak 18 yaşından küçük çocuk ve gençlerden gerekli belgelerin (sağlık raporu, veli izin belgesi vb.) teminini sağlamak,

10- Talep edilmesi halinde Bakanlığa bağlı kurumlarda, yurtlarda, spor tesislerinde, kamplarda ve gençlik merkezlerinde Kur'an kursları açmak ve öğretici görevlendirmek.

C- ORTAK HÜKÜMLER

1- Ülkemiz gençliğinin serbest zamanlarını sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle değerlendirmek ve onların manevi gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla, Bakanlık ve Başkanlıkça düzenlenecek faaliyetlerde işbirliği yapmak,

2- Protokole konu iş ve işlemlerle ilgili planlama, uygulama, izleme, raporlama ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, görevlendirilecek sorumlu kişilerin iletişim bilgilerini ve düzenlenecek programları merkez ve taşrada ilgili kurumun yetkililerine bildirmek,

3- Gençlerin manevi ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla eşgüdüm içerisinde spor müsabakası, turnuva, gezi, ziyaret vb. etkinlikler düzenlemek,

4- İki kurum arasında ortak düzenlenecek proje ve etkinliklerde her iki kurumun imkânlarından yararlanmak,

5- Bu protokol çerçevesinde yürütülen çalışmalarda kurumların ihtiyacı ve talepleri doğrultusunda karşılıklı olarak görevlendirilen personelin görevli / izinli sayılmasını sağlamak,

6- İki kurumu ilgilendiren ortak konularda proje ve faaliyetlerin daha etkili olabilmesi için gerekirse ortak bir komisyon kurmak,

7- Bu protokol kapsamında gerçekleştirilecek olan faaliyetlere katkı sağlamak amacıyla gerekirse sponsorluk anlaşması yapmak,

8- Gençlik ve spor kulüplerinin kurulmasını teşvik etmek ve desteklemek.

İş bu protokol kapsamında yapılacak faaliyetler tarafların imkânları ve mali kaynakları ölçüsünde yerine getirilir.

DEĞİŞİKLİK HÜKÜMLERİ

Madde 6- Bu Protokol belli bir süre ile sınırlanmamıştır. Taraflar karşılıklı mutabakat sağlayarak protokolda değişiklik ve ilave yapabilir, gerektiğinde bu protokolü yürürlükten kaldıracaklardır.

KALDIRILAN PROTOKOLLER

Madde 7- İş bu protokol ile;

(1) 18.06.2013 Tarihli Diyanet İşleri Başkanlığı ile Spor Genel Müdürlüğü Arasında Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslara Katılanlara İlişkin İş Birliği Protokolü,

(2) 28.11.2013 Tarihli T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne Bağlı Yurtlarda Kur'an Eğitim ve Öğretimi Kursu Açma İş Birliği Protokolü,

(3) 26.02.2015 Tarihli T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı ile T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Arasında İş Birliği Protokolü,
yürürlükten kaldırılmıştır.

YÜRÜRLÜK VE YÜRÜTME

Madde 8- Bu protokol 4 (Dört) sayfa ve 8 (Sekiz) madde halinde düzenlenmiş olup taraflarca imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

Bu Protokol hükümleri Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülür.

09/12/ 2019

Dr. Mehmet Muharrem KASAPOĞLU
Gençlik ve Spor Bakanı

Prof. Dr. Ali ERBAŞ
Diyanet İşleri Başkanı

